הלכות תפלה וברכת כהנים פרק ב - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון שיעור – הלכות תפילה וברכת כהנים, פרק ב'

כללי'ער אויפבוי פון פרק ב'

דער גאנצער פרק ב' באהאנדלט **שינויים** וואס מ'האט געמאכט אין די ברכות פון שמונה עשרה. דער ערשטער שינוי איז א **שינוי לדורות** – רבן גמליאל'ס צוגאב פון ברכת המינים. נאכדעם קומען שינויים וואס מ'מאכט **מפעם לפעם לפי הענין** – ווי הבינינו, יעלה ויבוא, על הנסים, עננו, מוריד הגשם, ותן טל ומטר, א"וו.

הלכה א': ברכת המינים – דער היסטארישער הינטערגרונט און תקנת רבן גמליאל

דער רמב"ם'ס ווערטער

"בימי רבן גמליאל רבו האפיקורסים בישראל, והיו מצירים לישראל ומסיתים אותם לסור מאחרי ה'. כיון שראו שזה גדול מכל צרכי בני אדם, עמדו הוא ובית דינו והתקינו ברכה אחת שתהיה בה שאלה מלפני ה' לעבוד אמונים, וקבע אותה בתפלה כדי שתהא ערוכה בפי הכל."

פשט

אין די צייטן פון רבן גמליאל האבן זיך פארמערט אפיקורסים/מינים אין כלל ישראל. זיי האבן געמאכט צרות פאר אידן און זיי מסית געווען אוועקצוגיין פון ה'. רבן גמליאל מיט זיין בית דין האבן פארשטאנען אז דאס איז א גרעסערע צורך ווי אלע אנדערע צרכי בני אדם, און האבן מתקן געווען א נייע (נײַנצנטע) ברכה אין שמונה עשרה – ברכת המינים – כדי עס זאל זיין "ערוכה בפי הכל".

חידושים און הסברות

1. דער רמב"ם'ס היסטארישע מעטאדע:

דער רמב"ם הייבט אן מיט א היסטארישע דערציילונג, אזוי ווי ער טוט אין הלכות עבודה זרה, כדי צו געבן קאנטעקסט פאר די הלכה. ער פארציילט די מציאות וואס איז מסביר פארוואס מ'האט מתקן געווען די ברכה.

2. ווער זענען די "אפיקורסים"/"מינים"?

דער **רבנו מנוח** זאגט אז עס מיינט די **נוצרים** (אותו האיש), וואס איז היסטאריש פאסיג מיט דער צייט פון רבן גמליאל. ר' שמעון בן שטח שטימט נישט היסטאריש – ער איז געווען צו פרי אין צייט (אדער צו שפעט, לויט תוספות'ס שיטה אז ס'איז געווען צוויי ישו הנוצרי'ס). דער רמב"ם האט בפשטות אזוי פארשטאנען. אין רוב מקומות אין חז"ל ווערט דאס ווארט "מינים" גענוצט אן עס זאל שטיין עקספליציט פון וועם מ'רעדט.

3. דער טייטש פון "מינים":

דאס ווארט "מינים" מיינט ליטעראלי **סארטן** – אן אנדערע מין איד. נישט א גוי, נישט א נארמאלער איד, נאר א "מין ישראל" – א ספעציעלע קאטעגאריע. ער איז א איד, אבער א מין פון זיך אליין.

4. "מצירים לישראל ומסיתים" – צוויי אספעקטן:

עס ווערט דיסקוטירט צי "מצירים" מיינט **גשמיות'דיגע צרות** (פיזישע מלחמה, סאבאטאזש) **בנוסף** צו רוחניות'דיגע הסתה, אדער צי ביידע זענען **איין זאך** (די הסתה אליין איז די צרה). ראיות פון **ירושלמי ראש השנה** וויזן אז די צדוקים/מינים האבן אקטיוו סאבאטאזשד: זיי האבן געדינגען פאלשע עדות פאר קידוש החודש, און אנגעצינדן משואות (פייער-סיגנאלן) אויף א פאלשע נאכט. דאס איז געווען א **ממש'ע מרידה** – זיי האבן אריינגעהעקט אין דעם סיסטעם.

דער מסקנא איז אז עס איז **ביידע זאכן צוזאמען**: זיי האבן געהאט אן אנדערע אמונה (רוחניות'דיגע פראבלעם) **און** זיי האבן אקטיוו געקעמפט פאר קאנטראל (גשמיות'דיגע מלחמה). נישט סתם א קליינע גרופע וואס טראכט אינטערעסאנטע מחשבות – עס איז געווען א ממש'ע מלחמה. אבער דער עיקר פון די ברכה איז נישט ווייל זיי זענען אן אפאזיציע (ווי צוויי ברידער וואס שלאגן זיך ווער זאל זיין כהן גדול), נאר ווייל זייער פאזיציע **באשטייט פון אן אנדערע אמונה**, א חלישות אין "אחר ה'".

5. "גדול מכל צרכי בני אדם" – פארבינדונג צו פרק א':

דער אויסדרוק "צרכי בני אדם" איז א **רעפערענץ צוריק** צו וואס דער רמב"ם האט געזאגט אין פרק א' אז די י"ח ברכות זענען פאר **"צרכי ציבור כולם"**. יעצט האט מען געטראפן א צורך וואס איז **גרעסער ווי אלע אנדערע**. דער טעם: די תכלית פון אלעס איז צו וויסן דעם אייבערשטן. אויב מ'גייט עס וויסן פאלש, איז אויס די גאנצע זאך. דערפאר איז אחדות אין אמונה דער גרעסטער צורך.

6. "ערוכה בפי הכל" – פארבינדונג צו אנשי כנסת הגדולה:

דאס איז **דיזעלבע לשון** וואס דער רמב"ם האט גענוצט פריער וועגן אנשי כנסת הגדולה'ס תקנה פון נוסח התפילה. דאס מיינט: מ'מאכט א פעסטן נוסח כדי מענטשן זאלן וויסן וואס צו בעטן און עס גוט זאגן. צוויי מהלכים ווערן פארגעלייגט: (א) אין עיצומו של דבר האט יעדער איד געדארפט דאוונען אויף דעם, נאר ס'איז נישט געווען קיין נוסח – האט ער געמאכט א נוסח; (ב) אלטערנאטיוו, אזוי ווי ביי אנדערע צרכים (למשל שידוכים), האט מען דא באשלאסן אז דער צורך איז גרויס גענוג פאר אן **אייגענע ברכה**.

7. דער תכלית'דיגער אספעקט פון ברכת המינים (ר' בנימין):

ר' בנימין ברענגט אז די תפילה איז אויך **"תכלית רודף"** – פראקטיש ווירקזאם. ווי אזוי? (א) יעדער וואס זאגט די ברכה וויזט קלאר אז ער דרייט זיך נישט צו ווערן קיין מין; (ב) עס **פילטערט ארויס** פון שול די רשעים – ווי עס שטייט אין משנה (יוחסין/מגילה) אז אויב איינער איז טועה אין ברכת המינים האט מען חשש אז ער איז א מין; (ג) עס **מפרסם** פאר מענטשן וואס מינות איז, כדי זיי זאלן וויסן זיך צו היטן.

8. פארגלייך צו ברכת עננו ביי תענית – צורך ציבור קען מאכן אן עקסטערע ברכה:

ביי **תענית** זאגט א יחיד "עננו" אין שומע תפילה, אבער דער **שליח ציבור זאגט עס אלס אן עקסטערע ברכה**. דער יסוד: פאר א **צורך ציבור** קען מען מאכן אן עקסטערע ברכה אין שמונה עשרה. א יחיד לייגט אריין זיינע פראבלעמען אין אן עקסיסטירנדע ברכה, אבער א צורך ציבור קען באקומען אן אייגענע ברכה. עס ווערט דיסקוטירט צי "עננו" איז א ברכה ווי די ספעציפישע תפילות פון ימים טובים, אדער א ברכה אויף א צרה וואס איז **יעצט** (ווי תענית גשמים). דער ענין בלייבט אפן.

9. קשיא פון רבנו מנוח – "יתמו חטאים ולא חוטאים":

דער **רבנו מנוח** פרעגט: עס שטייט דאך אז מ'דארף זאגן **"יתמו חטאים ולא חוטאים"** – מ'זאל בעטן אז די זינד זאלן אויפהערן, נישט אז די זינדיגער זאלן אומקומען. ווי שטימט דאס מיט ברכת המינים וואס בעט קעגן די מענטשן אליין? אויב מ'וויל זאגן אז דער חילוק איז אז "יתמו חטאים" איז נאר אויף רשעים אבער נישט אויף מינים, זאגט ר' מנוח: **ניין** – עס שטייט א מפורש'ע גמרא אז **רבא האט דאס געזאגט אפילו אויף מינים**.

עטלעכע תירוצים:

(א) תירוץ פון ר' אלימלך: דער רמב"ם זאגט "מצירים לישראל" – דאס מיינט מען בעט אז די מינים זאלן **אויפהערן צו זיין מציר**, זיי זאלן זיך מבטל ווערן, זיי זאלן **תשובה טון**. תשובה טון איז דער גרעסטער ביטול. עס

מיינט נישט דוקא אז זיי זאלן שטארבן. "שובר רעב ומכניע זדים" — דאס איז דער ענין פון הכנעה, נישט הריגה.

(ב) נאך א הסבר אויף "ולמלשינים אל תהי תקוה": ר' אלימלך זאגט אז "אל תהי תקוה" מיינט אז זיי זאלן נישט האבן קיין **השארת הנפש** — דאס איז מער א **הודעה/ווארענונג** פאר דער וועלט, נישט א תפילה אז זיי זאלן שטארבן.

(ג) נאך א צוגאנג: ביי רבי מאיר (ברכות י.) איז געווען א ספעציפישע סיטואציע מיט שכנים (בריונים). ברוריה האט געזאגט "יתמו חטאים" — אבער דאס איז געווען אויף אינדיווידועלע רשעים. ברכת המינים רעדט נישט פון הארגענען יעדן איינעם ווי ביי עמלק — זיי זענען דאך אידן. עס מיינט אז זייער **עול** זאל אויסגעריסן ווערן, נישט זיי אליין.

[דיגרעסיע: דער מונקאטשער רב] — דער מונקאטשער רב האט מיט גרויס קנאה געזאגט אז די הלכה איז **נישט** ווי ברוריה/רבי מאיר'ס מסקנא. ער האלט אז א פרוי האט דאס געזאגט, מען דארף איר נישט פאלגן, און מען דארף יא שעלטן רשעים. אבער עס ווערט באמערקט אז רבן גמליאל האט אנדערש געטראכט — ער האט געמיינט כפשוטו, אבער דאס איז געגעבן געווארן **פאר די צורת הציבור** (אלס תקנה פאר'ן ציבור).

פארוואס הייסט עס "י"ח ברכות" ווען עס זענען ניינצן?

דער רמב"ם ברענגט אז שמעון הפקולי (שמעון הקטן) האט צוגעלייגט ברכת המינים אין יבנה, אויף רבן גמליאל'ס בקשה. דער אמת'דיגער נאמען בלייבט "י"ח" (שמונה עשרה) אפילו נאך דער צוגאב.

חידוש בנוגע דעם רמב"ם'ס דארשטעלונג: אין דער גמרא שטייט "עמד שמואל הקטן" — דער רמב"ם אבער גיט דעם קרעדיט צו **רבן גמליאל** און ברענגט אריין אז עס איז געווען א "response צו א crisis" (רבו המינים). דער רמב"ם וויל ארויסברענגען אז רבן גמליאל, אלס נשיא און פירער פון בית דין, האט געפירט די תקנה. שמעון הקטן האט עס פארמולירט ווייל ער איז געווען באקאנט אלס ענו — ווי עס שטייט אין אבות "שמעון הקטן אומר" — און מען האט געוואוסט אז אים קען מען צוטרויען מיט ברכת המינים.

שאלה וועגן מוסיף זיין אויף מטבע שטבעו חכמים: דער רמב"ם זאגט אז מען זאל נישט משנה זיין ממטבע שטבעו חכמים. ווי האט שמעון הפקולי געקענט צולייגן א גאנצע ברכה? **צוויי תירוצים:**

1. א **יחיד** טאר נישט מוסיף זיין, אבער דא האט זיך צוזאמגעזעצט א **בית דין** — דאס איז אן אנדערע זאך.

2. "מוסיף ומשנה" מיינט **טוישן די לשון** פון אן עקזיסטירנדע ברכה; **צולייגן א גאנצע נייע ברכה** איז אפשר בכלל נישט אין דעם איסור.

דער **רמב"ן** רעדט אויך וועגן דעם. עס ווערט אויך דערמאנט אז אפשר האט מען ביי חורבן בית המקדש צוגעלייגט אדער געטוישט ברכות בנוגע ירושלים ("בונה ירושלים").

הלכה ב': ווען מען קען זאגן "הביננו" (מעין י"ח)

דער רמב"ם'ס ווערטער

"בכל תפלה ותפלה משלש תפלות שמתפללין בכל יום, צריך אדם להתפלל אותן תשע עשרה ברכות אלו על הסדר. במה דברים אמורים? בשמוטב דעתו עליו ומכוונת, ויושב על נחת, ולשונו תמהר לקרות. אבל אם היה טרוד ודחוק, או שקצרה לשונו מלהתפלל תשע עשרה ברכות על הסדר — מתפלל שלוש ראשונות, וברכה אחת מעין כל האמצעיות, ושלוש אחרונות."

פשט

לכתחילה דארף מען זאגן אלע 19 ברכות אויפ'ן סדר. דאס איז נאר ווען מען איז רואיג, מכוון, און פליסיג. אויב מען איז טרוד/דחוק אדער מען קען נישט זאגן די גאנצע לאנגע נוסח — זאגט מען די 3 ערשטע שלם, איין ברכה מעין כל האמצעיות, און די 3 לעצטע שלם.

חידושים און הסברות

1. פירוש פון "מוטב דעתו עליו ומכוונת, ויושב על נחת, ולשונו תמהר לקרות":

- "מכוונת" = זיין דעת איז אנגעשטעלט, goal-oriented.
- "לשונו תמהר לקרות" = ער איז פליסיג, עס גייט שנעל, עס דויערט נישט לאנג.
- דאס זענען **דריי באדינגונגען**: רואיגקייט, כוונה, און פליסיגקייט.

2. פירוש פון "טרוד ודחוק" און "קצרה לשונו":

- "טרוד" = ביזי מיט מעשים (פארנומען).
- "דחוק" = פארקוועטשט, אין א שווערע סיטואציע (נישט נויטווענדיג ביזי, אבער נעבעך דחוק).
- "קצרה לשונו" = דאס איז דער אפאזיט פון "לשונו תמהר לקרות". **נישט פיזיש** — נאר ער האט נישט דעם כח/חשק/קאנצענטראציע צו זאגן אזא לאנגע תפילה. ער קען נישט מכוון זיין פאר די גאנצע לאנגע לשון.

3. חידוש — דער רמב"ם'ס שיטה אין כוונה vs. אמירה:

דער עיקר פרינציפ איז: **אויב מען קען נאר האבן איינע פון צוויי — אדער זאגן די גאנצע תפילה אן כוונה, אדער זאגן א קורצערע תפילה מיט כוונה — זאל מען זאגן דאס קורצערע מיט כוונה.** מיר ווילן ביידע: אמירה **און** כוונה. אבער ווען מען קען נישט ביידע, איז כוונה וויכטיגער.

4. פארוואס דארף מען די 3 ערשטע און 3 לעצטע שלם?

ביי הלל והודאה (די לעצטע דריי) לאזט מען נישט קירצן — דארט איז נאך וויכטיגער אז מען זאל עס זאגן מיט די שיינע נוסחאות. דאס זעלבע ביי די ערשטע דריי (שבח). נאר די מיטלסטע (בקשות) קען מען צוזאמפאסן. דער טעם: הלל והודאה — דארט רעדט מען שבחים צום אייבערשטן, און די גמרא איז זייער סענסיטיוו וועגן צו פיל אדער צו ווייניק שבחים. אבער תפילה איז בעיקר בקשת צרכים — ס'איז גענוג אז מ'דערמאנט דעם ענין (ווי "רפואה"), און מ'האט שוין געבעטן.

5. פארוואס דווקא דריי באזונדערע ברכות אין אנפאנג (און אין סוף)?

ווייל דאס זענען דריי באזונדערע ענינים — שבח, גבורה, קדושה — און מ'דארף פארשטיין דעם חילוק צווישן זיי. אבער די מיטלסטע ברכות — אלע צרכים — קען מען מאכן איין לאנגע ליסטע און זאגן אויף איינמאל, ווייל זיי זענען אלע איין קאטעגאריע פון בקשות.

6. וואס מיינט "ברכה אחת מעין כל האמצעיות"?

מען מאכט פון אלע 12-13 מיטלסטע ברכות **איין לאנגע ברכה** — מיט נאר **איין** "ברוך אתה ה'" (אנהייב און סוף), נישט א באזונדערע חתימה פאר יעדע ברכה. דאס אליין מאכט עס שוין קירצער — ווייל מען זאגט נישט 12 מאל "ברוך אתה ה'", נאר איין מאל. דער רמב"ם האלט אז עס איז דא א ספעציפישער **נוסח** פאר "הביננו" (אנדערש ווי אנדערע ראשונים).

דער נוסח פון "הביננו" — אנאליז

דער רמב"ם'ס ווערטער

"הביננו ה' אלוקינו לדעת דרכיך, ומול את לבבנו ליראתך..." — דאס איז א תקנה מעין כל הברכות האמצעיות.

חידושים און הסברות

1. דער עיקר פון "הביננו" — סטרוקטור, נישט קירצע:

דער עיקר פון "הביננו" איז נישט אז ס'איז קורצער אין ווערטער, נאר אז **שמואל האט מסדר געווען אז אלע ענינים פליסן זיך אריין איינס אין דאס צווייטע** — ווי איין לאנגע פאעם. יעדע נושא ווערט קאנעקטעד מיט דער נעקסטער:

- "הבינונו... **לדעת דרכיך**" (=אתה חונן) קאנעקט מיט "**ומול את לבבנו ליראתך**" (=השיבנו) — דורך דעם וואס "דעת דרכיך" פירט נאטירלעך צו "מול את לבבנו".

- "**ותסלח לנו להיות גאולים**" — פארבינדט סליחה מיט גאולה אין איין סענטענס, באזירט אויף דעם יסוד "ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה".

- "**ורחקנו ממכאובינו**" — דאס איז תפילת הרפואה.

- "**ודשננו בנאות ארצך**" — "דשננו" פון לשון דשן (באמיסטיגן/באפרוכטן די ערד), מיינט אז מיר זאלן באקומען שפע פון ארץ ישראל, פאראלעל צו "ברך עלינו".

- "**ונפוצה מארבע תקבה**" (=קיבוץ גלויות) — "מארבע" אן צו זאגן "כנפות", זאל מען אליין פארשטיין.

2. "והתועים בדעתך תשפוט":

דער **כסף משנה** און אנדערע ברענגען א שמועס פון **רש"י** אין גמרא — וואס מיינט "תועים בדעתך"? דער פשוט'ער טייטש (ווי רש"י) איז: די דיינים וואס זענען זיך יעצט טועה זאלן מארגן שוין גוט פסק'נען — "עושה צדקה ומשפט". דאס קארעספאנדירט צו "השיבה שופטינו כבתחילה" — געב אונז גוטע ריכטער און נעם אוועק די שלעכטע.

3. "והרשעים תכניע... ותשמח יד צדיקים":

דא האט דער רמב"ם אריינגעלייגט צוויי ברכות אין איינע, אבער מער ווי דאס — דער נוסח פון "הבינונו" איז דא **ברייטער** ווי דער אריגינעלער נוסח. אין דער רעגולערער שמונה עשרה שטייט נישט אויסדריקלעך אז צדיקים זאלן דערלעבן משיח'ן, אבער אין "הבינונו" קומט אריין "ובבנין עירך ותיקון היכלך" — בנין ירושלים און תיקון בית המקדש.

4. דער צוזאמענהאנג פון ברכות ווערט עקספליציט:

די גמרא אין מגילה האט א דרשה וועגן דער קאנעקשן פון איין ברכה צום צווייטן. "הבינונו" מאכט דעם צוזאמענהאנג עקספליציט — וואס אין דער רעגולערער שמונה עשרה איז אימפליציט (יעדע ברכה שטייט באזונדער), ווערט דא אויסגעשפראכן.

[דיגרעסיע: ימים נוראים] — אויף ימים נוראים זעט מען אז "על הצדיקים" און "ולמלשינים" זענען איין גרויסע זאך: פארוואס ווילן מיר בנין בית המקדש? נישט וועגן דער בילדינג, נאר וועגן די מענטשן — אז צדיקים (=גערעכטע אידן, נישט "צדיקים וואס נעמען קוויטלעך") זאלן קענען דינען דעם אייבערשטן.

5. "טרם נקרא ואתה תענה":

דאס פאסט זייער גוט אריין אין "הבינונו" ווייל מ'האט קוים געבעטן — מ'האט נאר קורץ דערמאנט די צרכים. דער טייטש איז: אפילו איידער מיר רופן, ענטפערסטו שוין. דאס רעכטפארטיגט דעם קורצן נוסח — מ'דארף נישט לאנג בעטן, ווייל דער אייבערשטער הערט שוין פאר מ'רעדט.

הלכה: ווען זאגט מען "הבינונו"? — פסק הלכה

פשט

דער רמב"ם פסק'נט ווי רבי עקיבא אין דער משנה: אויב מ'האט נישט דעתו מכוונת, זאגט מען "הבינונו".

חידושים און הסברות

1. חידוש אין פסק:

דער רמב"ם פארשטייט אז דאס וואס די גמרא זאגט (אביי האט געשאלטן ווער ס'זאגט "הבינונו") רעדט נאר פון ווען מ'האט יא דעתו מכוונת — דעמאלט זאל מען זאגן די פולע שמונה עשרה. אבער אויב מ'האט **נישט** דעתו מכוונת, איז מען **מחויב** צו זאגן "הבינונו". דאס איז א תקנת חכמים, נישט אז מ'מאכט אן אייגענע — "הבינונו איז א תיקון".

2. דער שולחן ערוך און רמ"א האבן אויך אזוי געפסק'נט: אויב מ'האט נישט קיין כח/דעת מכוונת, זאגט מען "הבינונו".

3. קשיא — פארוואס פעלט "הבינונו" אין היינטיגע סידורים?

ס'איז א הלכה פסוקה אן חולק! א מענטש וואס האט נישט קיין צייט אדער איז טרוד, דארף על פי הלכה זיך איינחזר'ן דעם נוסח פון "הבינונו" אדער טרעפן א סידור וואו ס'שטייט, און עס זאגן. אין אלע **אלטע סידורים** איז הבינונו געווען אריינגעדרוקט נאך שמונה עשרה. דאס איז א **נייע זאך** אז עס פעלט. אפשר האט עפעס א פוסק געזאגט א חומרא, אבער דאס איז נישט קיין חומרא — **דאס איז א קולא**, ווייל מענטשן וואס האבן נישט קיין כח פאר דער גאנצער שמונה עשרה, ענדיגן מיט גארנישט אנשטאט צו זאגן הבינונו.

4. דער משנה ברורה'ס פסק:

דער **משנה ברורה** פסק'נט אז מען זאל נישט זאגן הבינונו בקביעות (רעגולערלי). אבער דער **חיי אדם** זאגט אז דאס איז דווקא וועגן זאגן ממש דעם נוסח הבינונו. אבער אויב איינער זאגט יא אלע צוועלף ברכות נאר **זייער בקיצור** — דאס איז לכתחילה אדער ממש לכתחילה. דער חיי אדם האט אריינגעדרוקט א נוסח פון מקצר זיין אלע צוועלף ברכות.

5. דער עיקר'דיגער טענה:

ווען מען זאגט נישט אויס דעם "מיטל וועג" (הבינונו), קומט אויס אז מענטשן וואס קענען נישט דאווענען דעם גאנצן, **חיפר'ן אויף דער גאנצע** און זאגן גארנישט. דאס איז א שאד. מען איז יוצא מיט הבינונו **לכל הדעות** — עס איז נישט קיין שום ספק.

[דיגרעסיע: פאראלעל צו תשעה קבין אנשטאט מקוה] — ווי ביי טבילה — ווען מענטשן ווייסן נישט אז מען קען מיט א שאוער (תשעה קבין) א כשר'ע טהרה טון פארן דאווענען ווען מען האט נישט קיין מקוה, ענדיגן זיי מיט גארנישט. ווייל מען זוכט מחמיר צו זיין (מקוה), זאגט מען נישט אויס דעם מיטל וועג, און דער מענטש טוט אויך נישט דעם מינימום.

6. פראקטישע אנווענדונג:

ווען א מענטש איז אין א טרעין סטעישאן, נערוועז און אן צייט, זאל ער דאווענען הבינונו — דרייסיג סעקונדס מיט ווייניגער סטרעס — אנשטאט זיך צו מוטשען מיט דער גאנצער לאנגער שמונה עשרה. **"די חכמים האבן דאך דאס געוואלט."** דאס וואס שטייט אין גמרא "ס'קען נישט זיין יעדן טאג" — דאס רעדט זיך פון איינער וואס האט יא צייט. אבער איינער מיט א דזשאב וואס ער ארבעט רוב טאג, איז יעדן טאג טרוד — דאס איז נישט בדיעבד, דאס איז זיין מציאות.

הלכה: הבינונו אין ווינטער — באגרעניצונגען

דער רמב"ם'ס ווערטער

בימות הגשמים קען מען נישט זאגן הבינונו, מפני שצריך לומר שאלה בברכת השנים.

פשט

אין זומער קען מען הבינונו זאגן, אבער אין ווינטער נישט, ווייל מען דארף ספעציפיש בעטן פאר רעגן אין ברכת השנים, און דאס ווערט נישט גענוג אויסגעדריקט אין דער אלגעמיינער נוסח פון הבינונו. אזוי אויך מוצאי שבת (ווייל מ'דארף הבדלה אין חונן הדעת).

חידושים און הסברות

1. פונדאמענטאלע קשיא:

פארוואס איז ביי אלע אנדערע ברכות גענוג אז מען "מענשאנט" דעם ענין הברכה אין א קורצע פארם, אבער ביי שאלת גשמים דארף מען דווקא די ספעציפישע ווערטער? ביי גאולה, ביי בנין ירושלים, ביי צדיקים — איז גענוג א קורצע דערמאנונג. אבער ביי מטר איז נישט גענוג צו זאגן "מיר זאלן לעבן מיט מנוחה" — מען דארף ממש זאגן "ותן טל ומטר לברכה."

2. תירוץ — שאלת גשמים איז א ספעציעלע שאלה:

שאלת גשמים איז נישט סתם נאך א בקשה ווי אלע אנדערע — עס איז א **ספעציעלע שאלה** וואס איז צוגעבונדן צו א שעת הכושר (א באשטימטע צייט אין יאר). עס איז נישט אריינגערוקט אין א ברכה ווי א נייע ברכה, נאר עס איז א באזונדערע תפילה וואס דארף ספעציפיש אויסגעדריקט ווערן.

3. דער פראקטישער טעם:

די הבינונו ברכה ווערט געזאגט שנעל — עטוואס דרייסיג סעקונדס — און אין אזא קורצע צייט וועט דער מענטש נישט האלטן קאפ צו געדענקען אריינצולייגן שאלת גשמים.

4. שיטת רבינו מנוח:

דער **רבינו מנוח** זאגט אז די גמרא רעדט נאר אויב דער מענטש **קען נישט** געדענקען. ער שטעלט צו א ראיה פון דער גמרא ביי **ברכת כהנים**, וואו עס שטייט אז דער שליח ציבור — "אם הבטחתו שאינו חוזר אינו רשאי" — אויב ער איז זיכער אז ער וועט נישט פארפלאנטערט ווערן, מעג ער. אזוי אויך דא: אויב א מענטש ווייסט אז ער וועט יא געדענקען, אדער ער דאוונט מיט א סידור וואו עס שטייט שוין, קען ער לכאורה יא זאגן הבינונו אפילו בימות הגשמים.

5. שיטת דער רי"ץ גיאות:

דער **רי"ץ גיאות** איז לכאורה זיכער געגרעכט אז אויב מען האט א סידור וואו עס שטייט, קען מען עס זאגן — ווי מען זאגט מוסף חול המועד פון א סידור.

6. דער בית יוסף'ס פסק:

דער **בית יוסף** איז נישט מסכים מיט רבינו מנוח. ער זאגט: "איך האב נישט געפונען קיין חבר" — קיינער אנדערש זאגט נישט די זעלבע סברא ווי רבינו מנוח. ממילא פסק'נט ער אז מען זאגט נישט הבינונו בימות הגשמים. עס ווערט באמערקט אז דאס איז אירוניש — דער בית יוסף'ס דרך איז אז יעדער דארף פשוט זאגן, אבער ער מחמיר דא.

7. דער רמב"ם'ס לשון:

דער רמב"ם זאגט נישט "אינו מתפלל" ווי א חיוב צו זאגן א לאנגע זאך — ער זאגט "דומם הוא", ער זאל נישט מסיח דעת זיין. דאס ווייזט אז דער רמב"ם רעדט פון א פראקטישע מציאות, נישט פון א פרינציפיעלער איסור.

8. למעשה אין ווינטער:

אין ווינטער קען מען זיך סומך זיין אויף רבינו מנוח — "א גרויסער יוד, מ'קען זיך סומך זיין אויף אים" — אדער דעם חיי אדם'ס קורצע נוסח פון אלע צוועלף ברכות בקיצור.

הלכה: שבתות וימים טובים — שבע ברכות

דער רמב"ם'ס ווערטער

"שבתות וימים טובים מתפללין שבע ברכות בכל תפלה ותפלה מארבע תפלות של אותו היום — שלש ראשונות, שלש אחרונות, וברכה אמצעית מעין אותו היום."

פשט

שבת האט פיר תפילות (ערבית, שחרית, מוסף, מנחה), יעדע מיט זיבן ברכות: דריי ערשטע, דריי לעצטע, און איין מיטלסטע ברכה וואס איז מעין דעם טאג.

חידושים און הסברות

1. פאראלעל צו הבינונו:

הבינונו איז אויך איין ברכה (אנשטאט צוועלף), סא רוב תפילות קומען אויס **זיבן ברכות**. אפשר האבן חז"ל דאס געמיינט — אז זיבן איז אן ענין נומער, א סוד. שבת, דער זיבעטער טאג, האט זיבן ברכות.

הלכה: חתימת הברכה — שבת לעומת יום טוב

דער רמב"ם'ס ווערטער

"שבתות חותמין 'מקדש השבת'. רגלים וימים טובים חותמין 'מקדש ישראל והזמנים'."

פשט

ביי שבת ענדיגט מען די מיטלסטע ברכה מיט "מקדש השבת", ביי יום טוב מיט "מקדש ישראל והזמנים."

חידושים און הסברות

1. דער חילוק צווישן שבת און יום טוב (פון דער גמרא):

ביי שבת — דער באשעפער אליין איז מקדש דעם שבת (דערפאר "מקדש **השבת**" — הקב"ה איז דער פועל). ביי יום טוב — הקב"ה איז מקדש ישראל, און **ישראל זענען מקדש די זמנים** דורך קידוש החודש (דערפאר "מקדש **ישראל** והזמנים" — ישראל זענען דער מיטלמאן).

2. נאך א טעם:

שבת איז געווען בעצם פון **ששת ימי בראשית**, פאר ס'איז געווען אידן, פאר אידן האבן באקומען די מצוה פון שבת. דערפאר איז שבת'ס קדושה נישט אפהענגיג פון ישראל — "מקדש השבת" אן דערמאנונג פון ישראל.

3. א שארפע קשיא:

פארוואס דארף מען ביי יום טוב בכלל דערמאנען "ישראל"? פארוואס נישט סתם זאגן "מקדש הזמנים" אדער "מקדש היום טוב"? — דער תירוץ: קדושת יום טוב האט אן אינערלעכן קשר מיט קדושת ישראל, וואס קדושת שבת האט נישט. יום טוב איז א מתנה פון הקב"ה צו אידן אז זיי זאלן קענען מאכן זמנים — דאס איז נישט בלויז א צדדיות'דיגע זאך (אז בית דין מאכט קידוש החודש), נאר דאס איז די מהות פון יום טוב גופא. מ'זעט דאס אויך פון "אתה בחרתנו" וואס מ'זאגט נאר ביי יום טוב, נישט ביי שבת.

4. ראש השנה:

מ'זאגט "מקדש ישראל ויום הזכרון" – מ'זאגט יא "ישראל" אבער נישט "והזמנים". מ'לייגט אריין "מלך על כל הארץ" צוליב דער נושא פון מלכות. ראש השנה איז נישט פון די דריי רגלים, דעריבער איז עס נישט אין "זמנים".

5. קשיא אויף "והזמנים":

פארוואס זאגט מען נישט דעם ספעציפישן יום טוב (חג המצות, חג הסוכות) אין דער חתימה? ס'איז געווען מגיהים וואס האבן גע'טענה'ט אז "והזמנים" איז בלויז א קיצור, אבער דאס איז נישט ריכטיג – "והזמנים" איז דער עיקר נוסח, און מ'דארף פארשטיין פארוואס.

6. מוצאי שבת וואס איז יום טוב:

חותם "מקדש השבת וישראל והזמנים" – דער סדר איז: קודם שבת, דערנאך ישראל, דערנאך זמנים.

7. מוצאי שבת וואס איז ראש השנה:

חותם "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון".

הלכה: תפילת מוסף של ראש השנה – ניין ברכות

דער רמב"ם'ס ווערטער

ראש השנה איז דער איינציגער יום טוב וואס תפילת מוסף האט ניין ברכות, ווייל די מיטלסטע ברכה איז צוזאמגעשטעלט פון דריי: מלכיות, זכרונות, שופרות. שלש ראשונות + שלש אחרונות + דריי מיטלסטע = ניין. חותם כל אחת מענינה: "מלך על כל הארץ", "זוכר הברית", "שומע קול שופר".

פשט

מוסף ראש השנה האט ניין ברכות אנשטאט זיבן, ווייל די מיטלסטע ברכה ווערט צעטיילט אין דריי.

הלכה: תפילות יום כיפור

דער רמב"ם'ס ווערטער

יום כיפור האט פינף תפילות (ערבית, שחרית, מוסף, מנחה, נעילה), יעדע מיט זיבן ברכות – שלש ראשונות, שלש אחרונות, אמצעית מעין היום. חותם "מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים". ווען שבת: "מלך על כל הארץ מקדש השבת וישראל ויום הכפורים".

חידושים

אויך ביי יום כיפור זאגט מען "מלך על כל הארץ", אזוי ווי מ'זאגט "מלך המשפט" גאנץ עשרת ימי תשובה. "מקדש השבת וישראל ויום הכפורים" — דאס איז די לענגסטע חתימה.

הלכה: תפילת יום כיפור של שנת היובל

דער רמב"ם'ס ווערטער

אויך יאר צו יאר צו שנת היובל (דאס פופציגסטע יאר), מתפלל תפלה של תשע ברכות ביום כיפור, כשם שמתפלל במוסף של ראש השנה – מיט מלכיות, זכרונות, ושופרות. וכן עושה בברכות עצמן, בלא פחות ובלא יתר.

חידושים

1. פארוואס מלכיות זכרונות ושופרות ביום כיפור של יובל?

ווייל ביום כיפור של יובל איז דא א חיוב תקיעת שופר מדאורייתא – "והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש". מלכיות זכרונות ושופרות זענען א פירוש אויף די תקיעות – זיי זענען נישט בלויז א באגלייטונג צו שופר, נאר זיי זענען דער אינהאלט פון וואס די תקיעות מיינען.

2. ראיה פון משנה ראש השנה:

"שוה יובל לראש השנה לתקיעות ולברכות" – ס'איז תקיעות מיט ברכות צוזאמען.

3. חידוש וועגן עיקר תקיעות:

לכאורה קומט אויס אז די עיקר תקיעות מדאורייתא קומען אמת'דיג "על סדר הברכות" – דאס איז דער עיקר. "תקיעות דמיושב" (פאר מוסף) איז א צוגאב, א חידוש. די תקנת חכמים איז געווען צו פארבינדן תקיעות מיט ברכות.

4. באמערקונג:

דער רמב"ם איז "זייער קיוט" אז אין הלכות תפלה האט ער ארייגעשריבן אפילו הלכות יום כיפור של יובל – א זאך וואס קומט פאר איינמאל אין פופציג יאר.

הלכה ט': "ה' שפתי תפתח" – פתיחה לתפילה

דער רמב"ם'ס ווערטער

"בכל תפלה מתפלות, כל תפלה משלש תפלות, שסח קודם הברכה הראשונה ועומד – זו היא פתיחה להם, והוא שאומר 'ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך'."

פשט

פאר יעדע תפילה זאגט מען דעם פסוק פון תהלים אלס פתיחה. דאס איז באזירט אויף אמר רבי יוחנן אין גמרא.

חידושים

1. דער ענין פון "שפתי תפתח":

ס'איז א תפילה אויף תפילה – מ'בעט דעם אייבערשטן אז מ'זאל קענען גוט דאווענען. פאר די חכמים האבן מתקן געווען א מטבע של ברכות, האט דאס זייער א סענס – ווייל מ'האט געדאוונט אין אייגענע ווערטער, און מ'האט געקענט האבן א "לשון עלג". נאכדעם וואס די חכמים האבן שוין מתקן געווען א נוסח, איז דער ענין: אפילו די תפילת חכמים קען מען זאגן אן כוונה, אן התלהבות – מ'בעט אז מ'זאל עס גוט זאגן, מיט כוונה, "שגורה בפי".

[דיגרעסיע: ר' אלימלך'ס תפילה] — ר' אלימלך האט עס שיין אויסגעדריקט: "ואם לא ידעתי, אתה תלמדני" – אויב איך ווייס נישט וואס צו דאווענען, לערן מיך דאווענען. דאס איז דער טיפערער זין פון "שפתי תפתח".

2. גרויסע מחלוקת ראשונים וועגן נוסח התפילה:

דער **רשב"א** און דער **רמב"ן** זאגןביידע אז ווען ס'שטייט אז די חכמים (אנשי כנסת הגדולה) האבן מתקן געוו

ען ברכות, מיינט נישט אז זיי האבן געמאכט די גאנצע נוסח ווארט-ביי-ווארט. זיי האבן מתקן געווען: אז ס'דארף זיין 18 ברכות, וועלכע ענינים מ'דארף רעדן, אפשר די נוסח החתימה – אבער נישט דעם פולן טעקסט. דער רמב"ן ברענגט א ראיה: עד היום זעען מיר נישט אזא פעסטע הלכה אויף יעדע ווארט – פארשידענע נוסחאות עקזיסטירן.

3. דער רמב"ם'ס שיטה לעומת דעם:

פון רמב"ם איז "א גאנצע צייט משמע" אז זיי האבן טאקע מתקן געווען א נוסח. כאטש ער איז נישט ממש מעכב אויף יעדע ווארט, איז דער רמב"ם'ס גרונט-אויפנאם אז ס'איז געווען א מתוקנ'ע נוסח. דער רמב"ם'ס ראיה: אין בית המקדש האט מען נישט געזאגט די ערשטע ניין ברכות, נאר צוויי (עבודה וירושלים) – דאס ווייזט אז ס'האט זיך געטוישט, וואס מאכט שווער צו זאגן אז אנשי כנסת הגדולה האבן שוין מתקן געווען דעם פולן נוסח.

הלכה: "יהיו לרצון" – חתימה נאך תפילה

דער רמב"ם'ס ווערטער

נאך תפילה זאגט מען "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך".

חידושים

דער פשט פון "יהיו לרצון" – מ'בעט אז וואס מ'האט געזאגט (אמרי פי) און וואס מ'האט געטראכט (הגיון לבי) זאל אנגענומען ווערן. א שמייכלדיגע באמערקונג: "אסאך מאל טראכט איך אז מ'דארף נאר זאגן אמרי פי, ווייל איך האב אן ענין אויסצוהערן וואס איז געווען דער הגיון לבי דורכאויס שמונה עשרה..." – דאס מיינט, אפשר איז דער הגיון לבי נישט געווען אזוי פאסיג. אבער ס'איז א תפילה סתם – אפשר איז נישט געווען א שעת רצון, אבער ס'זאל נתקבל ווערן.

הלכה: פסיעות לאחוריו – יציאה פון תפילה

דער רמב"ם'ס ווערטער

דער רמב"ם דערמאנט דעם ענין פון צוגיין צום דאווענען און אויסטרעטן פון דאווענען (יציאת לאחוריו – מ'גייט צוריק דריי טריט).

פשט

דער אויספירלעכער דיון דערפון וועט קומען שפעטער.

הלכה: ראשי חדשים וחולו של מועד – יעלה ויבוא

דער רמב"ם'ס ווערטער

"בראשי חדשים ובחולו של מועד מתפלל ערבית שחרית ומנחה תשע עשרה ברכות כשאר הימים, אלא שמוסיף בברכת העבודה יעלה ויבוא."

פשט

אין ראש חודש און חול המועד דאוונט מען די רעגולערע 19 ברכות ביי ערבית, שחרית און מנחה, און מען לייגט נאר צו יעלה ויבוא אין ברכת רצה (עבודה).

חידושים און הסברות

1. פארוואס יעלה ויבוא שטייט אין ברכת רצה (עבודה):

א **ירושלמי** גיט א כלל: יעדע זאך וואס איז א **בקשה להבא** זאגט מען אין **ברכת העבודה**; יעדע זאך וואס איז **לשעבר והודאה** זאגט מען אין **ברכת הודאה** (מודים). דערפאר זאגט מען על הניסים (חנוכה/פורים) אין מודים – ווייל עס איז הודאה אויף וואס איז שוין געווען. **עניני הציבור** זאגט מען אין עבודה, און **עניני היחיד** זאגט מען אין שומע תפילה.

2. דער קשר צווישן רצה און שומע תפילה:

רצה ("ובתפילתם שעה") און שומע קולנו זענען זייער ענליך – ביידע בעטן אז הקב"ה זאל אויסהערן תפילות. דער חילוק: שומע תפילה איז פאר פריוואטע/אינדיווידועלע בקשות, און רצה רעדט פון תפילת ישראל ברבים – צרכי ציבור. דערפאר מאכט עס זין אז יעלה ויבוא (א ציבור'דיגע בקשה) קומט אריין אין רצה.

3. סתירה: רצה איז א בקשה, אבער דער רמב"ם זאגט אז שלש אחרונות זענען הודאה:

דער רמב"ם זאגט אין פרק א אז די לעצטע דריי ברכות זענען "הודאה על הטובה". אבער רצה איז קלאר א **בקשה** – "רצה ה' אלוקינו בעמך ישראל ובתפילתם שעה" – דאס איז נישט הודאה! מודים פארשטייט מען – עס הייבט זיך אן מיט הודאה און ענדיגט "הטוב שמך ולך נאה להודות". אבער רצה, וואס קומט איין ברכה פריער, איז ממש א בקשה. דאס איז א באזישע קשיא אויפן רמב"ם'ס אייגענע הגדרה. עס ווערט פארגעלייגט אז אפשר איז אמאל געווען אן אנדערע נוסח פון רצה וואס איז געווען מער הודאה-דיג, אבער די קשיא בלייבט אפן.

הלכה: מוסף – חול המועד און ראש חודש

דער רמב"ם'ס ווערטער

"במוסף – בחולו של מועד מתפללין תפילת מוסף כמו שמתפללין ביום טוב (שבע ברכות). בראשי חדשים מתפלל שבע ברכות... מקדש ישראל וראשי חדשים."

פשט

מוסף פון חול המועד איז זיבן ברכות ווי יום טוב מוסף. מוסף פון ראש חודש איז אויך זיבן ברכות מיט א חתימה "מקדש ישראל וראשי חדשים." ערבית/שחרית/מנחה זענען די זעלבע פאר ראש חודש און חול המועד (19 ברכות מיט יעלה ויבוא), אבער מוסף איז אנדערש – חול המועד מוסף רעדט פון קרבנות המועד, ראש חודש מוסף רעדט פון ראש חודש.

חידושים

קלארע לייענונג פון דעם רמב"ם'ס סטרוקטור: דער רמב"ם'ס טעקסט דארף מען אזוי לייענען: ערשט רעדט ער פון ערבית/שחרית/מנחה (גלייך פאר ראש חודש און חול המועד), דערנאך רעדט ער באזונדער פון מוסף חול המועד און מוסף ראש חודש.

הלכה: שבת שחל להיות בראש חודש / בחול המועד

דער רמב"ם'ס ווערטער

"ראש חודש שחל להיות בשבת, מתפלל ערבית שחרית ומנחה שבע ברכות כסדר השבתות, ואומר יעלה ויבוא בעבודה. ומוסף – מתחיל בברכה אמצעית מעין שבת, ומשלים מעין שבת, ואומר קדושת היום באמצע הברכה."

פשט

ביי שבת ראש חודש דאוונט מען שבת'דיגע תפיל��ת (7 ברכות) מיט יעלה ויבוא. ביי מוסף הייבט מען אן מיט שבת-ענין, ענדיגט מיט שבת-ענין, און אינמיטן דערמאנט מען קדושת היום (ראש חודש).

חידושים

1. "משלים" מיינט נישט חתימה:

דער רמב"ם'ס ווארט "משלים מעין שבת" מיינט נישט די חתימה פון דער ברכה, ווייל ביי חתימה דערמאנט מען ביידע (שבת און ראש חודש). "משלים" מיינט אז דער סוף-טייל פון דער ברכה (ווי "ישמחו במלכותך" אדער ענליכעס) איז אויך בענין שבת. די חתימה אליין כולל ביידע: "מקדש השבת וישראל וראשי חדשים."

2. "קדושת היום" מיינט דא ראש חודש, נישט שבת:

"קדושת היום באמצע הברכה" מיינט אז אינמיטן דערמאנט מען ראש חודש (אדער חול המועד) – דאס איז דער "קדושת היום" וואס מען לייגט צו. שבת איז דער עיקר, און ראש חודש ווערט מחובר אינמיטן.

3. דער רמב"ם'ס נוסח vs. אונזער נוסח "אתה יצרת":

ביי אונז האט מען א ספעציעלע נוסח "אתה יצרת" פאר שבת ראש חודש מוסף, וואס הייבט אן מיט שבת, רעדט אינמיטן פון ראש חודש, און ענדיגט מיט "רצה במנוחתנו." דער רמב"ם אבער זעט אויס אז ער האט נישט געהאט א גאנץ אנדערע נוסח פאר שבת ראש חודש – ער האט גענוצט די רעגולערע שבת-נוסח און נאר אריינגעלייגט ראש חודש אינמיטן. דאס איז אנדערש פון אונזער מנהג וואו "אתה יצרת" איז א גאנץ באזונדערע פיוט/נוסח.

4. אנאלאגיע צו שבת יום טוב:

דער פרינציפ איז דער זעלבער ווי שבת וואס פאלט אויס יום טוב: מען חתמ'ט "מקדש השבת וישראל והזמנים" – מען פארבינדט ביידע קדושות. אזוי אויך ביי שבת ראש חודש: "מקדש השבת וישראל וראשי חדשים", און ביי שבת יום כיפור: "מקדש השבת וישראל ויום הכיפורים."

[דיגרעסיע: דער באגריף "חולו של מועד"] — דער מהרי"ד ווערט געברענגט אז דער אויסדרוק "שבת חול המועד" איז נישט לאגיש – ווי קען עס זיין "חול" ווען עס איז שבת? אין דער משנה שטייט תמיד "שבת שבתוך המועד" – שבת וואס איז אריינגעפאלן אין מועד. "חול" איז א רעלאטיווער באגריף – לגבי יום טוב זענען די טעג "חול" (חולו של מועד), אבער לגבי שבת איז עס א פולע שבת. אזוי אויך ראש חודש וואס פאלט אויס אויף א וואכנטאג איז "חולו של שבת" – חול לגבי שבת. דער ווארט "חולו של מועד" איז א לשון חז"ל, נישט א לשון תורה – אין דער תורה שטייט "מועד", "מקרא קודש", "שבתון", "עצרת."

הלכה: יום טוב שחל להיות באחד בשבת — הבדלה אין תפילה

דער רמב"ם'ס ווערטער

ווען יום טוב פאלט אויס זונטיג (מוצאי שבת), דארף מען מאכן הבדלה אין תפילת ליל יום טוב, אין דער ברכה רביעית. מען זאגט "ותודיענו משפטי צדקך, ותלמדנו לעשות חוקי רצונך, ותתן לנו ה' אלקינו קדושת שבת, כבוד יום טוב, וחגיגת הרגל."

פשט

ווען שבת גייט אריין אין יום טוב, לייגט מען אריין הבדלה אין דער ברכה רביעית פון מעריב יום טוב, אנשטאט אין "אתה חוננתנו."

חידושים

1. דער רמב"ם'ס סדר:

דער רמב"ם ברענגט קודם דעם נוסח פון יום טוב שחל במוצאי שבת, און נאכדעם דעם רעגולערן מוצאי שבת נוסח. דער הסבר: ער ברענגט קודם די מעלה (דעם נוסח), און נאכדעם די הבדלה. דין הבדלה באלאנגט אין הלכות שבת, נישט אין הלכות תפילה — ווייל הבדלה איז א דין אין שבת.

2. "קדושת שבת, כבוד יום טוב, וחגיגת הרגל" — דריי קאטעגאריעס:

שבת האט "קדושה", **יום טוב** האט "כבוד", און **רגל** האט "חגיגה". דאס ווייזט אז יעדער טאג האט זיין אייגענע מין קדושה.

3. וואס מיינט "חגיגת הרגל"?

דאס רעפערירט צו חול המועד — ווען מען קען ברענגען קרבנות נדבה (חגיגה). ביי חול המועד איז נישטא קיין מצוות כבוד אדער קדושה ווי ביי יום טוב, אבער יא א מצוה פון חגיגה. דאס שטימט זייער גוט מיט דעם נוסח.

4. חילוק צווישן הבדלה מוצאי שבת און הבדלה מוצאי שבת ליום טוב:

ביי מוצאי שבת רעגולער זאגט מען "מבדיל בין קודש לחול" (אין "אתה חוננתנו"), וואס איז פארבונדן מיט דעת — דער כח צו מאכן חילוקים. אבער ביי מוצאי שבת ליום טוב זאגט מען "מבדיל בין קודש לקודש" — דא איז נישטא קיין ברכת הדעת, ווייל עס איז א מער נואנסירטער הבדל צווישן צוויי מיני קדושות.

5. באמערקונג וועגן "פרדס" (דעם רמב"ם'ס סידור):

אין "פרדס" שטייען נאר די לשונות פון אינטערעסאנטע/אומגעוויינליכע זאכן — די עיקר לשונות פון תפילה זעט מען אין סידור.

הלכה: על הנסים — חנוכה און פורים

דער רמב"ם'ס ווערטער

"בחנוכה ופורים מוסיפין בהודאה 'על הנסים'."

פשט

אין חנוכה און פורים לייגט מען צו "על הנסים" אין דער ברכת הודאה (מודים).

חידושים

1. מחלוקת הודאה אדער רצה:

ס'איז דא א מחלוקת צו מען לייגט "על הנסים" ביי הודאה אדער ביי רצה. דער רמב"ם האלט ביי הודאה, ווייל "על הנסים" איז אן ענין פון הודאה (לויט דעם ירושלמי'ס כלל: לשעבר והודאה — אין מודים).

2. שבת שחל בחנוכה — צו זאגט מען "על הנסים" אין מוסף?

מוסף איז א שבת'דיגע תפילה, נישט א חנוכה'דיגע — ס'איז נישטא קיין קרבן מוסף חנוכה. לכאורה זאל מען נישט דארפן זאגן "על הנסים" אין מוסף. אבער משמע אין דער גמרא אז יא — דער טאג ווערט גערופן "יום שנתחייב בכל התפילות", הייסט מען דארף עס זאגן אין אלע תפילות. אדער מען קען זאגן אז היינט איז א "חנוכה'דיגע שבת" — דער גאנצער טאג האט דעם אופי.

הלכה: עננו — תענית

דער רמב"ם'ס ווערטער

"אפילו א תענית יחיד — איינער וואס פאסט על הצרה — מוסיף בשומע תפילה 'עננו'. דער שליח ציבור אומרה בפני עצמה (אלס באזונדערע ברכה) צווישן גואל ורופא, און חותם 'ברוך אתה ה' העונה לעמו ישראל בעת צרה'."

פשט

א יחיד וואס פאסט לייגט "עננו" אריין אין שומע תפילה. דער ש"ץ מאכט עס אן אייגענע ברכה מיט אן אייגענע חתימה.

חידושים

1. פארבינדונג צווישן "תענית" און "עננו":

"עננו" (ענטפער אונז) און "תענית" (פאסטן/טענה) זענען פארשידענע שורשים. אבער "תענית" איז לשון "טענה" — מיר האבן א טענה צום אייבערשטן, און מיר בעטן ער זאל אונז ענטפערן. ווען דער אייבערשטער האלט צוריק שפע, און מען פאסט און דאווענט, ענטפערט ער — דאס איז דער "עננו."

2. יחיד vs. ש"ץ:

א יחיד קען נישט מאכן אן אייגענע ברכה פאר זיך, דערפאר לייגט ער עס אריין אין שומע תפילה. אבער א ציבור (דורכ'ן ש"ץ) קען יא מאכן אן עקסטערע ברכה — דאס שטימט מיט דעם פרינציפ פון פריער, אז אויף א נייעם צורך ציבור קען מען מאכן נאך א ברכה, נאר א יחיד קען נישט.

3. צוואנציג ברכות:

ווען דער ש"ץ מאכט "עננו" אלס באזונדערע ברכה, קומט אויס אז א תענית ציבור האט צוואנציג ברכות אין שמונה עשרה.

הלכה: תשעה באב — נחם

דער רמב"ם'ס ווערטער

"בתשעה באב מוסיף בברכת בונה ירושלים 'רחם ה' אלקינו על ישראל עמך... ועל ירושלים עירך החריבה השוממה והמבוישת וההרוסה' — 'נחם ה' אלקינו את אבלי ציון ואת אבלי ירושלים'."

פשט

אין תשעה באב לייגט מען צו א ספעציעלע תפילה אין בונה ירושלים, ווייל עס איז מעין המאורע — דער חורבן ירושלים.

חידושים

1. פארוואס דווקא ביי בונה ירושלים?

ווייל דער תוכן פון "נחם" ענדיגט זיך מעין בונה ירושלים — דאס באלאנגט נאטירליך צו דער ברכה וואס האנדלט וועגן ירושלים.

2. דער רמב"ם vs. מנהג:

דער מנהג איז אז מען זאגט "נחם" נאר ביי מנחה תשעה באב. אבער דער רמב"ם זאגט לכאורה אז מען זאגט עס אלע תפילות פון תשעה באב.

3. פארוואס נישט ביי אנדערע תעניתים?

א שטארקע קשיא: פארוואס זאגט מען "נחם/רחם" נאר ביי תשעה באב? עשרה בטבת (און אנדערע תעניתים) זענען דאך אויך וועגן דעם חורבן ירושלים! די קשיא בלייבט אפן.

[דיגרעסיע: מענטשן וואס זאגן "נחם" יעדן טאג] — ס'איז געווען מענטשן וואס האבן "נחם" געזאגט יעדן טאג — "די אידן וואס זאגן יעדע זאך וואס שטייט אין סידור."

הלכה: מוריד הגשם / מוריד הטל — הזכרה

דער רמב"ם'ס ווערטער

"כל ימות הגשמים אומר בברכה שנייה 'מוריד הגשם'. בימות החמה אומר 'מוריד הטל'. מתחילין מתפילת מוסף שמיני עצרת, ומפסיקין מתפילת מוסף יום טוב ראשון של פסח."

פשט

אין ווינטער זאגט מען "מוריד הגשם" אין דער צווייטער ברכה (גבורות), און אין זומער "מוריד הטל." מען הייבט אן מוסף שמיני עצרת און מען הערט אויף שחרית ערשטן טאג פסח (מוסף פסח זאגט מען שוין "מוריד הטל").

חידושים

1. "מוריד הגשם" איז שבח, נישט בקשה:

מען לויבט דעם אייבערשטן אז ער איז "מוריד הגשם" — דאס איז נישט א בקשה, נאר א שבח אין דער צווייטער ברכה (גבורות ה').

2. טעם פון דער גמרא פאר דעם זמן:

דער גמרא'ס חשבון פארוואס מען הייבט אן ביי מוסף שמיני עצרת: מען האט געשלטן בחג הסוכות, און מען דארף ווארטן ביז דער לעצטער עולה רגל זאל קענען פארן אהיים (אן רעגן).

3. נפקא מינה פאר מחזורים:

אין ארץ ישראל, וואו מען הייבט אן משיב הרוח ומוריד הגשם פון מוסף שמיני עצרת (נישט פון שמחת תורה ווי אין חו"ל), דארף א מחזור פאר שלש רגלים כמעט נישט אריינדרוקן "מוריד הגשם" – נאר אין מוסף פון שמיני עצרת. אין חוץ לארץ אבער, וואו מען הייבט אן פון שמחת תורה, דארף מען עס יא אריינדרוקן.

[דיגרעסיע: רעגן אין ערטער וואו עס רעגנט א גאנצע יאר] — א שאלה ווערט דערמאנט: אין א סידור שטייט אז אין ערטער וואו עס רעגנט דאס גאנצע יאר, זאגט מען אייביג "לחיים טובים ולשלום" (ביי ברכת החודש). דער מקור איז נישט קלאר. אבער אויב אין א געגנט רעגנט א גאנצע יאר, איז דאס גוט פאר די נאטור דארט.

הלכה: ותן טל ומטר — שאלה

דער רמב"ם'ס ווערטער

"מתחילין לשאול 'ותן טל ומטר לברכה' מז' חשוון, און דאס איז דווקא אין ארץ ישראל. אין בבל, סוריא, מצרים, ומקומות הסמוכים והדומים להם – שואלים ביום שישים אחר תקופת תשרי."

פשט

דער חילוק צווישן "הזכרה" (מוריד הגשם — שבח אין ברכה שנייה) און "שאלה" (ותן טל ומטר — בקשה אין ברכת השנים). די שאלה הייבט זיך אן ז' חשוון אין ארץ ישראל, און 60 טעג נאך תקופת תשרי אין בבל. ביידע הערן אויף צו דער זעלבער צייט – כדי שיגיע יום טוב הראשון של פסח.

חידושים

1. פארוואס ז' חשוון אין ארץ ישראל:

מען ווארט אז די עולי רגלים זאלן צוריקקומען אהיים נאך סוכות, און מען וויל נישט אז זיי זאלן האבן טרחה פון רעגן אויפ'ן וועג. דאס איז א דין ספעציפיש פאר ארץ ישראל.

2. דער רמב"ם'ס חידוש — "דומים להם":

דער רמב"ם שרייבט נישט נאר "סמוכים" (גיאוגראפיש נאענט), נאר אויך **"דומים להם"** – ערטער מיט ענלעכע קלימאט-באדינגונגען. דאס מיינט אז דער דין גייט לויט'ן קלימאט, נישט נאר לויט גיאוגראפישע נאענטקייט.

3. מנהג בבל אין אייראפע/אמעריקע:

אין אייראפע אדער אמעריקע איז נישטא קיין סיבה זיך צו פירן לויט מנהג בבל (60 טעג נאך תקופה), ווייל דער קלימאט איז אנדערש. אבער דער מנהג פון די ראשונים'ס צייטן איז געווען: וויבאלד מיר גייען לויט תלמוד בבלי, פירט מען זיך לויט מנהג בבל. **דער ראש** האט מעיד געווען אז ער האט געפרעגט זיין רבי'ן און אנדערע פארוואס מען טוט אזוי, און קיינער האט נישט געקענט ענטפערן – אבער ער פסק'נט אז דער מנהג איז א גוטע זאך און מען זאל עס האלטן.

4. ערטער וואס דארפן גשם אין זומער (ימות החמה):

אזעלכע ערטער זאלן **נישט** זאגן ותן טל ומטר אין ברכת השנים, נאר **שואלין צרכיהם בשומע תפילה**. דער טעם: ברכת השנים גייט לויט דער סדר פון די נארמאלע מקומות, נישט לויט יחידים, כדי נישט צו מאכן אגודות אגודות (לא תתגודדו) – אלע אידן זאלן דאווענען די זעלבע תפילה.

5. דער ב"ח'ס שיטה — און די קשיות דערויף:

דער **ב"ח** זאגט אז מען זאל נישט זאגן ותן טל ומטר אין אייראפע אין ימות החמה, ווייל מען איז "מטריח בשמים לעשות עולמות ליונים לצורך היחידים." ער ברענגט א מעשה אז צוויי גדולים האבן געזאגט ותן טל ומטר אין חודש חמה און זענען געשטארבן. **דער תורת זאב** (און די לערנער אליין) פארשטייען נישט דעם ב"ח: (א) וואס הייסט "מטריח"? תפילה איז דאך אן עבודה, דער אייבערשטער וויל דאך אז מען זאל בעטן וואס מען דארף! (ב) וואס איז דער "כח היחיד"? מען בעט דאך נישט פאר איין איד, נאר פאר א גאנצע געגנט!

הלכה: עשרת ימי תשובה — שינויים אין שמונה עשרה

דער רמב"ם'ס ווערטער

"כל השנה כולה חותם בברכה שלישית 'האל הקדוש' ובאחת עשרה 'מלך אוהב צדקה ומשפט'. אבער בעשרת ימי תשובה חותם 'המלך הקדוש' ו'המלך המשפט'."

פשט

אין די עשרת ימי תשובה טוישט מען די חתימות פון ברכה ג' און ברכה י"א.

חידושים

1. פשט אין "המלך המשפט":

דער חילוק פון "האל הקדוש" צו "המלך הקדוש" איז פשוט. אבער דער חילוק פון "מלך אוהב צדקה ומשפט" צו "המלך המשפט" איז שווער. **רבנו מנוח** ערקלערט: א גאנץ יאר איז דער אייבערשטער "אוהב צדקה ומשפט" – ער וויל אז מענטשן זאלן טון צדקה ומשפט. אבער בעשרת ימי תשובה איז ער **אליין עורך משפט** – "המלך המשפט" מיינט דער מלך וואס ער אליין פירט דורך דעם משפט.

2. א צווייטער פשט:

עס איז מעגלעך אז עס זענען געווען צוויי נוסחאות, און חז"ל האבן מכריע געווען אז א גאנץ יאר זאגט מען איין נוסח, און בעשרת ימי תשובה דעם אנדערן.

3. ווען זאגט מען "המלך המשפט"?

"המלך הקדוש" זאגט מען אלע צען טעג, אבער "המלך המשפט" זאגט מען נאר זיבן פון די צען טעג – ווייל ראש השנה און יום כיפור האבן זייערע אייגענע נוסחאות.

הלכה: תוספות בעשרת ימי תשובה — זכרנו, מי כמוך, וכתוב, ובספר חיים

דער רמב"ם'ס ווערטער

"יש מקומות שנהגו בעשרת הימים האלו להוסיף בברכה ראשונה 'זכרנו לחיים', ובשניה 'מי כמוך אב הרחמים', ובשמונה עשרה 'וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך', ובברכה אחרונה 'ובספר חיים'."

פשט

דער רמב"ם פארמולירט עס אלס "יש מקומות" – נישט אלס א חיוב כל ישראל, נאר אלס א מנהג וואס עטלעכע ערטער האבן אנגענומען.

חידושים

1. סתירה מיט'ן רמב"ם'ס כלל:

דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז מען טאר נישט משנה זיין פון דער נוסח התפילה וואס חז"ל האבן מתקן געווען. ווי קען ער דא ערלויבן תוספות? עטלעכע תירוצים: (א) תוספות פאר א באגרענעצטע צייט (נישט א גאנץ יאר) איז אנדערש פון א שינוי אין נוסח. (ב) אויף אן ערא'דיגע וועג (נישט קבוע) איז עס מותר. (ג) ווען דער ציבור איז מקבל א נייע מנהג, איז עס אנדערש פון אן איינצלנער וואס מאכט אן אייגענע נוסח.

2. "יש מקומות" – נישט מנהג כל ישראל:

דער רמב"ם שרייבט "יש מקומות", וואס באדייט אז עס איז נישט א מנהג כל ישראל און נישט א חיוב. דאס איז אנדערש פון מנהגים וואס דער רמב"ם שרייבט אלס פארפליכטנד.

3. "וכתוב לחיים" – וואו אין שמונה עשרה:

דער רמב"ם פארשטייט אז "וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך" ווערט געזאגט אין ברכה י"ח (מודים), נאך "בכל עת ובכל שעה" – דאס הייסט אינדערמיט פון דער ברכה, נישט ביי דער חתימה. דערנאך קומט "זכור רחמיך וכבוש כעסך."

4. "ובספר חיים" – אן א וו:

אונזער מנהג איז צו זאגן "ובספר חיים" (אן א וו אין אנהייב), ווייל עס איז א המשך פון ברכת שלום.

5. ראש השנה ויום כיפור vs. עשרת ימי תשובה:

כאטש דער רמב"ם שרייבט "יש מקומות" בנוגע עשרת ימי תשובה, איז דער מנהג פון ראש השנה און יום כיפור **נתפשט בכל ישראל** – דאס הייסט, אויף ראש השנה און יום כיפור זאגט מען זיכער די תוספות, אפילו אויב מען וואלט געהאלטן אז בעשרת ימי תשובה איז עס נישט פארפליכטנד.

תמלול מלא

הלכות תפילה וברכת כהנים, פרק ב' – תקנת ברכת המינים

הקדמה: נדבן השיעור

Speaker 1: אקעי, מיר לערנען מיר הלכות תפילה וברכת כהנים פרק ב'. יא, זאג אונז וועגן אונזערע נדבנים.

Speaker 2: וואס איז אריינגעקומען? יא, אונזער שיעור איז נתנדב געווארן דורך אונזער טייערער ידיד, הרב החסיד, הרב הנגיד, יואל ווערצבערגער, וואס שטייט לימיננו און ער האט געמאכט די ישיבה זאל זיין א סוקסעס, און ס'איז א געוואלדיגע זכות פאר אים, און ווער ס'וויל אים נאכמאכן זאל ארויסריטשן.

חזרה: וואס האבן מיר געלערנט אין פרק א'

Speaker 1: זייער גוט. איז מיר האבן געלערנט אין די ערשטע פרק די יסודות פון הלכות תפילה, יא? דאס הייסט, תפילה מיינט מען דא בעיקר שמונה עשרה?

Speaker 2: נישט נאר בעיקר, נאר, רייט? מ'האט נישט געלערנט... אפשר שפעטער וועט מען לערנען וועגן די תשלומים און אזעלכע זאכן.

Speaker 1: יא, אפשר באלד קען מען עס לערנען שפעטער וועגן אנדערע ברכות און זאכן, אבער ביזדערוויל. איך מיין, הלכות קריאת שמע האבן מיר שוין געלערנט וועגן ברכות קריאת שמע. סאו, יעצט לערנען מיר וועגן שמונה עשרה. מיר האבן געלערנט וועגן די מדרבנן, מדרבנן, ס'איז טאקע געווען אכצן ברכות, און סאו אן.

דער אויפבוי פון פרק ב': שינויים אין די ברכות

יעצט גייען מיר לערנען געוויסע נאך פרטים וועגן די ברכות. איך האב געזען דער רב ראבינאוויטש זאגט זייער שיין, מ'קען זען אז די גאנצע פרק איז בעצם שינויים וואס מ'האט געמאכט אין די ברכות. דא שינויים, דער ערשטער שינוי וואס מיר גייען לערנען איז א שינוי וואס רבן גמליאל האט געמאכט פאר אייביג, ער האט צוגעלייגט איין ברכה. נאכדעם איז דא שינויים וואס מ'מאכט מפעם לפעם לפי הענין, וועלן מיר זען.

הלכה א': תקנת ברכת המינים – דער היסטארישער הינטערגרונט

די ווערטער פון רמב"ם

זאגט דער רמב"ם, **"בימי רבן גמליאל רבו האפיקורסים בישראל"**. דער רמב"ם הייבט אן אזוי ווי למשל אין הלכות עבודה זרה האט ער אזוי אנגעהויבן, ער גייט אין די היסטארישע, ער פארציילט אונז די היסטארישע מציאות וואס דאס איז מסביר הלכות, וואס דאס גיבט קאנטעקסט פאר הלכות. זאגט ער, מ'האט טאקע געזאגט י"ח ברכות, אבער ער גייט אונז דא פארציילן אז ס'איז דאך י"ט.

זאגט ער אזוי, **"בימי רבן גמליאל"**, דער נשיא רבן גמליאל, **"רבו האפיקורסים בישראל"**, האבן זיך פארמערט אפיקורסים.

ווער זענען די אפיקורסים/מינים?

Speaker 2: וועם ספעציפיש דא מיינט ער? ער מיינט די תלמידי צדוק וביתוס וואס זענען געווען בערך אין די צייט פון די תלמידי רבן גמליאל?

Speaker 1: ניין, אין די צייט פון רבן גמליאל איז געווען אותו האיש. די פשטות מיינט עס דאס. אזוי זאגט דער רבנו מנוח. ער קען רבן גמליאל, דאס איז געווען א פארט פון די מעשה. סאו, בפשטות, ר' שמעון בן שטח שטימט נישט היסטאריש. רבן גמליאל איז היסטאריש ווען ס'איז געווען. און פאר דעם וואס תוספות זאגט אז ס'איז געווען צוויי ישו הנוצרי'ס, איז ר' שמעון בן שטח געווען צו אין די ראנג טיים, איך געדענק נישט.

Speaker 2: צו פרי אין צייט.

Speaker 1: צו פרי אדער צו שפעט, איך געדענק נישט. על כל פנים, רבן גמליאל איז געווען בזמנו, און ס'זעט אויס אז דער רמב"ם האט פארשטאנען אז ס'מיינט דער. אזוי זאגט ר' נח אז ס'מיינט אים.

מ'זעט דאס ווארט "מינים" געניצט פאר די נוצרים. אין רוב פון חז"ל טרעפט מען דאס ווארט "מינים", ס'שטייט נישט קיינמאל פון וועם ער רעדט עקזעקטלי. סאו, בפשטות, דער רמב"ם האט אזוי פארשטאנען. לאמיר ליינען די...

דער טייטש פון "מינים"

"שנתרבו המינים בישראל" - דאס הייסט אפיקורסים. מער סארטן אידן. דאס הייסט, אמת'דיג איז נאר דא איין סארט איד, אבער דא איז נאך א סארט. "מינים" מיינט פשוט סארטן, ליטעראלי. אן אנדערע מין.

Speaker 2: ניין, די אנדערע איז מלשון שטימט, מוסר, אפיקורסות איז מלשון... איז אן אנדערע... די די די... אפיקורסות.

Speaker 1: איך מיין אז "מין" איז כפשוטו, דאס הייסט, זיי זענען אידן, נאר דו ביסט א מין איד, דו ביסט נישט קיין נארמאלער איד, פארשטייסט? גוים זענען אנדערע פעלקער, דו ביסט סתם א מין פון זיך אליין, דו ביסט נישט קיין איד און דו ביסט נישט קיין גוי. ניין, דו ביסט א מין, דו ביסט א מין איד. א גוי איז א גוי, א איד איז א איד, א ישראל. און דו ביסט א מין ישראל, דו ביסט א... וויאזוי הייסט עס... דו ביסט א מין.

"מצירים לישראל ומסיתים" – גשמיות און רוחניות

"והיו מצירים לישראל" - זיי האבן געשעטערט. "כל המצר לישראל נעשה ראש" מיינט מרמז צו זיין אז די... די הויפט מצירים לישראל זענען א געוויסע מין צורה. ס'איז נישט קלאר צו... איך מיין אז די... לאמיר ליינען. **"ומסיתים אותם לסור מאחרי ה'"** - זיי זענען מסית די אידן אוועקצוגיין פון דעם איינציגסטן באשעפער. סאו, ס'איז נישט קלאר צו "מצירים" מיינט זיי האבן געמאכט צרות בגשמיות, און חוץ פון דעם האבן זיי געמאכט צרות ברוחניות, אדער אפשר מיינט ער דאס איז הוא גופא.

ראיה פון ירושלמי ראש השנה

סאו, איך האב נעכטן געלערנט אין ירושלמי ראש השנה וועגן... און דארטן שמועסט מען... איך מיין בערך מיר שטייען אין די משנה אין ראש השנה, אבער אין ירושלמי איז אביסל מער מאריך וועגן די מינים, וואס דארט איז אויך נישט קלאר, לכאורה מיינט עס די צדוקים וואס גלייבן נישט אין תורה שבעל פה, האבן געדינגען פאלשע עדות, זיי האבן געטרייט צו סאבאטאזשן די קידוש החודש, און אויך אז זיי האבן אנגעצינדן, בתחילה היו משיאין משואות, אבער זיי האבן אנגעהויבן צינדן פייערלעך אין אן אנדערע נאכט.

סאו ס'איז טאקע, איך האב עס אנגעקוקט, לכאורה ס'זעט אפילו אויס ווי א שטיקל מרידה, יא? זיי האבן אריינגעהעקט אין די סיסטעם וואס איז מודיע אז ס'קומט א ראקעט, יא? זיי האבן אנגעצינדן פייערלעך ווען ס'איז נישט ראש חודש, זיי האבן ממש סאבאטאזשד די זאך. סאו ס'איז געווען א מציאות, ס'איז געווען אזא שטיקל אויפשטאנד.

דיסקוסיע: אויפשטאנד אדער אמונה-פראבלעם?

Speaker 2: אמת, אבער ס'קען זיין אז די עיקר, דאס הייסט, אוודאי איז דאס אמת אז מ'האט געמאכט אן אויפשטאנד, און פארדעם הייסט ער דער חמימות, ווייל ער וויל זיין דער, ער וויל פירן די זאך. ער איז אן אפאזיציע. אבער פארוואס באשטייט זיין אפאזיציע? ער האט דאך עפעס א שיטה, זיין שיטה איז אז מ'זאל גלייבן אזוי און אזוי, מ'דארף טון אזוי און אזוי.

Speaker 1: אבער זיי האבן נישט געהעצט זייערע מענטשן און זיי זענען געגאנגען ווייטער, זיי האבן אויך געטרייט צו באקומען קאנטראל. דער מלך איז געווען א צדוקי, און זיי האבן געטרייט אריינצולייגן אין בית המקדש, און מ'געדענקט דאך די אלע מעשיות. דא רעדט מען אפילו פון די נוצרים, זיי האבן דאך לכתחילה געטרייט, זיי האבן געטרייט איבערצונעמען די זאכן. אבער איבערצונעמען כדי צו קענען איינפירן זייערע מעשיות ומעשים אשר לא כן.

אבער וואס איך מיין צו זאגן איז, אז ס'איז נישט פשט אז ס'איז דא א קליינע גרופע אידן וואס טראכטן אינטערעסאנטע מחשבות, זיי קומען זיך צוזאם איינמאל א וואך, זיי מאכן מיטינגס, און מ'איז גייען זיי דימאסקן און מ'מאכט א תפילה פאר זיי. דאס איז געווען א מלחמה, ס'איז געווען אזא סארט מלחמה. זיי האבן סאבאטאזשד די סנהדרין, זיי האבן... ס'איז געווען א... די צדוקים וואס דו רעדסט פון די משנה, די מינים וואס מ'רעדט דא, די צוררי ישראל.

סאו דער רמב"ם וויל דיר געבן א פיקטשער אז זיי זענען נישט, און זיי האבן באזארגט אז זיי האבן דעת קדושה, און דאס איז אויך, דאס איז אויך גענוג וואס צו זאגן. אבער זיי האבן געלייגט צו די צוויי זאכן, זיי האבן געלייגט צו די צוויי זאכן. אבער זיי זענען אויך געווען א שטיקל מלחמה. זיי האבן געלייגט צו די צוויי זאכן, זיי האבן געלייגט צו די צוויי זאכן. ס'איז נישט סתם, צום ביישפיל ווען צוויי רבי'ס, צוויי ברידער, שלאגן זיך ווער ס'זאל זיין כהן גדול, וואטעווער, איז טאקע א מלחמה, א שטיקל סיוויל וואר, אבער דאס איז נישט די פראבלעם, פארשטייסט? נישט פארדעם מאכט מען א ברכה. אפילו די צווייטע זייט איז נישט קיין זאך היינט, מאכט מען א ברכה. ער איז די צווייטע זייט. אבער פון וואס באשטייט זיין פאזיציע? ס'באשטייט פון עפעס אן אנדערע אמונה, פון עפעס א חלישות אין "אחר ה'". זייער גוט. ס'איז די ביידע זאכן צוזאמען. דאס איז א גרויסע פראבלעם.

"גדול מכל צרכי בני אדם" — פארבינדונג צו פרק א'

"כיון שראו שזה גדול מכל צרכי בני אדם" - אז די זאך, צו פטור ווערן אדער דאס וואס ס'זאל זיין אחדות ביי אידן, אדער די זאך אז אלע אידן זאלן זיך אויפפירן על פי התורה, איז וויכטיגער ווי אלע זאכן. ווייל דער רמב"ם זאגט דאך אנדערע מאל, אזוויי דו האסט שוין געזאגט, אז ווען מ'וואוינט צווישן ערליכע אידן קומט אן די תורה גרינגער, און אזוי ווייטער.

Speaker 2: נא, ווייט, סטאפ. "צרכי בני אדם" איז אוודאי א רעפערענץ צו וואס ער האט געזאגט פריער, רייט? וואס איז געווען די לשון דארט? ביי די תפילה?

Speaker 1: ס'איז דאך געווען א לשון אז די... "יישאלות כל הדברים לצרכי ציבור כולם".

Speaker 2: זייער גוט. ס'איז דא, ער האט געזאגט אז די י"ח ברכות זענען פאר אלע צרכי בני אדם. יעצט האט מען געטראפן אז ס'איז דא א גרעסערע צורך. ס'איז א גרויסע צורך הציבור אזאנס.

Speaker 1: זייער גוט. נישט סתם עפעס א פראבלעם, ס'איז די גרעסטע צורך. איך מיין די גרעסטע איז וועגן די לשון "ואחר ה'", ווייל די תכלית פון אלעס איז דאך צו וויסן דעם אייבערשטן. אויב מ'גייט עס וויסן פאלש, איז דאך אויס די גאנצע זאך.

און ממילא, דאס אז דער עולם זאל בלייבן מיט א קלארע אמונה איז "גדול מכל צרכי בני אדם". אבער "צרכי בני אדם" לייגט ער עס אריין אין שמונה עשרה, ווייל דארט באלאנגט דאך צרכי בני אדם, דאס איז דאך תפילה.

תקנת רבן גמליאל

"עמדו הוא ובית דינו והתקינו ברכה אחת" - ס'הייסט, איינמאל תפילה איז דאך פאר צרכי בני אדם, איינמאל מ'פארשטייט אז דאס איז פון די גרעסטע צרכי בני אדם, דארף מען מאכן א תפילה אויף דעם. **"והתקינו ברכה אחת שתהיה בה שאלה מלפני ה' לעבוד אמונים"** - האט ער מיט זיין בית דין געמאכט א נייע תפילה, מ'זאל בעטן דעם אייבערשטן "לעבוד אמונים". **"וקבע אותה בתפלה כדי שתהא ערוכה בפי הכל"** - האט ער עס אריינגעלייגט אין די תפילה, כדי ס'זאל זיין ארוכה בפי הכל.

"ערוכה בפי הכל" — פארבינדונג צו אנשי כנסת הגדולה

Speaker 2: זייער גוט. דאס איז ווייטער די לשון וואס ער האט געזאגט פריער אויף די אנשי כנסת הגדולה, אז זיי האבן געמאכט די נוסח התפילה כדי זיי זאלן וויסן די וויכטיגע זאכן וואס מ'דארף מתפלל זיין, און מ'זאל עס זאגן גוט.

Speaker 1: זייער גוט. די יסוד קען מען לערנען ביידע זאכן. ס'קען זיין אז ס'איז טאקע אזוויי דו האסט געזאגט, בעיצומו של דבר האט יעדער איד געדארפט דאווענען אויף דעם, נאר ס'איז נישט געווען קיין נוסח, האט ער געמאכט א נוסח. די אנדערע וועג, מ'דארף טראכטן, ס'קען זיין, לאמיר זאגן ס'איז דא א מענטש וואס האט א נייע צורך. יא, מיר האבן גערעדט ביי די פריערדיגע שיעורים, לאמיר זאגן איינער דארף א שידוך פאר די קינדער, אפשר זאל ער מאכן אן אייגענע ברכה, "ברוך אתה ה'...". מ'זאל זאגן אזא זאך.

Speaker 2: זייער גוט. אבער דא האט ער געמאכט אן אייגענע ברכה. ווייל דאס איז צורך בני אדם, ס'איז זייער א קלארע זאך.

דיסקוסיע: קען מען היינט מאכן א נייע ברכה פאר א צורך ציבור?

Speaker 1: אבער איך האב געטראכט, וואס טוט זיך למשל, און איך וויס אז מענטשן אין לעיקוואוד זאגן אז היינט דארף מען מאכן א ברכה אז מ'זאל קענען אננעמען די קינדער אין מוסדות. ס'איז אויך א צורך בני אדם.

Speaker 2: ס'איז אויך א צורך בני אדם, נאר מ'דארף מתפלל זיין. ס'איז די כח הנדרים אדער וואס. ס'איז די זעלבע ברכה פון די מלשינים, איך זאג נישט אז...

Speaker 1: ניין, און... ס'קען זיין. ניין, איך האב געזען שפעטער ס'שטייט ביי תענית...

Speaker 2: ניין, אבער דו זאגסט זייער גוט. קודם כל האבן זיי געזאגט אז דאס איז א צורך וואס מ'דארף מתפלל זיין. איינמאל מ'זאגט אז איינע פון די תפילות ווייסן מיר אז מ'מאכט א נוסח כדי אז מענטשן זאלן עס נישט בעטן בלשון יחיד. ווען נישט וואלט דאך נאר געווען גענוג אויפצוהענגען א צעטל "אויסער די וואס זענען מתפלל קעגן די רשעים". אבער איך וויל אז מ'זאל אויך טון די אופן וויאזוי זיי האבן געמאכט תפילות אז ס'זאל זיין ארוך בפי הכל.

די תכלית'דיגע אספעקט פון ברכת המינים

ס'קען אויך זיכער זיין, איך מיין ר' בנימין זאגט דאס, איך גיי זאגן נאך א שטיקל וואס ער זאגט אין א מינוט, אבער ער זאגט אויך דאס, אז ס'קען זיין אז די תפילה איז אויך תכלית רודף. פשט איז, וויאזוי, איינע פון די וועגן פון מבארר זיין די מינים, זיי האבן געזאגט קלאר א ברכה, יעדער וואס מ'עסט, דו זאגסט אין קעגנזאץ, דו ווייזט איר דרייען נישט צו ווערן קיין מין. ס'פילטערט ארויס פון די שול די רשעים וואס גייען קריצן מיט די ציין בברכת המינים. ס'שטייט אזא מעשה אין די משנה יוחסין, אויב איינער איז טועה, מ'האט חשש אז אפשר איז ער א מין, פון דעם זאגט ער נישט ברכת

המינים. ס'איז דא אזא זאך. אבער אויך איז דא אז מ'פרסם אז מענטשן פארשטייען אזוי וויאזוי ס'זאל נישט זיין קיין מין.

פארגלייך צו ברכת ענינו ביי תענית

איך האב געטראכט, שפעטער שטייט אז ביי תענית איז א יחיד זאגט ער לייגט אריין אין שמע תפילה די ענינו, און ביי תענית דער שליח ציבור זאגט עס אן עקסטערע ברכה. ס'זעט אויס אז פאר א צורך ציבור קען מען מאכן אן עקסטערע ברכה. א יחיד לייגט אריין זיינע פראבלעמען אין אן אנדערע ברכה, אבער אויב דאס איז א צורך ציבור קען עס קומען אן עקסטערע ברכה.

Speaker 2: ער פרעגט א קשיא, איך געדענק נישט... ענינו איז אן ענין פון א ברכה, און דאס גייט אריין בגדר אזויווי די ימים טובים וואס האבן א ספעציפישע תפילה.

Speaker 1: בפשטות, ניין, אפשר האט עס א ספעציפישע תפילה פון... ניין, אבער איך האב עס פארבינדן. לכאורה איך טראכט, געוועגליך תעניתים מאכט מען דאך אויף א צרה, דערפאר איז מען דאך גוזר תענית. די תפילת ענינו איז "רבונו של עולם, העלף אונז". מ'זאגט דאך אז אויף תענית סיבה וואס מ'פאסט איז יעצט א שטיקל הפלאה, דאס איז דאך נאר א זכר הצרה, וואטעווער. די צרה גדולה איז אז מ'איז אין גלות, וואטעווער מ'פאסט תשעה באב וכדומה. אבער לכאורה דאס איז א נייע ברכה פאר די צרה וואס מ'איז יעצט. אז גשמים, וואטעווער די טענות איז. ועט מען אלץ זען.

קשיא פון רבנו מנוח: "יתמו חטאים ולא חוטאים"

ער פרעגט א קשיא, ר' מנוח, אז ס'איז דאך דא, יעדער איינער ווייסט אז ס'שטייט דאך אז מ'דארף זאגן "יתמו חטאים ולא חוטאים". אויב איינער...

Speaker 2: זייער גוט. אויב איינער וועט זאגן אז ס'איז דא א חילוק אז דאס איז נאר אויף רשעים, נישט אויף מינים, זאגט ר' מנוח, ניין.

Speaker 1: ער פרעגט א מפורש'ע גמרא אז רבא האט געזאגט אפילו אויף מינים.

ברכת המינים, מנין הברכות, ודיני הביננו

הלכה א (המשך): קשיות וביאורים בברכת המינים

קשיא: ענינו — האם זה ברכה נפרדת?

Speaker 1: ער פרעגט א קשיא, איך געדענק נישט צו איך האב עס געזאגט דארטן. ענינו איז א ברכה, ווייל עס גייט אריין בגדר אזויווי די ימים טובים וואס האבן א ספעציפישע תפילה. בפשטות, ניין. אפשר די תענית האט א ספעציפישע תפילה פון ענינו.

ניין, אבער לכאורה, איך טראכט, געוועגליך תעניתים מאכט מען דאך אויף א צרה. טאקע דערפאר איז דאך דא די תענית. די תפילה פון ענינו איז אז דער אייבערשטער זאל אונז העלפן. ווען מען זאגט דאס אויף א תענית ציבור וואס מען איז יעצט, איז דאס א שטיקל פראבלעם. דאס איז דאך נאר אויף די זכר הצרות, אדער די צרות גדולות אז מיר זענען אין גלות, אדער ווען מען פאסט תשעה באב וכדומה. אבער לכאורה איז דאס א נייע ברכה פאר די צרה וואס איז יעצט, א תענית גשמים אדער וועלכע תענית עס איז. מען וועט מוזן זען.

קשיא: "יתמו חטאים ולא חוטאים" — ווי שטימט דאס מיט ברכת המינים?

Speaker 1: ער פרעגט א קשיא, רבי נח, אז ס'איז דאך דא, יעדער איינער ווייסט דאך אז ס'שטייט אז מען דארף זאגן "יתמו חטאים ולא חוטאים". און אויב איינער זאגט אז ס'איז דא א חילוק אז דאס איז נאר אויף רשעים און נישט אויף מינים, זאגט רבי אלימלך, ניין, ער פרעגט א מפורש'ע גמרא אז רבא האט געזאגט אפילו אויף מינים "אל יתפלל אדם על רשעים שימותו". מען זאל נישט שלאגן.

תירוץ א: "מצירים לישראל" — תשובה, נישט מיתה

Speaker 1: זאגט רבי אלימלך א פשוט'ע תירוץ. ער זאגט, דאס טאקע מיינט מען. די רמב"ם זאגט דאך **"מצירים לישראל"**. זאלן אויפהערן די מינים המצירים, זאלן זיי זיך מבטל זיין, און זיי זאלן תשובה טון. דאס איז דאך אוודאי דער גרעסטער ביטול. ס'מיינט נישט אז זיי זאלן דוקא שטארבן, נאר תשובה טון. תשובה טון איז דאך ווערן א שובר רעב ומכניע זדים.

אקעי, די נוסח התפילה איז דאך אן ענין פון קריאה ועידוד, און נאך אזעלכע זאכן. ס'קען זיין דרשות. די ערשטע זאך קען זיין קריאה ועידוד.

תירוץ ב: "אל תהי תקוה" — הודעה, נישט תפילה

Speaker 1: ער טייטשט, וויאזוי איך האב געזען איינער טייטשט, פארוואס פשט אז מען זאגט "ולמלשינים אל תהי תקוה"? פארוואס קומט דאס אריין? דאס איז דער רבי אלימלך דא. ער זאגט אז דאס איז בעצם... דאס איז אויך, דאס איז א צווייטע תירוץ וואס ער פרעגט אויף די קשיא. ניין, נישט א צווייטע תירוץ, ער פרעגט פארוואס מען זאגט דאס אויף אנדערע נוסחאות. ער זאגט אז "אל תהי תקוה" מיינט אז זיי זאלן נישט האבן קיין השארת הנפש. דאס איז פשוט א הודעה וואס מען זאגט פאר די וועלט אז "למלשינים לא תהי תקוה". ס'איז מער א ווארענונג ווי א תפילה.

תירוץ ג: דער חילוק צווישן רשעים און מינים

Speaker 1: אבער איך מיין אז ס'איז בכלל נישט קיין קשיא, ווייל קודם כל, ס'הייבט זיך אן אז ס'זענען געווען שכנים וואס האבן געטון עבירות, ווי ס'שטייט ביי רבי מאיר. ער האט געהאט עפעס שכנים, פרענקען דארטן. דא רעדט מען פון רשעים.

Speaker 2: ניין, וואס איך מיינט צו זאגן חס ושלום, דארט שטייט קלאר די ווארט מינים.

Speaker 1: יא. אבער עס איז געווען א משפחה, ער גייט אויף זיין נבע, וואס איז געווען א מין, האט ער מתפלל געווען מיט אמת וצדק, הלוואי זאלן זיינע קינדער. דא רעדט מען זיך מער קלארער, לעבד א מינים, מיינט עס נישט צו זאגן אז האחרית מול זכר, יעדע קינד זאל שטארבן. לעבד א מינים, ס'קען זיין ער האט געטראכט אויף איין גרויסער רשות, אז ער מוז שטארבן. דאס איז נישט ער בעט נאר אויף דעם שכן דא, ער האט עפעס א שלעכטער שכן, ער בעט דעם אייבערשטן ער זאל אים אויסמעקן.

אקעי, ער זאגט דאך א חילוק. לעבד א מינים מיינט נישט צו הארגענען יעדן מענטש, ער מיינט די... עס זאגט דער רבנים נאכדעם, אז עס איז אסאך מער סימפל, ווען מען זאגט "ולמלשינים אל תהי תקוה", ער מיינט נישט צו זאגן אז יעדער חול זכר, אזוי ווי ביי עמלק, יעדער איינער זאל שטארבן. ניין, זיי זענען דאך אידן, יא? מיינט דאך צו זאגן, אויסגעריסן ווערן איז זייער עול, זייער ווייל פאר מיינער, גיב זיי די הערצל, איך ווייס די "והזדים והרשעים", וואס די רשעים מוזן באבערן.

דיגרעסיע: דער מונקאטשער רב'ס שיטה

Speaker 1: אקעי. אקעי. יא, קען זיין, דער מונקאטשער רב געדענק איך מיט א גרויסע קנאה, ער האט א גאנצע אריכות ערגעץ אז די הלכה איז נישט ווי רבי מאיר. ניין, ער זאגט אז עס זעט אויס אז די השיחות, ברוריה האט געזאגט, א פרוי האט געזאגט, דארף מען איר נישט פאלגן, דארף יא שעלטן די רשעים. אבער עס זעט אויס אז רבן גמליאל האט געטראכט אנדערש, רבן גמליאל האט געטראכט אז ניין, ס'איז טאקע מיינט עס כפשוטו, אבער דאס איז געגעבן פאר די צורת הציבור.

פארוואס הייסט עס "י"ח ברכות" ווען עס זענען נייינצן?

Speaker 1: אקעי, צוריק צום עיקר תוספות, א ברכה וואס איז בעצם תשי"ח ברכות. אה, וועגן דעם איז מיר געבליבן די ווארט י"ח. האמיר עס זאל געדענקען אז די אמת'דיגע נאמען איז י"ח. דאס איז עפעס עקסטער דארטן. עס קען זיין נאך, אפשר אויך "בונה ירושלים", אקעי, מען קען טוישן דעם נוסח. אפשר זאגן, דער אייבערשטער וואס ער וואוינט דארט, זאל מען עס שוין בויען, עפעס אזוי. דער רמב"ם האט ערגעץ דערמאנט די זאך, אז מען זאל נישט משנה זיין מלשון חכמים, ממטבע שטבעו חכמים.

קשיא: ווי האט שמעון הפקולי געקענט צולייגן א ברכה?

Speaker 1: קודם כל, אין ענין פון ברכות קריאת שמע האט מען עס געזען. אבער שמעון הפקולי האט נישט... ער האט געטון אנדערש.

צוגעלייגט א גאנצע ברכה איז אן אנדערע זאך. אדער ער האט געמעגט ווייל ער איז געווען... וואס?

Speaker 2: ניין, ער איז געווען דער חכם, איך פארשטיי נישט.

Speaker 1: איך פארשטיי נישט וואס דו זאגסט קעגן די חכמים. ער איז דאך געווען די חכמים אליין, איך פארשטיי נישט. ער האט זיך דא אפאר דורות לאמיר זאגן נאכדעם וואס מ'האט געמאכט די י"ח ברכות, יא, איך ווייס נישט ווי לאנג.

Speaker 2: פון אנשי כנסת הגדולה.

Speaker 1: פון אנשי כנסת הגדולה. סאו ווען מ'זאגט מ'טאר נישט מוסיף זיין מיינט דאס אז א יחיד טאר נישט, אבער דא האט זיך צוזאמגעזעצט א בית דין. אבער עס קען זיין אז אריינלייגן א גאנצע ברכה הייסט נישט מוסיף. מוסיף און משנה מיינט טוישן די לשון, זאגן די זעלבע זאך מיט אן אנדערע לשון.

דער רמב"ם'ס דארשטעלונג: response צו א crisis

Speaker 1: אבער לכאורה די תירוץ איז די ערשטע זאך, אז ער זאגט אז דאס איז געווען... דער רמב"ם זאגט, דער רמב"ם לייגט אריין, אין די גמרא שטייט נישט דאס אז ס'איז געווען רוב יא מינים. דער רמב"ם האט זיך פארגעשטעלט, דער רמב"ם זאגט וואס איז די פשט אז שמעון... ס'שטייט אפילו נישט אין די גמרא אין גמליאל, רבן גמליאל האט געבעטן די בית דין זאלן מתקן זיין, נישט ער האט עס אליינס געמאכט. אבער דער רמב"ם ווייל ארויסברענגען אז ס'איז געווען א... וויאזוי זאלן מיר זאגן, ס'איז געווען א response צו א crisis. ער זאגט דאך, ער ברענגט אז ער געבט די קרעדיט פאר רבן גמליאל, ער זאגט נישט "עמד שמואל" ווי די גמרא זאגט. ער זאגט דאס, אבער דער רמב"ם וויל ארויסברענגען אז... אה, קען זיין ווייל רבן גמליאל איז געווען דער נשיא, ער איז געווען דער בית דין, ער איז געווען דער וואס האט געפירט די בית דין, ער איז געווען דער שרביט.

Speaker 2: ער איז געווען דער שרביט, ס'איז נישט קיין שרביט.

Speaker 1: ער איז דאך א באקאנטע ווארט אז אין אבות שטייט "שמעון הפקולי אומר בפני רבן גמליאל", שמעון הקטן, "שמעון הקטן אומר בפני רבן גמליאל", און ס'שטייט ווייטער "אז יאכלו וישבעו". זאגט מען אז ווייל ער איז געווען דער וואס האט דאס אייביג געזאגט, האט ער געקענט, מ'האט געוואוסט אז אים קען מען טראסטן מיט די ברכת המינים.

סיכום: די ניינצנטע ברכה

Speaker 1: עניוווי, שוין. דאס איז די ניינצנטע ברכה וואס מ'האט צוגעלייגט בזמן... אויף א פראבלעם וואס איז געווען. דער אמת איז אז דער רמב"ן רעדט וועגן דעם אין א פלאץ ווען ער רעדט וועגן די ברכות. ממילא אויך וואלט איך געוואלט זאגן אז בשעת חורבן בית המקדש הוסיפו ברכות לירושלים מער, אדער וואלט מען געזאגט אז ס'איז געווען אויך א ברכה על ירושלים אויף אן אנדערע נוסח. אבער דער רמב"ם רעדט נישט וועגן דעם. אבער עכ"פ דאס איז די reason ווייל ס'הייסט דאך י"ח ברכות, דארף מען פארשטיין פארוואס הייסט עס ניינצן, פארוואס איז דא ניינצן.

הלכה ב: ווען מען קען זאגן "הביננו" (מעין י"ח)

דער רמב"ם'ס לשון

Speaker 1: שוין, איז אט קומט דאס. יעצט גייען מיר לערנען צו מ'דארף טאקע זאגן די אלע ניינצן. דאס איז א שאלה צו אן ארימער מענטש האט געקענט זאגן אז זיי זענען א צד וואס איז יהרג ואל יעבור, זיי זענען מלשינים, לכאורה קען מען נישט טאפן. אנדערע ברכות איז דאס וואס די חכמים האבן מתקן געווען אזוי צו זאגן. ער האט אים געזאגט אז ער וואוינט אין א שטאט וואו עס וואוינען נאר פרומע אידן. זאגט ער, זאל ער שנעל אהערברענגען א שייגעץ, ער זאל קענען מקיים זיין די מצוה פון זיך שלאגן מיט די שקצים. סאו אפילו ס'איז דא אן אנדערע דעת קדושה, דארף מען מאכן אז ס'זאל זיין מאושר. סתם, אקעי.

זאגט דער רמב"ם אזוי, **"בכל תפלה ותפלה משלש תפלות שמתפללין בכל יום, צריך אדם להתפלל אותן תשע עשרה ברכות אלו על הסדר."** לאמיר זאגן אויף דעם סדר וואס זיי האבן אונז געגעבן.

"במה דברים אמורים?" זאגט דער רמב"ם, **"בשמוטב דעתו עליו ומכוונת, ויושב על נחת, ולשונו תמהר לקרות."** ווען ער איז רואיג, זיין דעת איז אנגעשטעלט. "מכוונת" מיינט אנגעשטעלט, "מיושב" פאר א גאל, גאל-אריענטעד. "ולשונו תמהר לקרות" - און ער איז פליסיג, ער איז אין די מוד, און ס'ארבעט פאר אים, און זיין צונג גייט עס שנעל אריינזאגן, ס'גייט נישט דויערן זייער לאנג.

"אבל אם היה טרוד ודחוק, או שקצרה לשונו מלהתפלל תשע עשרה ברכות על הסדר," אויב ער איז אנגעשטרענגט און... די אפאזיט פון "מוטב דעתו עליו ומכוונת". "טרוד" מיינט אזוי ווי במעשה לכאורה, ער איז ביזי מיט טון זאכן. "דחוק" מיינט ער איז פארקוועטשט, ער זיצט אין בעט אין די טארט. יא, ער טוט גארנישט, ער קלאצט, אבער ער איז נעבעך דחוק. אדער, "או שקצרה לשונו" - וואס דאס איז, כאפ איך שפעקוליר, די אפאזיט פון "לשונו תמהר לקרות". וואס איז דאס? דאס איז פיזיקל?

Speaker 2: ניין, איך מיין אז דאס איז... ס'איז נישט פיזיקל.

פירוש "קצרה לשונו"

Speaker 1: א מענטש קען נישט זאגן אכצן ברכות. ס'איז זייער לאנג, די ניינצן ברכות, ס'איז אסאך ווערטער. אפילו צו זיין אין די ריכטיגע סיטואציע, ער קען נישט זאגן די ווערטער, צו זאגן א לאנגע ברכה. זעסט נישט מענטשן היינט וואס זיי פאלגן נישט דעם רמב"ם, און זיי זאגן, "אקעי, דו זעסט ער איז מיד, ער האט נישט קיין כח צו זאגן אזא לאנגע זאך, זאל ער מאכן א קורצע, ער האט ער כח." ס'איז נישט קיין מוסיף דעת, ס'איז אבער שטארק דעת, אבער ס'איז נאך אלץ שטארק דעת. מ'דארף ביידע זאכן, און אונז ווילן אז ער זאל עס זאגן און ער זאל האבן כוונה. אויב קען ער נאר האבן איינע פון די צוויי, דאס הייסט, אדער קען ער האבן כוונה, אדער קען ער זאגן... ער קען זאגן א קורצערע זאך, אדער ער גייט זאגן "הביננו" אשר קצרה לשונו. איך מיין די קצרה לשונו מיינט נישט, ווייל לכאורה דער רמב"ם לערנט אז ס'איז דא א נוסח, די קצרה לשונו מיינט נישט אזוויי פריער קצרה לשונו אז מ'קען נישט מאכן א נוסח, ס'מיינט... ניין, אבער ס'איז משמע אז ס'זעט אויס דא אזוויי אז אויב קענסטו דאווענען די גאנצע דאווענען אן א דעת, אדער א קליינע דאווענען מיט דעת, זאלסטו דאווענען א קליינע מיט דעת.

אדער אפשר קען מען זאגן לשונו טמא, ער האט נישט קיין חשק, דעת מכוונת פאר די גאנצע לאנגע לשון. אבער איך מיין די עיקר דעת מכוונת מיינט, ער רעדט דא לכתחילה אפשר אזוויי, דאס וועלן מיר זען שפעטער אין די גמרא, איך מיין אז וואס דארף מען האבן קליינע כוונה, מ'קען נישט מכוון זיין. דער רמב"ם רעדט נישט אז ער האט נישט קיין כוונה, ער רעדט מער אזוויי דו ביסט אין א סיטואציע וואו דו קענסט זאגן א לענגערע תפילה, ס'איז מער א שטארק איש ודעתו, און די קענען זאגן.

די הלכה: שלוש ראשונות, ברכה אחת מעין האמצעיות, ושלוש אחרונות

Speaker 1: ס'איז אזוי, אויב איז ער טרוד ודחוק בזמן, **מתפלל שלוש ראשונות**, די דריי ערשטע, די שבח, זאל ער זאגן די גאנצע, און נאכדעם זאל ער זאגן **ברכה אחת מעין כל האמצעיות**, נאכדעם זאל ער מאכן איין ברכה פון אלע מיטלסטע ניין, זאל ער מאכן איין... די צוועלף אדער דרייצן.

Speaker 2: יא, אה, I'm sorry, יא.

Speaker 1: זאל ער נאר זאגן מעין פון זיי, דאס הייסט ער זאל זיי דערמאנען, אבער ער דארף נישט זאגן די גאנצע לאנגע נוסח, און נאכדעם זאל ער יא זאגן די גאנצע לעצטע דריי, די **שלוש אחרונות**.

פארוואס די שלוש אחרונות מוז מען זאגן שלם?

Speaker 1: ס'איז אינטערעסאנט אז ביי די הלל והודאה לאזט מען אונז נישט, דארט איז נאך וויכטיגער אז מ'זאל עס זאגן מיט די שיינע נוסחאות. אבער מ'דארף געדענקען וואס דער רמב"ם לכאורה האלט אז ס'איז דא א

נוסח, אבער די ראשונים האלטן נישט אזוי. אבער ווען ס'שטייט דא אז ער מאריך, ער דארף זאגן אלע דריי ברכות, דאס ווארט איז נישט דא אז ער דארף זאגן די לענגערע נוסח, דאס ווארט איז ער דארף מאכן דריי ברכות, ס'איז שוין די לענגערע. ער דארף זאגן "ברוך אתה ה'" עקסטער, "ברוך אתה ה'". די ברכה אחת מעין כל האמצעיות האט נישט קיין "ברוך" פאר די אלע ברכות, מ'מאכט פון זיי אלע איין ברכה.

Speaker 2: ניין, ס'איז איין לאנגע ברכה.

Speaker 1: חוץ דעם וואס ס'איז אביסל קורצער, אפילו אין די נוסח נישט. קען זיין אז די נוסח קען מען זאגן אויף יעדע שטיקל ברוך אתה ה' ווערט עס צוועלף ברכות. ניין, אבער ס'קען זיין אז די רמב"ם וואלט געווען אפשר, איך ווייס נישט, איך טריי.

דיני "הבינני" — ווען מאכט מען איין ברכה פון די מיטלסטע ברכות

דער חילוק צווישן דריי ברכות און איין ברכה

אבער ווען ס'שטייט דא אז ער דארף זאגן אלע דריי ברכות, ס'איז די ווארט נישט דא אז ער דארף זאגן די לענגערע נוסח. די ווארט איז ער דארף מאכן דריי ברכות. דאס איז שוין די לענגערע. ער דארף זאגן "ברוך אתה ה'" עקסטערע "ברוך אתה ה'". די תפילה אכילה ומצאה האט נישט קיין ברכה פאר די אלע ברכות. מ'האט געמאכט פון זיי אלע איין ברכה.

רייט, ס'איז איין לאנגע ברכה. חוץ דעם וואס ס'איז אביסל קערצער אפילו אין די נוסח, ס'איז נישט... ס'קען זיין אז די נוסח קען מען זאגן אויף יעדע שטיקל "ברוך אתה ה'", און ס'וועט זיין צוועלף ברכות. עניוועי, אבער ס'קען זיין אז דער רמב"ם וואלט געווען, אפשר, איך ווייס נישט, איך טראכט, אז מ'זאל זיין מדייק ביי הלל והודאה איז וויכטיגער ווי מ'זאל זיין מדייק ביי די ווערטער פון תפילה. ווייל הלל והודאה רעדסטו צו זיך אליינס. די גמרא איז געווען מיט די טאטאל סענסיטיוויטי אויף דעם, זאגן צו סאך שבחים, צו ווייניג שבחים. תפילה איז בעיקר אז דו זאלסט דערמאנען זאכן וואס פעלט אויס. ס'איז גענוג אז דו הינטסט די זאך, רפואה, דו ביסט שוין בעטן רפואה, דו האסט שוין געזאגט רפואה.

די עיקר תפילה איז אבער די צרכים. ס'איז נישט סתם אזוי אז ס'איז גערארמען געמאכט אין די רמב"ם. די אריכות איז נאר אין דעם אז ס'איז דריי ברכות. אבער מ'זאל זאגן די ספעציפישע אלע שבחים, ער זאגט נישט וועגן אלע שבחים. ער זאגט נישט מ'זאל זאגן אלע שבחים, ער זאגט מ'זאל זאגן דריי ברכות. די דריי ברכות וואס דו ווייסט ווי, וואס שטייט אין די מחזור. ער זאגט נישט אז מ'זאל סתם זאגן דריי ברכות. ס'איז נישט קלאר אז ס'איז מעכב וועלן די ווערטער וואס שטייט אין די מחזור אויף יעדע ברכה. און דאס זאל זיין די חילוק צווישן די ערשטע און די צווייטע און די דריטע, אויב נישט קיין מיט אויסגעהויבענע געוועלבען. ער זאגט דיר, מ'מאכט "ברוך אתה ה'", ס'איז א ברכה! אוודאי! דאס איז דער עיקר דין! ער מאכט דריי ברכות!

ווייל דאס זאגסטו נישט ביי די ערשטע "מגן אברהם", ביי די צווייטע זאגסטו נישט "מחיה מתים", ביי די דריטע זאגסטו נישט "הקל הקדוש", נאר זאגסט דריי מאל "ברוך אתה ה'" מיט דיין אייגענע ווערטער פון הלל. האסטו נאר געמאכט איין ברכה! דאס איז עקזעקטלי וואס דער עניני טוט! ער מאכט איין ברכה פון די גאנצע זאך! ס'איז נישט דווקא קערצער! די ווארט איז נישט אז ס'איז קערצער! די ווארט איז אז ס'איז איין גרויסע ברכה! און ס'איז פון צוועלף אנדערע!

פארוואס דריי ברכות אין אנפאנג און אין סוף?

סאו פארוואס טאקע ביי די ערשטע... ווי נעמט מען די ערשטע אפסיידערסיג? וואס עס מוז זיין דריי אין אנפאנג און דריי ביי די ענד? יא! ס'מאכט סענס! ווייל דאס איז דריי אנדערע ענינים! מ'זאל פארשטיין פונקטליך וואס איז דער חילוק. פון די ענינים. אבער די דריי אנדערע ענינים, די אלע צרכים, איז אלע צרכים, קענסט מאכן א לאנגע ליסט און זאגן אויף איינמאל. און ס'איז גארנישט דא וועגן צו מאכן קורץ די גאנצע זאך. דאס איז נאך נאר איין לעוועל פון קיצור.

יא, ס'איז נאך דא א תפילה קצרה וואס איז נאך קורצער פון דעם. יא, ס'איז דער רמב"ם זאגט ער אזוי, **וזו היא הברכה**, דאס איז די ברכה **וואס די חכמים האבן מתקן געווען שהיא תקנה מעין כל הברכות האמצעיות**, וואס נעמט אריין אלע וויכטיגע ענינים פון די מיטלסטע ברכות.

דער נוסח פון "הבינני" — אנאליז

מאכט ער עס אזוי, זאגט ער עס אזוי, זייער שיין, ר' יצחק איז זייער שיין מסדר געווען. **אתה חונן**, זאגט ער מיט די שפראך, **הבינינו ה' אלוקינו לדעת דרכיך**, געב אונז די בינה צו וויסן דיינע וועגן, צו וויסן דרך ה'. **ומול את לבבנו ליראתך**, אנשטאט השיבנו, **ומול את לבבנו ליראתך**. שנא דא אוועקגענומען דעם ערילות הלב. איך פיל דא איז מער פאעטיש. יא, יא, איך פיל דא איז מער פאעטיש. די עיקר איז נישט דאס אז ס'ווערט קורצער. הבינינו מיט חוננו, איז נישט קיין סאך לענגער ווי חוננו ה' אלוקינו דעת מאתך.

די קאנעקשן צווישן די ענינים

די עיקר איז, ער מאכט פון די גאנצע זאך איין לאנגע סענטענס כביכול. דו האסט באמערקט? ער קאנעקט. ער מאכט דערפון אזוי ווי איין לאנגע פאום, אדער וויאזוי דו ווילסט. ווען דו זאגסט חוננו דעה, נאכדעם זאגסטו ברוך אתה ה' חונן הדעת, נאכדעם זאגסטו השיבנו אבינו לתורתך. דא האסטו געמאכט, אויך זעסטו אז די ענינים פליסן זיך אריין איינס אין די צווייטע, ווייל הבינינו האט ער געלייגט צו לדעת דרכיך, כדי ס'זאל קאנעקטן מיט ומול את לבבנו. ס'גריימט אפילו אביסל. נישט נאר ס'גריימט, ס'ווערט אזוי ווי, איך ווייס נישט וויאזוי איך זאל זיך מסביר זיין, יעדע נושא האט ער קאנעקטעד מיט די צווייטע. ווען מיר זאגן צוועלף ברכות, מאכט ער עס אנגעהאקט איינס אין די אנדערע.

און ער זאגט, **ותסלח לנו להיות גאולים**, יא, אזוי מאכט ער עס אין איין סענטענס. **ותסלח לנו**, זיי אונז מוחל, און אויב אונז וועלן זיין מוחל, וועלן מיר קענען זוכה זיין צו גאולה, **ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה**, **להיות גאולים**, צו ווערן אויסגעלייזט. האסטו דא אריינגעלייגט אין איין סענטענס די צוויי ברכות.

ורחקנו ממכאובינו, דערווייטער אונז פון ווייטאג, דאס איז די תפילת הרפואה.

ודשננו בנאות ארצך, וואס הייסט דשננו? יא, מלשון דשן, יא, אזוי ווי די ערד זאל זיין גוט. דשן, יא, באמיסטיגן די ערד. ווייל דער "אשרינו" מיינט דער פעלד זאל גוט וואקסן, און זעץ אונז אריין אין די שענסטע חלק פון ארץ ישראל, אין א שיינע פלאץ פון די מרעה. דער ווארט איז דאך אריין דארט, מיר זאלן האבן וואס צו האבן. מיר זאלן וואוינען אין א גוטע פלאץ וואו מ'האט שפע. ניין, נישט אז מיר זאלן וואוינען אין א גוטע פלאץ, נאר ס'זאל זיין שפע. אזוווי מ'זאגט ביי "ברך עלינו", אז ס'זאל באושר'ט, די שפע ארץ זאל אונז האבן, מיר זאלן באקומען די שפע ארץ. דאס איז דער טייטש. ס'איז איין ענין מיט טובה, יא, אביסל איז עס איין ענין מיט טובה.

"ופוצה מארבע תקבה" און ווייטער

און **ופוצה מארבע תקבה**, זאלסט צוזאמנעמען די וואס האבן זיך פארשפרייט אין די ארבע כנפות הארץ. ער זאגט דא נישט כנפות, ער זאגט "מארבע", טרעפן אליין וועלכע ארבע.

והתועים בדעתך תשפוט, ס'איז דא אן ענין פון תועים, אבער די וואס בלאנדזשען אין זייער דעת זאלן באקומען זייער משפט. דער כסף משנה מיט אלע האבן געברענגט א גאנצע שמועס פון רש"י אין די גמרא וואס איז טייטש "והתועים בדעתך תשפוט", דאס איז דאך עריות און שפיכות דמים. דאס איז דאך מער ווי לאו הבא מכלל עשה. ער זאגט אז היינט זענען מיר תועים, מיר האבן דאך די יוגנט וואס ווארט. וואס שטייט דא? **השיבה שופטינו כבתחילה**, יא, געב אונז גוטע רבי'ס, און נעם אוועק וואס מיר האבן יעצט. און די טועים, די יגון ואנחה, זאל מען זאגן אז דאס איז אונזער רבי. זאל מען זאגן אז די יגון ואנחה איז אונזער רבי? זאל מען אוועקנעמען די יגון ואנחה, דאס איז די תועה. דער פשוט'ער טייטש, אזוווי ער ברענגט

פון רש"י, "תועים בדעתך תשפוט", די דיינים זאלן ווערן, די דיינים וואס זענען זיך יעצט טועה זאלן מארגן שוין פסק'נען גוט, זאלן זיין גוטע דיינים, "עושה צדקה ומשפט".

"והרשעים תכניע" און "ותשמח יד צדיקים"

והרשעים תכניע בידך, זאלסט שטראפן, זאלסט אויפהייבן א יד חזקה אויף די רשעים. **ותשמח יד צדיקים**, און מיט דעם וועט מען משמח זיין די צדיקים. אבער ס'איז פריילעך, פשוט אזוי גייט עס א גוטן כללות. אבער דא לייגט דער רמב"ם אויך, ער האט אריינגעלייגט צוויי ברכות אין איין ברכה. אבער דא האבן זיי באקומען נאך אסאך א ברייטערע ברכה ווי אין די אריגינעלע. אין די אריגינעלע איז נישט געשטאנען אז זיי זאלן דערלעבן משיח'ן. דא שטייט אז זיי זאלן דערלעבן משיח'ן. די רשעים זאל מען אויסרייסן. דארט שטייט, יא, אלעס איז גוט, אבער דא זאגסטו אסאך מער, אז די רבי'ס זאלן דערלעבן משיח'ן. **ובנין עירך ותיקון היכלך**, און די עבודה איז נישט די צדיקים, **ועיוה עצמות כל אויביך, וכל מבקשי רעתך יכרתו**. און ס'גייט נאך וויטער, **ועיוה עצמות כל אויביך**, דאס איז די ברכה וואס דער רבי האט אונז געגעבן. זיי באקומען א לאנגע ארכת ימים. און בפרט די יתמכי צדיקים מיט די פאר זאכן.

איך מיין אבער אז ווען די אלע קאנעקשענס זענען דא, קען זיין אז אמת'דיג ווען מען זאגט עס עקסטער מיינט עס אויך די דעיס. עס איז דאך דא א סדר. די גמרא אין מגילה האט דאך א גאנצע דרשה וואס איז די קאנעקשן פון איין ברכה צום צווייטן. דאס איז בעיסיקלי די קאנעקשן פון זיי. ס'איז נארמאל לעצטנס, יעדע זאך עקסטער ווערט עס אן עקסטערע זאך.

דער ענין פון צדיקים אין ימים נוראים

אבער על פי הלכה, על פי הלכה, די תפילה פון ימים נוראים זעט אויס אז די יתמכי צדיקים איז זייער א וויכטיגע פארט פון די גאנצע סיבה פון רחמנא ליצלן, נישט קיין רשעים, איז פאר די יתמכי צדיקים. די רשעים כאילו, נישט נתקלקל, איז אלעס איין גרויסע זאך. פארוואס ווילן מיר אריינשיינען אין בית המקדש? נישט וועגן די בילדינג, וועגן די מענטשן. מיר ווילן אז די מענטשן זאלן זיין פריילעך און קענען דינען דעם אייבערשטן. צדיקים מיינט די גערעכטע, יא, נישט צדיקים די וואס נעמען קוויטלעך. צדיקים מיינט די גערעכטע, די אידן. נישט די פארקערטע פון די למען רשעים אל תהי תקוה.

"טרם נקרא ואתה תענה"

נאכדעם פירט מען אויס שוין **טרם נקרא ואתה תענה**. דאס שטימט זייער גוט אריין, ווייל איך האב קוים געבעטן. **טרם נקרא ואתה תענה, טרם נדבר ואתה תשמע**. דאס זאגט מען שוין יא צוויי מאל די זעלבע זאך.

כי אתה הוא... ניין, דאס אז "טרם נדבר ואתה תשמע" איז טו לעיט צו בעטן יעצט. ניין, איך מיין אבער ס'איז גערעכט, אז ס'זאגט זייער גוט אז... איך וועל עס פאר איך גיי עס זאגן באריכות, איך וועל עס זאגן באריכות, איך בין א מענטש נאר, אבער די... די נוסח זאגט עס ביי ריינע תפילות. איך מיין אז דאס איז די זעלבע מינינג, ווייל פשטות איז א מענטש אסאך מאל, אויב מען האט קורצע ווערטער... אבער אויב מען שמועסט, קען מען נישט בעטן אין א מסודר'דיגע וועג. אבער אויב איך בעט, בעט איך גוט, אבער איך האב נישט... "טרם" איז די טעם פארוואס איך זאג עס לאנג. "טרם נקרא" איז די פוינט. איך קען דאווענען, איך דארף נישט דאווענען, איך דאווען דאך יא.

די תירוץ איז, נישט אלעמאל ווערט מען מקיים, נישט אלעמאל אפשר דאווענט מען יא און ס'קומט ארויס ראנג. וועגן דעם זאגט מען די אמרות וואס געבט די סדר פארן באשעפער. דער אייבערשטער מאכט דיר דאווענען, דו זאגסט די אלע... ער נעמט די גאנצע אלף בית און מאכט פון דעם די ריכטיגע נוסח. יא.

כי אתה הוא עונה בכל עת צרה, פודה ומציל בכל צוקה, ברוך אתה ה' שומע תפלה. שוין, אז דאס איז שומע תפלה, נאכדעם גייט מען ווייטער אויף רצה, רייט? דאס איז די ברכת העבודה.

הלכה: ווען זאגט מען "הבינני"?

דער רמב"ם האט געפסק'נט... א מינוט. יא. סאו זאכן וואלט איך געזאגט, אין די גמרא איז געווען א שטיקל מחלוקת צו מען זאגט "הבינני", צו מען מעג זאגן "הבינני" א גאנצן טאג באופן כללי אדער נישט.

Speaker 2: אבער נאר בשעת הדחק?

Speaker 1: א מינוט. סאו בכלל, צו מען זאגט... איך מיין אז ס'איז א מחלוקת אין די משנה שוין. און דער רמב"ם האט געפסק'נט אזוי ווי רבי עקיבא אין די משנה, אז אויב מען האט ספק אויב ס'איז דעתו מכוונת וכדומה. און די גמרא איז אויך דא אז אביי האט געשאלטן ווער ס'זאגט "הבינני". אבער דער רמב"ם ברענגט אז ס'זעט אויס אז דער רמב"ם האט פארשטאנען אז ס'איז אלעס בכלל. דאס הייסט, אויב מען איז מחריע אז ס'ווענדט זיך אויב מען איז דעתו מכוונת, וועלן מיר זאגן אז דער פשט איז אז...

Speaker 2: אויב ס'איז נישט, זאל מען זאגן א תפילה קצרה.

Speaker 1: אויב ס'איז נישט, זאל מען זאגן... ניין, יעצט רעדט מען פון "הבינני". תפילה קצרה איז נאך א לעוועל. אויב ס'איז נישט דעתו מכוונת, דאס וואס שטייט אין גמרא אז מען טאר נישט זאגן "הבינני", דאס רעדט זיך פון ווען ער האט יא דעתו מכוונת. דער רמב"ם פסק'נט אז ס'איז מחיר. דאס הייסט, אויב מען האט כח, אויב מען האט מוצא דעתו מכוונת ולשונו טהור, דארף ער זאגן די גאנצע. אבער אויב ער האט נישט, דעמאלטס איז ער מחויב, דאס הייסט, די הלכה איז ער זאל זאגן "הבינני". און אזוי אויך האט ער געפסק'נט אין שולחן ערוך, וואס איז נאכגעפסק'נט אין רמ"א, אז אויב מען האט נישט קיין כח, מען האט נישט קיין דעת מכוונת, זאגט מען "הבינני".

און מיר גייען זען אין סימן ד' די פראבלעם פון ימות הגשמים אין א מינוט, אבער אזוי איז לכאורה די הלכה פסוקה, ס'איז נישטא קיין חולק אויף דעם. דאס וואס די היינטיגע סידורים האבן עס נישט אריינגעדרוקט...

Speaker 2: דער פראבלעם דערמיט, א מינוט, וועט זיין אז ס'איז לכאורה נאר אז מ'איז משנה ממטבע שטבעו חכמים, ווייל א מענטש קען זיך אליין מתפלל זיין אויף די אלע זאכן. ס'איז נאר א מטבע המטבע.

Speaker 1: יא, יא. אבער דא רעדט מען פון די רבנן. די רבנן האבן טאקע געוואלט מ'זאל מאכן אכצן ברכות. זיי האבן נישט... בדיעבד האבן זיי טאקע געווען... איין ברכה כללית. אבער דער רמב"ם זאגט דאך אז "הבינני" איז א תיקון, יא? ס'איז נישט אז דו מאכסט אן אייגענע. ס'איז א תקנת חכמים.

אבער עד היום הזה, חוץ פון ימות הגשמים וואס מיר וועלן זען אין א מינוט, אדער מוצאי שבת, איז די הלכה פסוקה איז אז אויב מ'האט נישט קיין כח צו זאגן די גאנצע שמונה עשרה, דארף מען זאגן "הבינני". איך פארשטיי נישט פארוואס רוב היינטיגע סידורים האבן עס בכלל נישט אריינגעדרוקט, און מ'איגנארירט עס. ס'איז נישטא קיין שום ריזן פארוואס מ'דארף זאגן אלע ברכות. א מענטש האט נישט קיין צייט אדער איז טרוד, איז על פי הלכה דארף ער זיך איינחזר'ן די נוסח אדער טרעפן א סידור וואס ס'שטייט, און עס זאגן. יא. יעצט גייען מיר זען אז ס'איז דא זמנים וואס מ'קען עס נישט טון, מ'קען נישט מאכן די "הבינני".

Speaker 2: יא, אזוי דארף מען מזכיר זיין "ותן טל ומטר".

Speaker 1: יא, דאס איז בימות החמה. אבער די צייט וואס מ'קען זאגן די נוסח "הבינני" איז בימות החמה אין די זומער.

הלכות תפילה: דיני הבינני, שבע ברכות בשבת ויום טוב

הלכה ד: הבינני בימות הגשמים — פארוואס מען קען נישט זאגן

ס'איז דאך נישט קיין שום ריזן פארוואס מען דארף זאגן אלע ברכות. א מענטש ער האט נישט קיין צייט אדער ער איז טרוד, איז על פי הלכה דארף ער זאגן, און דארף ער זיך איינהאנדלען די נוסח, אדער טרעפן א סידור וואו ס'שטייט און עס זאגן.

יא. אה, יעצט קען מען זען אז ס'איז דא אן זמן וואס מען קען נישט טון, מען קען נישט מאכן די הבינו אין די הבינו טרעישאן. יא, דאס וואס מען קען זאגן די נוסח הבינו איז בימות החמה אין די זומער, אבער בימות הגשמים קען מען נישט זאגן הבינו. אן אינטערעסאנטע סיבה, **מפני שצריך לומר שאלה בברכת השנים**. ס'איז נישט גענוג אז מען זאגט אין דזשענעראל, מאך אז מיר זאלן וואוינען אין א גוטע פלאץ, דאס שניידט נישט איבער אין "ותן טל ומטר לברכה". מען דארף זאגן "ותן ברכה", "ותן טל ומטר לברכה". קען מען שוין פאר די זעלבע געלט זאגן די אלע צוועלף ברכות, קען מען גרינגער זאגן די אלע צוועלף ברכות מיט נישט פארגעסן ווי דאס, אויב מען הייבט אן צו זיך רעכענען...

דער חילוק צווישן שאלת גשמים און אנדערע ברכות

אבער דאס איז נאר אויב דער מענטש וואלט אליין געדארפט צולייגן שאלה, אבער אויב די חכמים וואס האבן געזאגט מיר זאלן זאגן הבינו וואלטן געקענט צולייגן נאך א ווארט, "ותן טל ומטר לברכה", וואלטן זיי געקענט אריינלייגן א ווארט. אבער ס'קומט נישט אזוי, ס'קומט אן דעם. אלא וואס? די ברכה איז א ברכה וואס מען זאגט שנעל, און זיי לייגן אריין אין די ברכה וואס קומט שנעל, און מען גייט עס אזוי, עס נעמט דרייסיג סעקונדס, און אין דרייסיג סעקונדן גייט מען נישט האלטן קאפ אז מען זאל וואלטן נישט געדענקט אז ביי מוצאי שבת האבן זיי דא נאך א פסוק וואס זיי דארפן אריינלייגן.

שיטת רבינו מנוח: אויב מען האט א סידור קען מען זאגן

דער בני מנוח זאגט טאקע, דער בני מנוח זאגט דא גלייך אויף די זייט אז ער האלט אז די גמרא רעדט אויב מען קען נישט, און ער שטעלט צו די גמרא ביי ברכת כהנים, עס שטייט אז דער שליח ציבור, **"אם הבטחתו שאינו חוזר אינו רשאי"**, זאגט ער אז ס'איז זיכער דא די זעלבע הלכה אז אויב א מענטש ווייסט אז ער האט יא געטראכט, אדער מען קען זאגן אנדערש, אויב א מענטש דאווענט מיט א סידור, און אין די סידור שטייט שוין אז ביי "מוריד הטל" זאגט מען "לברכה", איז לכאורה קען ער יא זאגן אפילו ער וועט אריינפאלן.

די פונדאמענטאלע קשיא: פארוואס איז שאלת גשמים אנדערש?

אבער די שאלה איז אסאך מער פונדאמענטאל: פארוואס לגבי אלע אנדערע ברכות איז גענוג אז מען מענשאנט די ענין הברכה, און וואס איז געשען ביי "מוריד הגשם" אז מען מענשאנט נישט די ענין הברכה? אז מ'זאל האבן א גוטע, ס'זאל זיין גוט? מען דארף דא א חיוב צו בעטן פאר טל, פאר מטר, און דאס איז מער ווי די חיוב אויף די אנדערע... די חיוב וואס דו בעטסט אויף די גאולה... די גאולה מיינט, ביי די וועי, לויט רש"י א ליסטע גאולה.

פארוואס דארף מען נישט מענשאנען אז ס'זאל זיין פאר אלע מטר מיט'ן זאגן אז ס'זאל זיין "על פני הארץ"? פארוואס דארף מען נישט? פארוואס אויף אלע אנדערע תפילות איז גענוג אז דו מענשאנסט עס אין אן אינטערעסאנטע וועג אפילו? "יסוד בתי צדיקים", "בבנין ירושלים", און דא איז נישט גענוג צו זאגן איך וויל אז דו זאלסט אונז געבן מטר, אז מיר זאלן לעבן מיט מנוחה? מיין איך אז די מטר איז א תפילה. אבער וואס איז די חילוק פון מוריד הטל און מוריד הגשם? איך פארשטיי נישט, דא איז דא א הלכה...

תירוץ: שאלת גשמים איז א ספעציעלע שאלה

אין די רגיל'ע שמונה עשרה ביסטו גערעכט, ווייל דארט איז מען מקפיד אויף די עקזעקט ווערטער. אבער איינמאל מ'גייט אוועק פון די עקזעקט ווערטער, מען מענשאנט יעדע ענין כדי דער מענטש זאל געדענקען אז אויף דעם בין איך מתפלל. אז מען איז נישט יוצא מיט די ווערטער, די ווערטער ברענגען נישט גענוג ארויס די גאנצע ענין.

ביי די שמונה עשרה, חז"ל האבן אונז מתקן געווען א לאנגע שמונה עשרה. דו ביסט נישט מחויב דווקא צו זאגן די ווערטער אין די ברכה. זיי האבן געמאכט צוועלף ברכות. די ווערטער איז אויך נישט דווקא אנדערש פון די ווערטער וואס מ'זאגט ביי די צוועלף ברכות. יא אנדערש. סתם אזוי זאגט מען. זיי האבן געמאכט אז ס'זאל זיין אסאך קורצער. זיי האבן עס געמאכט אין א וועג אז ס'זאל זיין קורצער און ס'זאל זיין גרינגער צו געדענקען אלס איינס צענטל פון די צוועלף. איך קען דיר געבן די נוסח, דו קענסט אריינקוקן אין אינטערנעט, ס'איז דא א נוסח וואס איז זייער לאנג, אבער דו וועסט זען אז ס'איז נישט דא קיין איין ברכה דארט וואס איז אנדערש די תוכן השאלה ווי אין די צוועלף ברכות. ס'איז נישט דא. דו בעטסט פאר דעת, דו בעטסט פאר תשובה, דו בעטסט פאר די אלע זאכן. מער פיוטים, ווייניגער פיוטים, דאס איז שוין א שאלה וואס מ'שמועסט נישט דא, ווי אזוי מ'זאגט עס, מ'איז נישט מקפיד אויף די אלע זאכן.

אבער דא, די שאלה איז א חלק פון דעם אז מ'זאל האבן שעת הכושר. אלעס איז א חלק פון אלעס. דאס איז נישט אז מ'האט עס אריינגערוקט אין א ברכה, מ'האט נישט געמאכט א נייע ברכה פון מאכן א ברכה אויף מטר. ניין, גוט, אבער ס'איז א ספעציעלע שאלה. ס'איז נישט די זעלבע שאלה ווי סתם זאגן גוט. ס'איז א ספעציעלע שאלה. עס זאל רעגענען... עס זאל רעגענען שטייט נישט אין דעם נוסח פונעם 'ברכנו', דא קענסטו עס דיר אריינלייגן, אבער עס שטייט נישט. איך ווייס נישט וואס ער האט געמאכט 'והשבענו', איך ווייס נישט וואס ער האט געמיינט. עס וואלט... עס וואלט זיך נישט געפאסט, עס איז נישט דא קיין ווארט. עס וואלט אויסגעזען פאני.

דער רי"ץ גיאות און דער בית יוסף

דער 'רי"ץ גיאות' איז לכאורה זיכער גערעכט, אז אויב מען קען, אויב מען האט א סידור וואס עס שטייט עניוועי, קען מען עס זאגן ווי 'מוסף חול המועד', דער 'בית יוסף' איז נישט מסכים ווייל ער איז מחמיר. קען מען משלים זיין ביי דיר? ער זאגט אז דער 'רבינו מנוח' איז מחמיר, ער זאגט אז ער זאל יא, טריי עס צו זאגן. איך ווייס נישט, דער 'רמב"ם' זאגט נישט 'אינו מתפלל ענינו' ווי א חיוב צו זאגן א לאנגע זאך, ער זאגט 'דומם הוא', ער זאל נישט מסיח דעת זיין, דער 'רמב"ם' זאגט עס אויך אין אנהייב פון די הלכה. נאכדעם שפעטער גייט ער זאגן דברים המעכבים, ער קען זאגן... ער קען זאגן. 'רבינו מנוח' איז מחמיר, ער זאגט אז ער זאל יא, טריי עס צו זאגן. איך ווייס נישט, דער 'רמב"ם' זאגט נישט 'אינו מתפלל ענינו' ווי א חיוב. יא, יא, די גמרא איז זיכער אז דאס מיינט עס. פשוט מיינט עס אז ער פארשטייט נישט די ווערטער וואס ער קען יא. און ער האט דאך נישט, ער קען נישט זאגן 'ענינו' לדעת רש"י, ער דארף זאגן 'ומבדיל בין קודש לחול', איך ווייס נישט פונקטליך וויאזוי. דאס גייט ער נישט געדענקען, אבער ס'איז די זעלבע הלכה.

דער 'בית יוסף' זאגט אויף דעם 'רבינו מנוח', איך האב נישט געפונען קיין חבר, איך האב נישט געטראפן קיינעם וואס זאל זאגן די זעלבע סברה, אז ממילא איז דער פסק אז ער זאגט עס נישט, אבער עס איז זייער פאני, אז דאס איז דער דרך פונעם 'בית יוסף', וואס יעדער דארף עס פשוט זאגן. איז די פשוט'ע סברה אז עס רעדט זיך אויף אן אופן וואס מען גייט נישט געדענקען.

הלכה למעשה: פראקטישע פסקים

דער משנה ברורה און דער חיי אדם

עניוועי, איך זאג הלכה למעשה, און איך דארף זאגן נאך א וויכטיגע הלכה, דער 'משנה ברורה' פאסקנט עס אויך אזוי, איך ווייס נישט פארוואס דער עולם קען נישט 'הלכות תענית', מען דארף אויסלערנען פאר די קינדער די הלכה. דער 'משנה ברורה' זאגט אז אפילו דער... דער 'שלחן ערוך' זאגט, אדער דער 'משנה ברורה' אט-ליסט זאגט, אז מען זאל נישט זאגן 'ענינו' בקביעות, אויף דעם נאר האט מען טאקע נישט קיין דעת, זאגט אבער דער 'חיי אדם' אז דאס איז דווקא וואס איך האב געזאגט, זאגן 'ענינו' ממש דעם נוסח, אבער אויב איינער זאגט יא אלע צוועלף ברכות, אבער ער זאגט עס זייער בקיצור. און דער חיי אדם האט אריינגעדרוקט א נוסח פון מקצר זיין אלע צוועלף ברכות. דאס איז לכתחילה, אדער ממש לכתחילה. עניוועי, ווען מ'האט נישט קיין כח, מוז מען זאגן די נוסח פון חיי אדם. דאס דארף מען אויך אריינדרוקן אין אלע סידורים. איך האב נישט קיין אהנונג פארוואס אלע סידורים שרייבן נישט אלע ברכות.

פארוואס מען דרוקט נישט אריין די קורצע נוסח אין סידורים

איך וועל דיר זאגן פארוואס. מיך האט געבאדערט, אזוי ווי ביי כבוד האב איך אויסגעטון אין דעם, אז מענטשן ווייסן נישט אז ווען מ'האט נישט קיין מקוה, איז דא אין רמב"ם און אין הלכה געדרוקט פון אנדערע אפשענס פון תשעה קבין, און מ'קען לכאורה מיט א שאוער, לויט רוב פוסקים, מיט א שאוער אדער תשעה קבין. און ס'איז דא אזא ענין אז ווייל מ'זוכט מחמיר צו זיין, זאגט מען נישט אויס די מעמד בינוני. סאו קומט אויס איינער וואס גייט נישט אין מקוה, טוט אויך נישט קיין תשעה קבין. יא, יעדער איינער מאכט א שאוער, אבער אויב ער ווייסט אז ווען ער טוט א שאוער רייניגט ער זיך, און ער וואלט געפילט אז ער האט געטון א טהרה, כוונה גייט דאך אסאך צו, זאל ער עס טון, זאל ער וויסן אז ביי א שאוער עט ליעסט טוט ער תשעה קבין, וואס דאס איז א כשר'ע וועג פון טהרה פארן דאווענען, מינימום, ווען מ'האט נישט קיין מקוה, וואס מ'וועט זען שפעטער אין רמב"ם.

איך מיין אז ס'איז די זעלבע סיבה דא אויך. ווייל מ'וויל אוודאי פון אונז אייביג דאווענען די גאנצע שמונה עשרה ווען מ'האט כח, סאו מ'זאגט אונז נישט אויס די מיטל וועג. אבער ס'איז נישט בדיעבד. א דזשאב וואס מ'דארף רוב טאג ארבעטן, איז יעדן טאג טרוד. דאס איז נישט קיין... דאס וואס שטייט אין גמרא אז ס'קען נישט זיין יעדן טאג, רעדט זיך איינער וואס האט יא צייט, אדער שבת, איך ווייס נישט וואס שבת. עניוועי, זאגט מען נישט קיין אכצן ברכות. אבער אויב איינער... דאס וואס דו זאגסט אז מ'וויל זיך זיין אויך בעסער, דאס איז נישט וואס געשעט. וואס געשעט איז אז מ'חיפר'ט אויף די גאנצע, און מ'זאגט קיין איין ברכה נישט. ס'איז א שאד. מ'דארף זאגן די נוסח הבינונו. מ'איז יוצא לכל הדעות, ס'איז נישט קיין שום ספק. חוץ אין די זומער, אין די ווינטער דארף מען זיך סומך זיין אויף רבינו מנוח. נאר רבינו מנוח איז א גרויסער יוד, מ'קען זיך סומך זיין אויף אים. אדער דער חיי אדם...

ווען מען זאל זאגן הבינו

דער יוד, אז ביי שמונה עשרה האט ער שוין נישט די כח, ער האט געזאגט די תפילה פאר רבי ר' אלימלך נעמט אריין אלעס. ער האט שוין געדאווונט אזויפיל. איך רעד פון מנחה, איך רעד פון יוצר, יוצר אור ובורא חושך, און ער גייט ביז יוצר המאורות. אבער ער דאוונט דאך עניוועי, ער דאוונט דארט לענגער, שמונה עשרה איז נאר נאך דריי מינוט, סא לאז אים שוין. דארט איז ער זיך אביסל אפגעווינט.

אבער דו ביסט גערעכט, אז ווען א מענטש איז אין א טרעין סטעישאן און ער איז נערוועז, און ער שטעלט זיך דאווענען די גאנצע לאנגע דאווענען, אנשטאט דעם זאל ער דאווענען די קורצע, די הבינו. וואס נעמט דרייסיג סעקונדס, מיט ווייניגער סטרעס. די חכמים האבן דאך דאס געוואלט. דאס איז נישט קיין חומרא. דער חכם איז אויף אלע אלטע סידורים, ביז פאר אפאר יאר צוריק, איז געווען אריינגעדרוקט הבינו נאך שמונה עשרה. ס'איז א נייע זאך אז ס'איז נישט דא. איך ווייס נישט פארוואס. איך ווייס נישט פארוואס, אפשר ווייל עפעס א פוסק האט געזאגט א חומרא. וואסערע חומרא? דאס איז א קולא. ס'איז נישט קיין חומרא, ס'איז א קולא.

מ'ווערט צוגעוואוינט אז דאווענען מיינט עפענען א פעידזש און כאפן א גאנצן פסוק אונטערדעם. ס'איז נישט קיין שום הלכה. אקעי, האב איך שוין גענוג געהאקט. לאמיר צוריקגיין צו שמונה עשרה.

הלכה ה: שבתות וימים טובים — שבע ברכות

סא, עד כאן האבן מיר געלערנט די עיקר הלכות פון קריאת שמע און פון שמונה עשרה. יעצט גייען מיר לערנען וואס טוט מען שבת און יום טוב, און אזוי ווייטער, וואס איז דער סדר וואס מ'טוט.

שבתות וימים טובים מתפללין שבע ברכות בכל תפלה ותפלה מארבע תפלות של אותו היום. שבת איז דא פיר תפילות, וואס איז אויך דא מוסף. אלע פיר תפילות איז שבע ברכות. וואס זענען די שבע? די שלש ראשונות, די שלש אחרונות, און די ברכה אמצעית מעין אותו היום.

ס'איז אינטערעסאנט, ווייל הבינו איז אויך איין ברכה, סא רוב תפילות איז שבע. אפשר האבן חז"ל געמיינט צו זאגן אז דאס איז וועגן... ס'איז דאך דא אז שבע איז אויך א סוד, ס'איז אן ענין פון זיבן, זיבן איז אן ענין נומער. אפשר איז עס טאקע וועגן דעם, אז ס'זאל זיין זיבן. שבת, דער זיבעטער טאג, האט זיבן ברכות.

חתימת הברכה אמצעית — שבת לעומת יום טוב

שבתות חותמין, אקעי, וואס איז די מיטלסטע, וואס איז די ברכה אמצעית? די ברכה אמצעית איז וואס מ'ענדיגט מיט **מקדש השבת**. אבל **רגלים וימים טובים חותמין מקדש ישראל והזמנים**.

שבתות וימים טובים, וואס איז די חילוק צווישן שבת און יום טוב? איז קודם שבת, "מקדש השבת", און נאכדעם קומט "וישראל והזמנים". יא, די ריזען איז, דאס שטייט אין די גמרא, דער זעלבער באשעפער איז מקדש די שבת, און ער איז מקדש די ישראל, און מיר ישראל זענען מקדש די זמנים. יא, ווייל אידן מאכן קידוש החודש, דורך דעם ווערט די זמנים. און איך טראכט אויך אז ווייל שבת איז דאך געווען בעצם פון ששת ימי בראשית, פאר ס'איז געווען אידן, פאר ס'איז געווען אידן האבן באקומען די מצוה פון שבת.

חתימת ברכות שבת ויום טוב, תפילת ראש השנה ויום כיפור, ופתיחה וסיום לתפילה

חתימת ברכות שבת ויום טוב – "מקדש השבת" vs. "מקדש ישראל והזמנים"

Speaker 1:

ווערט יעצט א גרויסע פייט. איז קודם שבת, **"מקדש השבת"**, און נאכדעם **"וישראל והזמנים"**.

יא, די ריזען איז, דאס שטייט אין די גמרא, דער זעלבער באשעפער איז מקדש שבת, און ער איז מקדש די ישראל, און די ישראל זענען מקדש די זמנים. יא, ווייל די אידן מאכן קידוש החודש, דורך דעם ווערט... איך טראכט אויך אז ביי שבת איז דאך געווען בעצם ששת ימי בראשית, ס'איז שוין געווען פאר די תורה, פאר ס'זענען געווען אידן וואס האבן באקומען די תורה. די מענטשן זענען געווען פרייטאג, אבער יא. ניין, איך מיין אבער די אידן, יא, פאר די תורה, פאר די מענטשן.

Speaker 2:

ס'איז א גוטע ראש השנה.

Speaker 1:

ניין, ישראל, יא, וואס ישראל מיינט, די פאלק וואס האט מקבל געווען די תורה. אבער ס'איז נאך אלץ נישט פארשטענדליך פארוואס עפעס יום טוב דארף מען זיך דעסיידן צו זאגן "מקדש ישראל והזמנים". עפעס פעלט מיר א הסבר. פארוואס דארף מען עס בכלל דערמאנען? דאס פרעג איך אויך א קשיא. למילא דאס אז מ'דערמאנט עס אין שבת מאכט מען עס נישט, דאס פארשטיי איך. אבער פארוואס בכלל? פארוואס זאל מען נישט זאגן "מקדש הזמנים", "מקדש היום טוב"? וואס פעלט אויס די ישראל בכלל? עפעס האט יום טוב מיט די קדושת ישראל, נישט נאר מיט די קדושת יום טוב. די קדושת השבת האט נישט מיט קדושת ישראל, און קדושת יום טוב האט מיט קדושת ישראל, עפעס שטייט דא.

שוין, באלד וועט זיין יאך א יום טוב, וועט מען טראכטן וועגן דעם. אין ראש השנה, וואס זאגט מען? אה, מ'זאגט דאך עפעס א יום טוב. ראש השנה זאגט מען...

Speaker 2:

נאר נאכאמאל, אויב נעמסטו אן די גמרא'ס תירוץ, שבת איז די זיבעטע טאג פון נאטור, ס'האט נישט צוטון מיט קיין חודש, מיט קידוש החודש.

Speaker 1:

דאס זאג איך, אבער דאס איז נישט קיין תירוץ לכתחילה פארוואס מ'דארף, ס'איז אמת, ישראל מקדשין זמנים, אקעי, פארוואס דארף מען עס דערמאנען? איך פיל אז... דו זעעסט אז יום טוב זאגט מען אויך "אתה

בחרתנו" אין די אנהייב פון די ברכה, א גאנצע רשימה וואלט מען געזאגט שבת אויך נישט.

Speaker 2:

ניין, איך זאג אז שבת איז א יצירה פון די אייבערשטער כביכול, וואס האט צוטון מיט נאטור, מיט טעג, דאס איז "יום ולילה לא ישבותו". און וואס איז יום טוב?

Speaker 1:

אבער יום טוב האט צוטון מיט אידן, ס'איז נישט קיין מתנה פון די אייבערשטער? ס'איז א מתנה פון די אייבערשטער, די אייבערשטער האט געגעבן א מתנה פאר אידן אז זיי זאלן קענען מאכן זמנים.

Speaker 2:

יא, אבער לכאורה איז דאך דאס א זייטיגע זאך, אז קידוש החודש מאכט די בית דין. אקעי, ס'זעט נישט אויס אז דאס איז די מהות פון יום טוב, ס'זעט אויס אז ס'איז יא.

Speaker 1:

אקעי. ווען מוצאי שבת איז יום טוב זאגט מען ביידע, מקדש השבת ישראל והזמנים. ביי ראש השנה זאגט מען נישט מקדש ישראל והזמנים.

Speaker 2:

ס'איז אינטערעסאנט, איך האב געוואוסט אז ראש השנה איז נישט אזוי שטארק תלוי אין קידוש החודש די זעלבע וועג ווי די אנדערע ימים טובים.

Speaker 1:

ניין, ס'איז נישט קיין תלוי, יא תלוי, ס'איז ראש חודש. פארוואס?

Speaker 2:

ניין, מ'זאגט יא, מ'זאגט נאר נישט והזמנים, מ'זאגט מקדש ישראל.

Speaker 1:

צוויי זאכן, מ'לייגט אריין "מלך על כל הארץ" צוליב די נושא פון מלכות. יא, ס'איז דא א טעם, אזא קשיא, פארוואס זאגט מען נישט די יום טוב עקסטערע חתימה? פארוואס זאל מען נישט זאגן חג המצות, חג הסוכות? פארוואס דארף מען זאגן "והזמנים"? ס'איז דאך א פלא.

Speaker 2:

אין ראשונים האט מען יא געמאכט עקסטער.

Speaker 1:

אקעי, ראש השנה איז נישט פון די דריי רגלים, איז נישט די זמנים. ס'איז דא אפילו וואס האבן גע'טענה'ט, אבער ס'איז לכאורה נישט ריכטיג, ס'איז געווען עפעס אזעלכע מגיהים וואס האבן גע'טענה'ט אז "והזמנים" איז א קיצור, צו זאגן יעדע מאל... יא, אבער ס'איז נישט דאס אמת. מ'דארף זאגן "והזמנים", אבער מ'דארף פארשטיין פארוואס.

ווען מוצאי שבת, חותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון. ס'איז די זעלבע סדר.

תפילת מוסף של ראש השנה — ניין ברכות (הלכה ו)

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם, אז דאס זענען די זיבן ברכות, די תפילות ערבית, שחרית און מנחה. די תפילת המוספין של ראש השנה, אה, פון ראש השנה, ער זאגט אז **ראש השנה איז איין יום טוב וואס די תפילת המוספין האט אן אנדערע אמאונט פון ברכות, ווייל די מיטלסטע איז צוזאמגעשטעלט פון דריי ברכות: מלכיות, זכרונות, שופרות.** זאגט דער רמב"ם, ממילא קומט עס אויס ניין ברכות. ער זאגט וועלכע ניין ברכות? **שלש ראשונות און שלש אחרונות של כל יום**, די מגן אברהם, מחיה מתים, הקל הקדוש, און די וויטערדיגע הודאה. **און אינמיטן איז דא דריי. וועלכע דריי? שלש ראשונות און מעין צוואות ענינא**, די ענינים פון וואס מ'בעט, די פסוקים איז צוזאמגעשטעלט פון די זאכן וואס מ'רעדט, **מלכיות, שנית זכרונות, ושלישית שופרות.** סאו די מיטלסטע ברכה איז צוזאמגעשטעלט פון דריי, פון מלכיות, זכרונות, שופרות, ממילא איז עס א תפילה פון ניין. **חותם כל אחת מענינה**, אויך די חתימה פון יעדע ברכה איז נישט נאר די ענינא, ענינא מיינט די נוסח התפילה און די פסוקים וואס מ'ברענגט. די חתימה איז **"מלך על כל הארץ"** איז די ערשטע, און **"זוכר הברית"**, און אזוי וויטער, **"שומע קול שופר"**.

תפילות יום כיפור (הלכה ז)

Speaker 2:

וואס איז מיט יום כיפור?

Speaker 1:

מתפלל חול תפלה, מחומש תפלה, מחומש תפלה, שבע ברכות. יום כיפור האט פינף, ווייל ס'האט אויך נעילה. יא. וואס מ'האט שוין גלערנט אין א פריערדיגע פרק.

ס'איז דא א באזונדערע תפלה, **שלש ראשונות, שלש אחרונות, אמצעות מעין היום.** די מיטלסטע איינס, יום כיפור האט איין לאנגע מיטן. **חותם במלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכפורים.** אויך דא מלך על כל הארץ, יום כיפור, אינטערעסאנט.

Speaker 2:

אה, אזוי ווי מ'זאגט א מלך המשפט גאנץ עשרת ימי תשובה, וועלן מיר זען באלד.

Speaker 1:

אויב ס'איז שבת, ווארט, מ'זאגט מקדש השבת וישראל ויום הכפורים. אה, **מלך על כל הארץ מקדש השבת וישראל ויום הכפורים.** זייער א לאנגע חתימה, איך מיין אז דאס איז די לענגסטע. אונז מאכן מיר עס אפילו די ניגון, אונז זאגן אפילו מלך על כל הארץ, מ'מאכט אפילו א ניגון אויף דעם, רייט? ווי זאגט מען יום כיפור, מ'מאכט אפילו א ניגון אויף די חתימה? מלך על כל הארץ. יא.

תפילת יום כיפור של שנת היובל (הלכה ח)

Speaker 1:

איז דאס איז אלעס יעדע יאר יום כיפור. אבער מ'דארף וויסן אז איינמאל אין פופציג יאר איז דא אן אנדערע סארט תפלה. אויך יאר צו יאר צו שנת היובל, וואס מיר האבן שוין געלערנט פריער אין די מצוות, אז דא א פופציגסטע יאר איז יובל, **מתפלל תפלות של תשע ברכות.** איז דא שטייט זיבן ברכות, דא שטייט ניין ברכות. **כשם שמתפלל במוסף של ראש השנה, כך שנת היובל ביום כיפור.** די תפלה פון יום כיפור פון שנת היובל האט אויך **מלכיות זכרונות ושופרות. מתפלל תפלה של תשע ברכות במוסף של ראש השנה, וכן עושה בברכות עצמן, בלא פחות ובלא יתר.** מ'זאגט די זעלבע, ממש די זעלבע נוסח פון מלכיות זכרונות ושופרות זאגט מען אויף יום כיפור תפלת היובל.

דיסקוסיע: פארוואס מלכיות זכרונות ושופרות ביום כיפור של יובל?

Speaker 2:

יא, פארוואס זאגט מען עס אזוי? וואס קומט עס אריין? וואס איז די פשט פון דעם? איך ווייס נישט, אפשר האבן מיר געלערנט אמאל וועגן דעם? וועגן יובל? איך ווייס פארוואס מ'דארף זאגן מלכיות זכרונות ושופרות יום כיפור של יובל?

Speaker 1:

יא, איך ווייס, ווייל ס'האט א קשר צו, ס'איז ענליך צו ראש השנה אז די תקיעת שופר איז א דאורייתא. אקעי.

Speaker 2:

אה, אה, זייער גוט, זייער גוט. דאס איז די תקיעות. סאו לכאורה מלכיות זכרונות ושופרות האט מען תקיעות. דאס איז די סארט. דאס איז א פירוש

אויף די תקיעות.

Speaker 1:

אה, ס'איז א פירוש אויף די תקיעות. אה, דאס איז וואס מלכיות זכרונות איז אויך פשטים אין די שופר. אזוי, דאס איז די תירוץ. דאס איז די פשט. וואס איז די מינינג?

Speaker 2:

די זכריות ברחם, יא? אה, די זכרונות. די רמב"ם האט אונז געזאגט. מ'דערמאנט די אייבערשטער, ברענגט ער... יא. זייער גוט.

Speaker 1:

וואס איז דער פשט וועט מען טראכטן? אבער יובל בלאזט מען דאך שופר. ווען בלאזט מען דאס? אויף יום כיפור בלאזט מען דאס. **"והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש"**. יא. דאס דארף מען נאר ווען ס'איז יובל. היינו, ווען ס'איז דא די תקיעת שופר של יובל. זייער גוט.

Speaker 2:

יא, און די משנה ראשונה שטייט דאך "שובע יובל ראשונה לתקיעות לפני הברכות". זייער גוט. ס'איז תקיעות מיט די ברכות. דאס איז די משנה. ס'איז איין סעט, אזוי ווי איך האב געלערנט.

Speaker 1:

לכאורה, ווען מ'לערנט אין הלכות ראשונות, אין די סוגיא האבן מיר נישט געלערנט, אבער דארט איז אויסגעקומען פאר מיר אז די עיקר תקיעות קומט אמת'דיג על סדר הברכות. יא, תקיעות דמיושב איז דאך א חידוש, מ'לייגט צו. אונז מיינט מען אז תקיעות מדאורייתא איז אן עקסטערע זאך, אבער די תקנת חכמים איז געווען צו מאכן תקיעות על סדר הברכות. ס'איז די זעלבע זאך.

אקעי. ווייטער זאגט דער רמב"ם: **"בכל תפלה מתפלות"**. דער רמב"ם איז זייער קיוט אז אין הלכות תפלה האט ער קוים געטראכט אז מ'דארף אריינשרייבן הלכות יום כיפור של יובל. ס'איז א זאך וואס מ'דארף זיך מאכן. מ'פרעגט דיר אפשר, ניין, דער רמב"ם זאגט אלעס.

"ה' שפתי תפתח" – פתיחה לתפילה (הלכה ט)

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם ווייטער: **"בכל תפלה מתפלות"**, א נייע אינטערעסאנטע הלכה וואס איך האב נישט געוואוסט, **"כל תפלה משלש תפלות שסח קודם הברכה הראשונה ועומד, זו היא פתיחה להם, והוא שאומר 'ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך'"**. ס'שטייט אין די גמרא, ס'איז א פסוק אין תהלים. די גמרא זאגט אז די חכמים, אמר רבי יוחנן, אזוי זאל מען טון. יא. אינטערעסאנט. ס'איז בעצם א תפלה אויף תפלה, מ'בעט דעם אייבערשטן אז מ'זאל קענען גוט דאווענען. דאס איז די ערשטע תפלה קודם א תפלה.

דיסקוסיע: דער ענין פון "שפתי תפתח" נאך די תקנת חכמים

Speaker 1:

ס'איז אינטערעסאנט, ווייל פאר די חכמים האבן געמאכט א מטבע של ברכות חכמים, האט די תפלה אסאך סענס, ווייל ס'קען זיין א לשון עלג, מ'בעט דעם אייבערשטן אז ס'זאל געלונגען. איינמאל די חכמים האבן עס געמאכט, איז וואס שייך? ס'קען זיין אז מ'קען אפילו די תפילת חכמים זאגן באופן עלג, אן א כוונה.

און איך וויל דערמאנען אז ס'איז דא א מחלוקת, דאס הייסט, ס'שטייט נישט בפירוש. ס'איז דא א גרויסע מחלוקת ראשונים, דער רשב"א און דער רמב"ן, איך מיין אזביידע פון זיי זאגן בפירוש, אז ווען ס'שטייט אז די חכמים האבן מתקן געווען ברכות, מיינט נישט אז זיי האבן געמאכט די גאנצע נוסח. ס'מיינט אז זיי האבן געמאכט געוויסע הלכות, ווי אזוי ס'דארף זיין אכצן ברכות, אז מ'דארף רעדן וועגן וואס מ'דארף רעדן, די נוסח החתימה אפשר, אבער ס'איז נישט... דער רמב"ן זאגט אז ס'איז מדרש זיין.

דער רמב"ן ברענגט די ראיה, ווייל נישט נאר שפעטער, נאר נאך עד היום זעען מיר נישט אזא הלכה. דער רמב"ן זאגט אז ס'איז א קבלה.

Speaker 2:

ניין, ווייל נישט אלע.

Speaker 1:

דער רמב"ם זאגט וויאזוי קען זיין אז בזמן הבית האט מען נישט געזאגט די ניין ראשונים? מען האט געזאגט די צוויי עבודות ישראל וירושלים, עפעס אזוי האט ער א נוסח. מוז זיין אז ס'האט זיך געטוישט, איז דאך נישט דא קיין ענין. וויאזוי קען מען זאגן אז די אנשי כנסת הגדולה האבן שוין מתקן געווען די נוסח? אלא מאי, זיי האבן מתקן געווען אז מ'זאל רעדן וועגן דעם סובדזשעקט. אבער פון די רמב"ם איז א גאנצע צייט משמע אז זיי האבן מתקן געווען א נוסח. הגם, ער איז ממש מעכב די נוסח, קען מען נישט אריינזאגן. אבער וועגן דעם, ס'קען זיין אז אפילו ר' יוחנן האט נאך, יא, ער האט זיך געפירט אזוי ווי ער האט געזאגט אן אייגענע נוסח אביסל אויף דעם.

און השם שפתי תפתח, דער רמב"ם זאגט, איך זאג, אפילו ווען ס'איז דא א נוסח פון תפילה, איך זאל עס גוט זאגן, איך זאל האבן כוונה אין די ווערטער, איך זאל האבן געלערנט לשוני תמה לקרוא, אבער ס'איז אביסל א דוחק. פארגעסן די עברה.

Speaker 2:

ניין, איך זאג דאס איז מער אזוי ווי די חסיד'ישע ווארט, אז חננו השם אז בעת יעלה על דעתי דאווענען, איך זאל קענען דאווענען. דאס איז די פשט. אבער קענען דאווענען, ס'קען מיינען, בשלמא, עשה שתהא תפילתי שגורה בפי עבדך. רייט, אבער שגורה בפי מיינט לכאורה אויף דאס. מ'זאל זיך גוט דאווענען. איך זאל האבן א גוטע ווארט. אבער אמת, יעדע זאך האט אפאר דעווילס, קען זיין מער.

Speaker 1:

ר' ר' אלימלך האט עס טאקע געלייגט אין שיינע ווערטער, ער האט געזאגט, "ואם לא ידעתי, אתה תלמדני", אויב איך ווייס נישט וואס צו דאווענען, מאך איך זאל יא גוט דאווענען. א גוטע תפילה פון ר' ר' אלימלך.

"יהיו לרצון" – חתימה נאך תפילה

Speaker 1:

אבער יא, כשחושב. כשחושב זאגט ער א תפילה, **יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך**, אז וואס איך האב געזאגט און וואס איך האב געטראכט זאל ווערן אנגענומען. ואחור וקדם צרתני. אסאך מאל טראכט איך אז מ'דארף נאר זאגן אמרי פי, ווייל איך האב אן ענין ווייטער אויסצוהערן וואס איז געווען די הגיון לבי דורכאויס שמונה עשרה. נו נו, ער הערט עניוועי, ס'איז א תפילה סתם. יהיו לרצון איז פשט אזוי ווי, איך ווייס נישט, איך קען דיך נישט אזוי גוט אייבערשטער, איך ווייס נישט פונקטליך ווען, אפשר איז נישט געווען א שעת רצון, אבער ס'זאל דאך זיין יהיו לרצון אמרי פי, ס'זאל נתקבל ווערן. וואטעווער איך האב געטון זאל נתקבל ווערן. ואחור וקדם צרתני.

Speaker 2:

אה, זייער גוט. נאכדעם גייט ער צוריק, צורת לאחוריו.

Speaker 1:

דא זאגט דער רמב"ם, וואס איז דא די הלכה פון צוגיין צום דאווענען און אויסטרעטן פון דאווענען? אונז וועלן עס גיין לערנען, מיין איך. ער זאגט, ער ברענגט אז ס'איז נאך פני רוקח, גייט זאגן מער וועגן די יציאת לאחוריו. איך זע עס נישט אויף די סעקונדע, אבער קריאה...

Speaker 2:

יא, אפשר עומד לפני המלך. יא, ס'גייט זיין, ס'גייט זיין. יא.

Speaker 1:

ס'גייט זיין, ס'גייט זיין. יא. די ציטערניש שטייט נאך נישט דא, אבער התלהבות שטייט.

און ער מיינט נאך צו זאגן ווען, איך האב געמיינט ער מיינט נאך צו זאגן ווען מ'זאגט די יהי רצון, און די לפני יציאת לאחוריו, ס'איז דאך דא א שטיקל ספר, און מ'זאגט וואס נאך נאך זאכן לייגט מען צו.

הלכות תפילה – ראש חודש, חול המועד, שבת, והבדלה

הלכה י: תפילת ראש חודש וחול המועד – ערבית, שחרית ומנחה

Speaker 1: איך זע נישט אויף די סעקונדע, אבער כשגומר התפילה, כראוי. אונז גייען זען, אונז גייען זען, יא.

ווען נאך, וואסערע נאך זאכן לייגט מען צו אין תפילה? זאגט דער רמב"ם, **בראשי חדשים ובחולו של מועד מתפלל ערבית שחרית ומנחה תשע עשרה ברכות כשאר הימים.** זייער ספעציפיש, ער לייגט נאר צו אז מען לייגט נישט צו אין נאך א תפילה אויסער... איך... אנדערש ווי מוסף. ערבית שחרית ומנחה, די רעגולערע תפילות, לייגט מען צו, **אלא שמוסיף בברכת העבודה...** ער זאגט די זעלבע זאך, ער זאגט מען זאגט נאר יעלה ויבוא בעבודה.

קשיא: פארוואס זאגט מען יעלה ויבוא בברכת רצה?

איך האב קיינמאל נישט... קוק שפעטער אין מיין נוסח התפילה וואס איך גיי קענען זאגן די נוסח. איך פארשטיי קיינמאל נישט, איין קשיא וואס איך האב קיינמאל נישט פארשטאנען, פארוואס זאגט מען יעלה ויבוא בברכת רצה? וואס קומט עס דארט אריין?

איך ווייס, איך האלט נישט די תירוץ, אבער איך האב געזען דא אז ער ברענגט אז אין ירושלמי שטייט אז יעדע זאך וואס איז א בקשה להבא זאגט מען בעבודה. יעדע זאך וואס איז לשעבר און הודאה זאגט מען אין הודאה. דאס הייסט חנוכה און פורים זאגט מען דאך אויך הוספות אין על הניסים, זאגט מען עס אין הודאה, ווייל עס איז צו דאנקען און לויבן זיך אויף וואס איז געווען. עניני הציבור זאגט מען בעבודה, און עניני היחיד זאגט מען בשומע תפילה. דאס הייסט, ווען חז"ל האבן געוואלט צולייגן, האבן זיי עס נישט אויף געלייגט ביי שומע תפילה.

ס'זעט אויס, איך מיין אז ס'איז דא א שטיקל טיילונג. שומע תפילה איז, ביי דעפינישאן, שמע קולנו, הער מיין קול, דארט לייגט מען צו אן אייגענעם נוסח. איך ווייס נישט. אבער ווען ס'האט צו טון מיט עבודה, וואס האט צו טון מיט רצה ה' אלוקינו בעמך ישראל ובתפילתם שעה, וואס האט צו טון מיט עבודה, ויהיו לרצון תמיד עבודת ישראל עמך, אבער רחם נא ה' אלוקינו, שמע קולנו, און רצה ה' אלוקינו בעמך ישראל ובתפילתם שעה, איז זייער ענליך, יא? ובתפילתם שעה איז ממש די זעלבע זאך ווי שמע קולנו. אזוי ווי שמע קולנו זאגט ער, הער אויס מיין קול, און ווען ער זאגט "תפילת ישראל" מיינט ער די תפילת ישראל וואס מ'זאגט ברבים. די קשר איז פארוואס די שלש אחרונות איז הודאה. און פארדעם מאכט עס אסאך סענס אז די צרכים פרטיים זאל מען זאגן ביי שומע תפילה, און די צרכי המקדש אזויווי יעלה ויבוא זאגט מען דאך אז מ'רעדט דארט פון עבודות.

קשיא: רצה איז דאך א בקשה, נישט הודאה

ס'איז דאך אויף סדר היום, אין אנדערע ווערטער, ס'איז דאך דא א קשיא וואס מ'פרעגט, און מ'זאגט דאך אז שלש אחרונות איז הודאה, אז מ'זאגט שבח. דער רמב"ם האט דאך עס געזאגט אין ערשטן פרק, אבער ס'זעט נישט אויס. דא זעט אויס אז נאר פון הודאה הייבט זיך אן הודאה.

רצה איז דאך א בקשה. פארוואס פאלט עס אריין? פארוואס זאגט בכלל דער רמב"ם אין די ערשטע פרק אז די לעצטע דריי ברכות זענען נותן שבח, נותן... וויאזוי זאגט ער עס? נותן הודאה. מודים פארשטיי איך. מודים הייבט זיך אן און ס'ענדיגט זיך ביי "הטוב שמך ולך נאה להודות". אבער דו זאגסט עס שוין איינס פארדעם, רצה דארף שוין צו זיין א שבח. אזוי שטייט אין רמב"ם אין די ערשטע פרק, רייט? אזוי האט ער געזאגט אז די ערשטע איז... דאס איז נישט, ס'איז א בקשה. דא זעסטו קלאר אז ווען ס'איז דא א בקשה, לייגט מען עס טאקע דארט צו. אפשר אזויווי דו זאגסט, די בקשה איז א ציבור, לייגט מען דארט צו.

Speaker 2: איך פארשטיי נישט פארוואס... "שלוש ראשונות שבח, שלוש אחרונות הודאה על הטובה".

Speaker 1: יא, אזוי זאגט דער רמב"ם, און אזוי זאגט דער רמב"ם "תקנו... תקנו...". איך פארשטיי נישט די לשון אז די לעצטע דריי איז דאס.

Speaker 2: יא, "שלוש ראשונות ושלוש אחרונות" זאגט ער אסאך מאל. וואו, וואו?

Speaker 1: אה, "שלוש אחרונות הודאה". יא, וואס איז דאס? וואס עפעס? וואס שטייט דא? ס'איז זייער נישט קלאר וואס קומט אריין הודאה מיט רצה. רצה איז א בקשה אויף קבלת התפילה, קבלת העבודה, אדער קבלת התפילה. נישט קלאר. עפעס איז מיסינג זייער בעיסיק.

מ'האט דאך בעצם אסאך תפילה. אה, מ'זאל רצה... קען מען מיר הייסן, קען מען דא ענדיגן. וואו, פנחס, ס'איז נישט שוין געגעבן תורת חיים.

Speaker 2: ניין, נישט אזוי דא, ס'איז נישט ממש אזוי דא, ס'איז נושא שלום לרבים, שטעלט מען עס אריין.

Speaker 1: דאס קען מען דורכגיין, אבער רצה איז נאך שווערער. רצה איז ממש א בקשה.

איי דאונט נאו, אפשר איז געווען אן אנדערע נוסח אמאל וואס איז געווען מער הודאה אין דעם. עפעס מוז זיין א פשוט'ע תירוץ אויף אזא קשיא. ס'קען נישט זיין אזוי פאני.

הלכה י (המשך): תפילת מוסף – חול המועד וראש חודש

על כל פנים, דאס איז קיצור ראש חודש און חלק של מועד. און ביי מוסף? אה, מוסף אבער, **בחולו של מועד לייגט מען צו מוסף, מתפללין תפילת מוסף כמו שמתפללין ביום טוב.** דאס מיינט מ'דאווענט זיבן ברכות ביי מוסף, נישט ניינצן ברכות מיט מעין המאורע, נאר זיבן ברכות. **בראשי חדשים איז מתפלל שבע ברכות,** און ער זאגט די זעלבע זאך ווי ראש חודש. אה, ער זאגט נאך דעם "תשלום", **"מקדש ישראל וראשי חדשים".** און צו איז די מיטלסטע פון... יא, די מיטלסטע פון די מוסף פון ראש חודש.

דיון: קלארע לייענונג פון דעם רמב"ם'ס סטרוקטור

Speaker 2: אה, די ווארט "במוסף" מאך אזוי, נאך די ווארט "במוסף" הייב אן אזוי: "במוסף" איז אזוי, "בחולו של מועד"... ניין, מוסף יום טוב און מוסף חול המועד. דאס איז בעיסיקלי וואס ער טוט, רייט?

Speaker 1: ניין, ער זאגט נאך די ווארט "במוסף" דא, האק אפ, און "במוסף", און יעצט איז אזוי, "בחולו של מועד" איז אזוי, און בראשי חדשים איז אזוי. רייט, סאו מוסף יום טוב, און מוסף חול המועד, רייט? אדער בחולו של מועד און מוסף... רייט? שטימט? דאס מיינסטו צו זאגן? עפעס אזוי.

Speaker 2: ניין, וואס איך האב געמיינט צו זאגן אז ס'דארף צו זיין, לייג די ווארט "במוסף" פון די רמב"ם דא.

Speaker 1: יא, אבער וועלכע מוסף? בחולו של מועד איז אזוי די מוסף? ער מאכט ראש חודש, חול המועד און ראש חודש. די ווארט "בראשי חדשים" גייט ארויף אויף די ווארט "במוסף". ער זאגט "במוסף", און דאן זאגט ער... אה, אה, אה, אזוי. בראשי חדשים, יא. דאס הייסט ערבית, שחרית און מנחה איז די זעלבע ראש חודש... מ'קען נעמען ארויס דא און שרייבן "מוסף יום טוב ראש חודש".

Speaker 2: אה, אקעי, זייער גוט. אקעי, יא, יא. אבער די פוינט איז... ניין, דאס איז א סענטענס, איך פארשטיי. זייער גוט.

Speaker 1: סאו די אנדערע ווערטער, ערבית, שחרית און מנחה איז די זעלבע ראש חודש און חול המועד. מוסף איז אנדערש. איז דא א מוסף בחולו של מועד און א מוסף בראש חודש.

Speaker 2: יא, ס'איז די זעלבע, ווייל דא רעדט מען פון חול המועד ראש חודש, און דארט רעדט מען וועגן קרבנות פון די מועד.

Speaker 1: יא. זייער גוט.

קשיא: שבת שחל להיות בחולו של מועד

Speaker 2: וואס איז מיט שבת שחל להיות בחולו של מועד?

Speaker 1: אה, דאס איז וואס דו האסט געזאגט, די מהרי"ד. די מהרי"ד זאגט אז ס'מאכט נישט קיין סענס צו זאגן "שבת חול המועד". וואס איז חול? ס'איז נישט שבת. וואס איז נישט חול? און טאקע אין די משנה שטייט נישט, אין די משנה שטייט אלעמאל "שבת שבתוך המועד". שטייט "שחל להיות", וואס איז אריינגעפאלן אין די... אין די חול המועד. אבער יענע... רייט. ס'מיינט נישט אז ס'איז דא צוויי סארט וואכן. ס'איז דא די וואכן לגבי יום טוב, די וואכן לגבי שבת. לגבי שבת איז עס שבת. אבער ווען דו ווילסט ווערלן לגבי די יום טוב וואס איז די וואכן, די וואך איז חולו של מועד.

בחינת ראש חודש איז עס חולו של שבת. מיר זענען יעצט מוצאי שבת, איז חולו של שבת, נישט חולו של מועד. ס'איז צוויי אנדערע חולות. חולו של... מבחינת מועד איז עס חול, און מבחינת שבת איז עס א רעגולערע שבת.

הלכה יא: שבת שחל להיות בראש חודש או בחול המועד

Speaker 2: ראש חודש שחל להיות בשבת, יא, וואס טוט ער?

Speaker 1: יא, דאס איז די שאלה. אין די תורה איז דאך נישטא דאס ווארט חולו של מועד, ס'איז א לשון חז"ל, רייט? ס'שטייט מועד און... מקרא קודש הייסט יום טוב, רייט? אדער עצרת, מקרא קודש, שבתון, און אנדערע ווערטער וואס די תורה רופט.

און וואס טוט מען ווען ס'איז שבת? **ראש חודש שחל להיות בשבת, מתפלל ערבית שחרית ומנחה שבע ברכות כסדר השבתות, ואומר יעלה ויבוא בעבודה.** ער דאווענט פולע שבת, אויך יעלה ויבוא, וואס מ'לייגט אויך אין די שבת'דיגע תפילה. רייט.

תפילת מוסף — שבת ראש חודש

ומוסף מתחיל בברכה אמצעית מעין שבת, ומשלים מעין שבת, ואומר קדושת היום באמצע הברכה. איז דאס איז אן אינטערעסאנטע לשון פון די רמב"ם. ער זאגט, מ'הייבט אן פון שבת, מ'ענדיגט פון שבת, און מ'זאגט אינמיטן קדושת היום. אבער ווען ער זאגט "משלים", מיינט ער נישט צו זאגן די חתימה, ווייל די חתימה גייט ער זאגן אז מ'זאגט ביידע. נאר "משלים" מיינט ער צו זאגן אז מ'זאגט "ישמחו במלכותך" שפעטער, אדער עפעס אזא סארט זאך. די מפרשים זאגן דא אז דאס איז די רמב"ם'ס טייטש אויף די גמרא. פשטות האט די גמרא געמיינט צו זאגן די חתימה, אבער די רמב"ם האט עפעס אזוי געלערנט אז מ'רעדט בעיקר וועגן שבת, אבער אויך...

דיון: דער רמב"ם'ס נוסח פון "אתה יצרת"

אבער ביי אונז האבן מיר א ספעציעלע "אתה יצרת" וואס מ'זאגט יא גאנץ אן ענין חול המועד אויך.

Speaker 2: דו מיינסט אז די רמב"ם וואלט ביי ראש חודש שבת חול המועד נאר געזאגט "מקדש השבת" און נישט "וראשי חודשים"?

Speaker 1: ניין, דו רעדסט פון אלע אנדערע שבת ראש חודש. נאר ביי אונזער נוסח שטימט עס, אז ווען מ'הייבט זיך אן מיט שבת, הייבט זיך אן מיט "אתה יצרת", ס'ענדיגט זיך אויך "רצה במנוחתנו", און אינדערמיטן רעדט איך עס פון...

Speaker 2: יא, יא, איך זאג, אבער די לעצטע שטיקל "וחותם בראשי חודשים", דאס טייטשט אז די רמב"ם האט ביי ראש חודש געהאט די זעלבע נוסח התפילה פון שבת און נאר נישט געטוישט די גאנצע מיטלסטע נוסח. אונז האבן די "אתה יצרת", וואס אונז זאגן נאר ביי ראש חודש.

Speaker 1: יא, האט יא, די פיוט איז אנדערש. אונז האבן אויך, אונז האבן אויך, אונז האבן אויך "אתה יצרת". שבת ראש חודש, מ'הייבט אן בענין שבת, מ'ענדיגט בענין שבת, ער זאגט נישט אז ס'איז נישט די זעלבע נוסח. ער זאגט נישט אז מ'הייבט אן די נוסח פון שבת, וואטעווער די נוסח פון שבת איז, "ישמח משה", איך ווייס נישט וואס.

Speaker 2: וואס איז די טייטש? "משכיל" מיינט אז ער רעדט פון אום ראש חודש, אדער ער רעדט פון שבת?

Speaker 1: ער זאגט אז מ'זאגט די שבת חלק, און ס'איז שבת. וואס איז שבת? שבת איז א תפילה פון היינט, וואס די פאר צורות פון שבת. אלע מוספים זענען נישט אנדערע תפילות שבת. אלע תפילות שבת זענען די זעלבע, נאר ס'איז א פראבלעם אז שבת איז אויך ראש חודש. וואס טוט מען? ווייל ראש חודש האט מוסף, און שבת האט אויך מוסף. איז די תירוץ איז אז מ'טוט ביידע.

Speaker 2: אהא, אהא. סאמהאו ביידע. אבער עיקר שבת.

Speaker 1: אבער דא משכיל איז די דין הלכות אתה יצרת, אתה חוננתנו. אתה יצרת גייט אזוי. מ'דארף זען אין די... איך האב געמיינט אז ער וואלט געגאנגען ארויף באריכות און זאגן אז די מוסף פון שבת איז געווענליך בענין שבת, און שבת ראש חודש איז בענין ראש חודש.

Speaker 2: ניין, ניין. קדושת היום מיינט ראש חודש יעצט. אויך אינמיטן די ברכה דערמאנט מען די גאנצע ראש חודש. קדושת היום איז נישט טייטש שבת דא. קדושת היום איז טייטש ראש חודש אדער חול המועד.

Speaker 1: אז ווען ס'איז ראש חודש אויך אינמיטן, און די ענד דערמאנט מען ראש חודש ביי די ענד. מ'איז מחבר די תפילה פון מועד, מ'איז מחבר מיט ביידע. שבת ישראל וראש חודש, אזוויי שבת וואס איז יום טוב, די זעלבע אידיע. שבת ישראל וראש חודש, אזוויי שבת ישראל וזמנים, אזוויי שבת ישראל ויום הכיפורים.

אנהייב פון הבדלה-דיון

יעצט גייען מיר לערנען וועגן הבדלה. וואס געשעט הבדלה? מ'האט שוין גערעדט וועגן הבדלה? מ'האט שוין געזאגט וועגן הבדלה בחונן הדעת א גאנצע וואך? מ'האט נישט געדענקט נישט. מ'האט נאך נישט געזאגט, אמת? מ'האט נאך נישט געזאגט. ער גייט זאגן שפעטער. אבער יעצט רעדט ער, פאר סאם ריזען האט ער שוין גערעדט וועגן יום טוב'ן, זאגט ער וועגן וויאזוי מ'זאגט הבדלה ווען ס'איז שבת. ער האט נישט אמאל געזאגט אז מוצאי שבת איז א תפילה קצרה, קען מען נישט. אבער ער האט נאך נישט געזאגט עצם מוצאי שבת. גייט ער דאס זאגן דאס שפעטער אין די נעקסטע פרק?

ער זאגט עס מוצאי שבת נאר.

Speaker 2: ניין, ניין, נישט מוצאי שבת. ער מיינט הבדלה נאר. ס'איז זיכער דא.

Speaker 1: אה, ס'איז אמת אז ער זאגט הבדלה מוצאי שבת, ער גייט זאגן. אבער איך בין כמעט זיכער אז ס'שטייט דא ערגעץ. ס'קען נאך נישט זיין.

דיני תוספות בשמונה עשרה: הבדלה, על הנסים, עננו, נחם, ומוריד הגשם

הלכה י: יום טוב שחל להיות באחד בשבת — הבדלה בתפילה

Speaker 1: אקעי, לאמיר גיין ווייטער. וואס טוט מען אין יום טוב שחל להיות באחד בשבת? ס'איז ווירד אז ער וואלט געדארפט זאגן דעם. אפשר גייט ער זאגן באלד?

Speaker 2: ער גייט זאגן שאלות ותשובות נעקסט אין דעם פרק. איך זע נישט אז ער זאגט... אפשר שטייט יא צוגעברענגט וואס דו האסט דערמאנט פריער, ער גייט מיר אזאגן אז מ'דארף זאגן די תפילה כסדרה.

Speaker 1: אבער לעת עתה זאגט ער אז ער האלט אז דאס קומט אין הלכות שבת, ווייל די דין הבדלה איז אפשר א דין אין שבת, נישט קיין דין

אין תפילה.

Speaker 2: ער האט מיר דערמאנט נאכדעם אינמיטן... אבער ס'שטייט טאקע די הבדלה ביין, אבער איך גלייב נישט אז ס'איז פארלאנגט דארט. איך דארף זען אז ס'שטייט דא שפעטער.

Speaker 1: אקעי.

נוסח ההבדלה בתפילה

Speaker 1: אקעי, זאגט ער, **יום טוב שחל להיות באחד בשבת דארף מען מאכן הבדלה בליל יום טוב.** איז די נוסח הבדלה לייגט מען אריין אזוי. ער זאגט נישט ווי אין די ברכה רביעית מ'זאגט עס.

Speaker 2: ניין, מתפלל נישט ווי, דאס איז די ברכה רביעית.

Speaker 1: מתפלל וועלכע ברכה רביעית?

Speaker 2: בליל יום טוב. דאס הייסט, ער הייבט אן...

Speaker 1: און דער רמב"ם זאגט ער הייבט אזוי אן. אבער אונז הייבן אן "אתה בחרתנו". וואס זעט מען...

Speaker 2: ניין, איך בין מסכים. דאס איז די "ותודיענו משפטי צדקך".

Speaker 1: איך מיין אז דער רמב"ם איז אויך אזוי, ותודיענו ערגעץ.

Speaker 2: ותודיענו משפטי צדקך, ותתנו לנו.

Speaker 1: ניין, ותתנו לנו.

Speaker 2: ותודיענו משפטי צדקך, ותלמדנו לעשות חוקי רצונך.

Speaker 1: וואס האט ער דאס אויסגעלאזט, און נישט א חילוק?

Speaker 2: ניין, ס'איז דא למען ידעו מיינט אויסגעלערנט, און למען ידעו מיינט צוגעוואוינט. איך מיין אז ס'איז דאפלטע לשון.

דריי מיני קדושות: שבת, יום טוב, ורגל

Speaker 1: **"ותתן לנו ה' אלקינו קדושת שבת, כבוד יום טוב, וחגיגת הרגל".** שבת איז הייליג, יום טוב איז מכובד'יג, און רגל איז חגיגה'דיג. ס'איז אן אנדערע אופן.

Speaker 2: חגיגה מיינט לכאורה א חגיגה, לכאורה. אבער דו ווייסט, ס'קומט אריין. אין קורבן, דער עיקר איז דער עיקר.

Speaker 1: אבער די שבת, די יום טוב, האסטו דאך געמאכט א הבדלה. בחונן הדעת איז דאך אלעס אבאוט מאכן הבדלות, מאכן עקסטרע קאטעגאריעס, אז די וועלט איז נישט וואן-דיימענשאנעל. אז ס'איז אונז געגעבן דעת צו וויסן צווישן א חשוב'ע טאג, א ווייניגער חשוב'ע טאג, נאך א חשוב'ע טאג.

אבער דא זאגט מען נישט קודם א דעת, דא איז נישט קיין ברכה פון דעת. ס'איז דאך סתם אזוי די ברכה פון "אתה חוננתנו" פון וואס דו געדענקסט דאס.

Speaker 2: אמת, אמת, אבער ס'איז נישט...

Speaker 1: און איך זאג נאר, די זעלבע זאך, און דא איז די הבדלה נאך מער א נואנס, ווייל ס'איז צוויי מיני קדושות, און ס'איז דא א הבדל צווישן זיי.

Speaker 2: **"את יום השביעי הגדול והקדוש קדשת". "ותתן לנו ה' אלקינו באהבה ובשמחה"**, און מ'גייט ווייטער.

דיסקוסיע: פארוואס איז דער רמב"ם'ס סדר "בעקווארדס"?

Speaker 1: אה, דא זאגט ער, מוצאי שבת. פארוואס גייט ער אן בעקווארדס? איך כאפ נישט.

Speaker 2: סתם. ער זאגט מוצאי שבת, ער זאגט די לשון, "אתה חוננתנו", און ער זאגט די לשון, "מבדיל בין קודש לחול", און נאכדעם זאגט ער, "מבדיל בין קודש לקודש".

Speaker 1: ער זאגט "קדושת שבת, כבוד יום טוב, וחגיגת הרגל". ס'איז דאך דריי זייער וויכטיגע חילוקים, ווייל ער זאגט אז ס'איז דא חילוקים אין די קדושות.

Speaker 2: יא, יא, אבער חגיגת הרגל איז אן אנדערע מין קדושה.

Speaker 1: חגיגת הרגל מיינט חול המועד? וואס מיינט חגיגת הרגל?

Speaker 2: ס'קען זיין אז די טעג חול המועד, וואס דעמאלטס קען מען ברענגען די קרבנות נדבה? חגיגה? קען זיין.

Speaker 1: ווער ברענגט אויך? ס'איז דאך דעמאלטס נישט דא קיין מצוות כבוד, נישט דא קיין מצווה פון קדושה, אבער ס'איז דא א מצווה פון חגיגה. און פאר דעם איז דא די תפילה. ס'שטימט זייער גוט.

מ'זאגט "קדושת שבת" איז א געוואלדיגע קדושה, יעדער יום טוב האט זיך זיינע כללי כללים און קאטעגאריעס פון קדושה. און שבת איז גאר הייליג, **"את יום השביעי הגדול והקדוש קדשת"** מער פון אלע אנדערע.

Speaker 2: מוצאי שבת, מוצאי יום טוב, זאגט ער די לשון, אה, דא גייט ער זאגן, "מבדיל בין קודש לחול". אה, דא זאגט ער עס.

Speaker 1: יא, יא, איך ווייס שוין פארוואס ס'איז בעקווארדס. ער זאגט קודם די מעלה, און נאכדעם זאגט ער די הבדלה. די לשון האט ער געזאלט זאגן שפעטער.

אין די פרדס שטייט נאר די לשונות פון אינטערעסאנטע זאכן. די עיקר לשונות אין תפילה גייט מען שוין זען אין סידור שפעטער.

זאלן מיר גיין ווייטער.

הלכה יג: על הנסים — חנוכה ופורים

Speaker 1: **"ובחנוכה ופורים אומר על הנסים".** ביז יעצט האבן מיר געלערנט וואס מ'לייגט צו לכבוד ראש חודש אדער חול המועד, אדער לכבוד מוצאי שבת. יעצט גייען מיר לערנען וואס מ'לייגט צו לכבוד חנוכה און פורים.

וואס לייגט מען צו אין חנוכה און פורים? **מוסיפין בהודאה.** ביי ברכת ההודאה לייגט מען צו "על הנסים".

ס'איז דא וואס זאגן מ'לייגט ביי הודאה, אנדערע זאגן מ'לייגט ביי רצה. ניין, ביי הודאה שטייט אז מ'לייגט אן ענין פון הודאה, "על הנסים".

אבער ס'איז דא א קושיא, ביי די בקשות.

דיסקוסיע: שבת שחל בחנוכה — צו זאגט מען "על הנסים" אין מוסף?

Speaker 1: שבת שחל להיות בחנוכה ופורים, וואס טוט מען ווען ס'איז שבת? איז דא א שאלה, ס'איז דא א חקירה אין די גמרא צו מ'דארף אין מוסף זאגן "על הנסים".

ווייל חנוכה קומט נישט קיין מוסף, שבת איז דאך חנוכה איז נישט קיין מוסף. מוסף איז א שבת'דיגע תפילה, נישט קיין חנוכה'דיגע תפילה. ס'איז נישט דא קיין עקסטערע קרבן מוסף חנוכה.

סאו, ווען א טעם דארף מען נישט דארפן זאגן "על הנסים" אין מוסף, ווייל ס'איז נישטא קיין חנוכה אין מוסף.

אבער משמע אין די גמרא אז יא, די גמרא רופט עס "יום שנתחייב בכל התפילות", היינט דארף מען אין אלע תפילות זאגן. אדער וועט מען קענען זאגן אז היינט איז יא א שבת חנוכה, ס'איז א חנוכה'דיגע שבת, אדער סתם אזוי, אזוי איז די טאג.

הלכה יד: עננו — תענית

Speaker 1: וואס טוט מען ביי א תענית? **אפילו א יחיד וואס פאסט, אה, זעסטו, אפילו א תענית יחיד, איינער וואס פאסט על הצרה, א מענטש האט א צרה, מוסיף בשומע תפילה "עננו".** און ווייטער זאגט ער נישט די נוסח.

ס'איז דא א נוסח וואס מ'בעט א ספעציעלע ברכה, און איך מיין אז ווי איך האב געזאגט פריער, דאס איז א ברכה, מ'פאסט דאך געווענליך פאר עפעס א ריזן, פאר עפעס א צרה, בעט מען דעם אייבערשטן זאל אונז העלפן פון דעם צרה, וויאזוי מ'זאל אונז העלפן.

דיסקוסיע: די פארבינדונג צווישן "תענית" און "עננו"

Speaker 1: ס'איז דא די ווארט "תענית" מיט די ווארט "עננו" איז עפעס קאנעקטעד. אין תענית איז דא די ווארט, בעט מען "עננו" אז דער אייבערשטער זאל אונז ענטפערן. ס'איז אמת'דיג גאנץ אנדערע שורשים, אבער א קפיצה קבלה.

Speaker 2: ס'איז נישט פון די זעלבע שורש?

Speaker 1: סתם נישט. דאס איז "עננו", און איינס איז "תענית". ס'איז נישט "ענינות" און "תענינות".

Speaker 2: יא יא, אוודאי אוודאי.

Speaker 1: ניין, איך זאג אבער די נוסח התפילה פון עננו איז דאך ספעציפיש פאר א תענית.

Speaker 2: אה, עננו זאגט מען נאר אויף א תענית?

Speaker 1: אויך מי שענה, יא, דאס איז דאך תענית. מי שענה און עננו.

Speaker 2: יא, אבער די תירוץ איז פשוט, ווייל תענית, די עיקר פשט פון תענית איז, אונז האבן א טענה, אונז האבן אן ערנסטע טענה.

Speaker 1: ניין, איך מיין א געוועגליך ווען דער אייבערשטער גיבט דיר שפע, האט ער זיך נישט געענטפערט. ווען ער איז צוריקגעהאלטן, און יעצט הייבט אן רעגענען, ווען דו זאגסט די תפילה, ענטפערט ער דיר. ס'איז א רילעישאנשיפ, ס'איז א מין ענטפערן. דעריבער האבן מיר א טענה. מ'קען שוין איינזאגן אז תענית איז לשון טענה. אונז האבן א טענה, ער זאל אונז ענטפערן.

יחיד vs. שליח ציבור — צוואנציק ברכות

Speaker 1: אקעי, **דער שליח ציבור אומרה בפני עצמה,** די עננו ווי אין יחיד זאגט עס בשומע תפילה, און ער ענדיגט צו ברוך אתה ה' שומע תפילה. אבער א שליח ציבור זאגט עס מער מיט א גאנצע אייגענע ברכה, מיט א גאנצע אנדערע ענדינג.

ווי זאגט ער עס? **ביים גואל או רופא.** אלזא, דארט איז דאך א ברכה, דער אייבערשטער זאל אונז ראטעווען פון אונזערע צרות יעצט, און זעט אויס אז דאס באלאנגט דארט. און ער ענדיגט אויך מיט די זעלבע ענדינג, **"עונה לעמו ישראל בעת צרה".** הייסט אן אייגענע חתימה.

בשומע תפילה ענדיגט מען שומע תפילה, אזוויוי דו זאגסט. און אויב מ'מאכט עס אן עקסטערע ברכה, קומט אן ברוך אתה ה' העונה בעת צרה.

קומט אויס אז ס'איז צוואנציק ברכות. יא?

Speaker 2: יא.

Speaker 1: קומט אויס אז א תענית ציבור זאגט מען צוואנציק ברכות. און לכאורה, אזוויוי איך האב געזאגט פריער, איך האב עס גענומען פון פריער, אז בעצם אויף א נייע צורך וואלט מען געדארפט מאכן נאך א ברכה, נאר א יחיד קען נישט מאכן קיין אייגענע ברכה פאר זיך, זאגט ער עס אינאיינעם מיט שומע תפילה. אבער א ציבור קען יא, מאכן זיי אן עקסטערע ברכה.

הלכה יד (המשך): נחם — תשעה באב

Speaker 1: נאך א זאך, תשעה באב. תשעה באב איז אסור צו פאסטן. אבער **מ'איז מוסיף ביי די ברכה פון בונה ירושלים, וואס איז דאך מעין המאורע, לייגט מען צו "רחם ה' אלוקינו על ישראל עמך... ועל ירושלים עירך החריבה השוממה והמבוישת וההרוסה".**

יא, ס'איז אינטערעסאנט, פארוואס ביי אנדערע אלע תעניתים... זעט אויס אז מ'האט עס נישט צוגעלייגט דארט. מ'האט עס געזאגט ביי בונה ירושלים, ווייל ס'ענדיגט זיך מעין בונה ירושלים. בונה ירושלים איז דאך די ברכה פון דעם.

"נחם ה' אלוקינו את אבלי ציון ואת אבלי ירושלים".

דאס איז נישט קלאר. יא.

דיסקוסיע: מנהג vs. רמב"ם — ווען זאגט מען "נחם"?

Speaker 1: די מנהג איז אז מ'זאגט עס נאר ביי מנחה תשעה באב. דער רמב"ם זאגט נישט, דער רמב"ם זאגט לכאורה אלע תפילות.

אויך איז דאס נישט מוסכם אז ס'איז נאר א סוף פון א ברכה, מ'קען עס זאגן ווען מ'וויל. ס'איז געווען מענטשן וואס האבן עס געזאגט יעדן טאג. די אידן וואס זאגן יעדע זאך וואס שטייט אין סידור.

Speaker 2: אה, דו מיינסט דעי וואס מען זאגט "אלקי אלקי ואל אבותי"?

Speaker 1: אה, "אתה ברחמיך הרבים תחתור בורות ושיחין".

קשיא: פארוואס נישט ביי אנדערע תעניתים?

Speaker 1: אה, נאך א זאך. איך וויל וויסן פארוואס אויף עשרה בטבת זאל מען נישט זאגן רחם? מען זאל זיך אויך דערמאנען דעם חורבן ירושלים. וואס פונקט תשעה באב? אלע תעניתים זענען בעיסיקלי וועגן דעם.

Speaker 2: אקעי.

הלכה טו-טז: מוריד הגשם ומוריד הטל — הזכרה ושאלה

Speaker 1: יעצט גייען מיר לערנען א וויכטיגע הלכה, ס'האט זיך יעצט געטוישט, יא? נאך א זאך וואס מען דארף צולייגן. אינטערעסאנט אז דער רמב"ם לייגט עס אריין אין די קאטעגאריע. ס'איז דא זאכן וואס מען לייגט צו אין די ברכות פון שמונה עשרה, אז מען גייט צולייגן א וויכטיגע זאך.

דער רמב"ם זאגט, פון מתי אומרים אין די ברכות "מוריד הגשם"?

יא, דער רמב"ם זאגט, **"כל ימות הגשמים אומר בברכה שנייה 'מוריד הגשם'".**

קודם, מיר דאנקען דעם אייבערשטן.

Speaker 2: מיר לויבן.

Speaker 1: מיר לויבן, נישט מיר דאנקען. מיר לויבן דעם אייבערשטן אויף "מוריד הגשם". מיר לויבן, יא. מיר זענען משבח אז דאס איז "מוריד הגשם".

בימות החמה זאגט מען "מוריד הטל", ווייל בימות החמה רעגנט וויינינגער. ס'רעגנט בכלל נישט, אפילו צייט מאל.

Speaker 2: ביי אונז רעגנט.

דיגרעסיע: ערטער וואו עס רעגנט א גאנצע יאר

Speaker 1: מיין מנהל האט מיר אמאל געפרעגט אז אין די ברכת החודש בענטשן אין די סידור שטייט ביי "מי החורף" זאגט מען "לחיים טובים ולשלום", און אין זיין סידור שטייט אז אין פלעצער וואו ס'רעגנט אייביג, זאגט מען אייביג "לחיים טובים ולשלום".

ווער האט עס אריינגעשריבן אין דעם סידור? איך געדענק נישט דעם מקור. ווארשיינליך איז געווען א איד וואס האט אזוי געטראכט.

אקעי. ניין, וואס איך מיין צו זאגן, אויב ס'איז דא אן ענין פון אז אין די געגנט רעגנט א גאנצע יאר, איז פשט אז ס'איז גוט פאר די נאטור דא.

Speaker 2: נו, נו.

Speaker 1: יא, מיר וועלן זען.

זמן התחלת מוריד הגשם

Speaker 1: און דעריבער, פון ווען הייבט מען אן דעם "מוריד הגשם"? איז אזוי, פון ווען ווערט דער ווינטער?

דער רמב"ם זאגט אזוי: דער ווינטער ווערט **מוסף פון שמיני עצרת.** די גמרא האט דאך א חשבון פארוואס, יא, ווייל מ'האט געשחטן בחג הסוכות, און מ'דארף ווארטן ביז דער לעצטער זאל פארן.

ווען ענדיגט זיך דער ווינטער? **שחרית יום טוב ראשון פון פסח.**

דער רמב"ם איז פון די עכטע גרויסע צדיקים, און ער גייט אריין אין א שאלה פון מוצאי שמחת תורה ביז ערב פסח. אזוי שטייט אין די גמרא, אז

דעמאלט איז מוסף שמיני עצרת, ווייל דעמאלט איז די וועטער. פארשטייסט? דאס איז די הלכה'דיגע זייט. יא.

און פון תפילת מוסף פון ערשטן טאג פסח זאגט מען "מוריד הטל". אונז מאכן א גאנצע פיוט, תפילת טל, תפילת גשם.

חילוק צווישן הזכרה און שאלה

Speaker 1: יעצט איז אזוי, פון ווען מאכט מען די שאלה? אבער שאלה איז נישט דאס זעלבע. יא, דאס איז נאר אן הזכרה וואס מ'איז מזכיר אין די צווייטע ברכה.

יעצט גייט מען לערנען אז מ'איז אויך... ס'איז דא אויך אן ענין פון שאלה. שאלה איז "גשמים לברכה השנה". פון ווען הייבט מען עס אן?

פון די זיבעטע טאג אין חשוון. דעמאלטס... **פון ז' חשוון בעט מען "גשמים לברכה השנה", "ותן טל ומטר". און דאס איז דווקא אין ארץ ישראל.**

שאלת גשמים ושינויים בתפילה בעשרת ימי תשובה

שאלת גשמים – פון ווען מען הייבט אן

Speaker 1:

יעצט איז אזוי, פון ווען מאכט מען שאלה? אבער שאלה איז נישט די זעלבע, יא? דאס איז נאר אן הזכרה, וואס מען מאכט אין די צווייטע ברכה. יעצט, אבער מיר גייען לערנען אז מען איז אויך, ס'איז דא אויך אן שאלה. שאלה איז א גשם בימות השנה. פון ווען הייבט מען עס אן?

משבעה ימים במרחשון שואלין את הגשמים בברכת השנים, כל זמן שמזכיר הגשם. במה דברים אמורים, בארץ ישראל, אבל בשנער ובסוריא ומצרים, ומקומות הסמוכות לאלו והדומין להן, שואלין את הגשמים ביום שישים אחר תקופת תשרי.

פון די זיבעטע טאג אין חשוון, דעמאלטס, פון זיבן טעג אין חשוון בעט מען גשמים בימות השנה, דאס הייסט סתם טל ומטר. און דאס איז דווקא אין ארץ ישראל, וואס דארט דארף מען רעגן פון ז' חשוון. אבער אין שנער, בבל, סוריא, מצרים, אדער אנדערע, כל זמן וואס מ'איז מזכיר א גשם איז מען שואל אויף גשמים.

Speaker 2:

נישט די זעלבע צייט?

Speaker 1:

ניין, פון ווען זיבן טעג אין חשוון ביז כל זמן שמזכיר א גשם.

Speaker 2:

אה, יא יא, רייט. ווען סטאפט מען?

Speaker 1:

מ'סטאפט ביי כדי שיגיע יום טוב הראשון. עקזעקטלי.

Speaker 2:

זיי גייען מדברים על מתים.

Speaker 1:

די אנהייב איז אנדערש, אבער די ענדיגונג ענדיגט זיך די זעלבע צייט.

Speaker 2:

פארוואס איז עס אנדערש? ווייל יום טוב איז דאך נישט קיין...

Speaker 1:

נאכאמאל, נאכאמאל. די ז' חשוון איז נאר ווייל מ'דארף ווארטן אז די אידן זאלן צוריקקומען, און מ'וויל נישט אז ס'זאל רעגענען. מ'בעט פון די הויעכע זאל רעגענען גלייך. אז די עולי רגלים זאלן נישט האבן קיין טרחה. ס'איז ז' חשוון. אבער דאס איז א זאך וואס איז דווקא אין ארץ ישראל. אין אנדערע פלעצער... אין ארץ ישראל פעלט אויס צו רעגענען פון ז' חשוון, פון גלייך.

אבער אין שנער, בבל, סוריא, מצרים, **ומקומות הסמוכים להם והדומים להם, שואלים את הגשמים ביום שישים אחר תקופת תשרי.**

דער מנהג בבל איז געווען, אין בבל האבן זיי געהאלטן אז זיי דארפן נישט רעגן גלייך, זיי דארפן נאר רעגן זעכציג טעג נאך די תקופה. ממילא אין בבל, און דער רמב"ם לייגט צו נישט נאר בבל, נאר אנדערע פלעצער, מצרים, ווי דער רמב"ם האט געוואוינט, דומים להם. דאס איז אינטערעסאנט, נישט נאר סמוכות, דומים להם, מ'מיינט די קליימעט דארף האבן יענע מאנט. זיי דארפן עס האבן פון זעכציג טעג נאך די תקופה.

אין יוראפ אדער אין אמעריקע איז נישט דא קיין שום ריזן זיך צו פירן מנהג בבל, אבער דער מנהג פון די צייטן פון די ראשונים איז געווען, וויבאלד אונז גייען מיט די תלמוד בבלי, איז זיך צו פירן מנהג בבל, און ממילא איז מען שואל פון שישים יום קודם די תקופה. דער ראש האט געזאגט אז ער האט געפרעגט זיין רבי'ן, ער האט געפרעגט אלע מענטשן פארוואס צו טון אזוי, קיינער האט נישט געוואוסט צו זאגן די תירוץ. ווען דען? ווען מ'דארף, איך ווייס נישט, ווען מ'דארף... פיינד אויט ווען מ'דארף האבן רעגן אין בית אלול. אבער דער ראש זאגט אז אזוי ווי מ'איז געוואוינט טוט אזוי, דער מנהג איז א גוטע זאך.

מקומות שצריכין גשם בימות החמה

Speaker 1:

אקעי, ווייטער, וואס טוט זיך אין פלעצער וואס דארפן האבן גשם אין נוסח חמה? טאקע אזוי איז דארט גוט פאר יענע אקלימים, עס קען זיין א מחלוקת, זאלן זיי זאגן גשם, **"ושואלין צרכיהם בשומע תפילה"**. אבער זיי זאגן נישט אין ברכת השנים, פארוואס? ווייל ברכת השנים גייט מיט די סדר פון די נארמאלע פלעצער, נישט פון די יחידים. עס איז נישט קיין "לא תתגודדו", קיין אגודות אגודות, אלע אידן זאלן דאווענען די זעלבע תפילה. צו וואס? זיי זאלן בעטן אין שומע תפילה.

דיון: דער ב"ח'ס שיטה

Speaker 1:

אבער אין מקומות שאין עושין יום טוב, א מינוט... אזוי זאגט דער... עס איז אינטערעסאנט, מען מעג מאכן אנדערש ווי ארץ ישראל, ווייל "לא שינו את סדרי מצרים" האבן זיי געטון. אבער דא גייט ער ווייטער...

Speaker 2:

ניין, אבער עס איז אנדערש.

Speaker 1:

נא, "לא שינו את סדרי מצרים", די זאך וואס מ'שטופט אביסל אפ די התחלה. די התחלה איז געווען...

Speaker 2:

אבער ווי דו האסט געזאגט, די גאנצע יאר איז דאך שוין נישט.

Speaker 1:

אבער דו דארפסט אין די זומער רעגן, די זומער איז שוין אן אנדערע זאך.

ער ברענגט אפ א פאני זאך, אז דער ב"ח זאגט אז מ'זאל נישט, פארוואס זאל מען מטריח זיין אין הימל צו מאכן עולמות ליונים, לצורך היחידים. איך פארשטיי נישט וואס דאס מיינט. וואס הייסט גאנץ ארץ ישראל, די גאנצע י"א יום דארף מען בעטן פאר די איין איד? מ'בעט נישט פאר די איין איד, מ'בעט פאר יענע געגנט. איך פארשטיי נישט וואס דער ב"ח זאגט. אזוי ברענגט ער, מ'דארף אריינקוקן אין ב"ח.

דער תורת זאב זאגט טאקע אזוי ווי מיר, ער זאגט ער פארשטייט נישט וואס דער ב"ח האט געוואלט. אבער דער תורת זאב האט געפרעגט... איך זאג נאך נישט וואס שטייט דא אונטן. דער תורת זאב פארשטייט טאקע נישט. ער זאגט, קודם כל, וואס איז די כח היחיד? און צווייטנס, דער אייבערשטער איז דאך א ברוגז אז מ'בעט עפעס וואס מ'דארף? וואס מיינט דאס "מטריח"? דאס איז דאך אן עבודה.

דער ב"ח רעדט פון איינס. דער ב"ח רעדט פון אייראפע. דארט איז געווען אמאל א צורך וואס זאל זיין גשם בחודש חמה, און ער דערציילט א מעשה, אז צוויי גדולים האבן געזאגט "ותן טל ומטר" בשעת תפילה בחודש חמה, און זיי זענען געשטארבן. זאגט ער, פארוואס זענען זיי געשטארבן? ווייל זיי האבן געזאגט "ותן טל ומטר"? זיי זענען מטריח אינגאנצן. ס'איז א טרחה. דאס איז תפילה, מ'דארף דאווענען וואס מ'דארף. איך האב נישט קיין אנונג וואס ער מיינט. עפעס, עפעס, עפעס טעותים אין דער תורה, אין דעם פאל פארשטיי איך נישט. און דער תירוץ אויף דעם פארשטיי איך נישט, איך בין נישט דער וואס פארשטייט נישט. געוועגליך, ווען ס'איז דא א שווערע זאך... אקעי.

יום טוב שני של גלויות — מוריד הגשם

Speaker 1:

לאמיר גיין ווייטער. פארוואס זאג איך די אלע זאכן? סתם, איך פרוביר צו קוקן אין די זייטן וואס די רמ"א זאגט. די רמ"א זאגט אזוי: "יעצט וועלן מיר זאגן וועגן יום טוב שני של גלויות. מוסף של יום ראשון של שמיני עצרת, ומתפללין אותו כל ימות המועד." ס'קומט אויס א וויכטיגע נפקא מינה, אז אין די סידור, אויב מ'האט א יום טוב מחזור פאר שלש רגלים, אויב ס'איז אן ארץ ישראל'דיגע מחזור, דארף מען כמעט נישט ארייגדרוקן דארט "ותן... מוריד הגשם", חוץ אין מוסף. דאס הייסט, ביי שחרית קען מען זיך מאכן שחרית פון... וויאזוי הייסט עס, שחרית פון ערשטן טאג פסח זאגט מען נאך מוריד הגשם, אבער פון מוסף און ווייטער דארף מען בכלל נישט ארייגדרוקן מוריד הגשם, חוץ...

Speaker 2:

סארי, וואס האב איך געזאגט? אין ארץ ישראל, נאר אין חוץ לארץ.

Speaker 1:

ניין, אין חוץ לארץ דארף מען יא. ווייל אין חוץ לארץ זאגט מען שוין מוריד הגשם שמחת תורה.

Speaker 2:

זייער גוט.

עשרת ימי תשובה — המלך הקדוש והמלך המשפט

Speaker 1:

זאגט די רמ"א נאך ספעציפישע דעיטס וואס האבן ספעציפישע צווייפלען. זאגט די רמ"א אזוי: **"כל השנה כולה חותם בברכה שלישית 'האל הקדוש'"**. אין די דריטע ברכה איז די חתימה פון די ברכה "האל הקדוש". און אין די עלפטע ברכה איז **"מלך אוהב צדקה ומשפט"**. אבער דאס טוישט זיך דאך צענטער און יום הכיפורים, וואס מ'חותמ'ט אין די דריטע **"המלך הקדוש"**, און אין די עלפטע **"המלך המשפט"**.

דיון: פשט אין "המלך המשפט"

Speaker 2:

יא, דעם חילוק פון "האל הקדוש" און "המלך הקדוש" פארשטיי איך. דער חילוק פון "מלך אוהב צדקה ומשפט" און "המלך המשפט" האב איך קיינמאל נישט פארשטאנען, און איך פארשטיי עס נאך אלץ נישט. איך האב געזען רבנו יונה האט געזאגט א תירוץ צו זאגן אויף דעם א פשט, איך האב עס נישט פארשטאנען זיין פשט. קענסטו מיר זאגן א פשט?

Speaker 1:

א גאנץ יאר איז דער אייבערשטער אוהב צדקה ומשפט. און ער וויל אז מענטשן זאלן טון צדקה ומשפט, און ער וויל אז מיר זאלן אויסרעווען זיין משפט.

Speaker 2:

און ראשונה איז וואס?

Speaker 1:

ראשונה איז ער אליין טוט משפט.

Speaker 2:

וואס טייטש "המלך המשפט"?

Speaker 1:

א שופט דארף זאגן. דער מלך וואס ער אליין טוט משפט. אזוי זאגט דער רבנו מנוח, אזוי ווי דו האסט געזאגט. אבער איך האב נישט געוואוסט וואס איז די טייטש. "המלך המשפט"? א מלך א שופט?

Speaker 2:

ניין. א מלך עורך משפט.

Speaker 1:

אקעי.

איך מיין אז די פשוט'ע פשט פון דעם איז אז ס'איז געווען צוויי נוסחאות, און די חכמים האבן געמאכט א הכרעה אז א גאנץ יאר טוט מען אזוי. און "המלך הקדוש" זאגט מען א גאנצע צען טעג, "המלך המשפט" זאגט מען נאר זיבן פון די צען טעג. דער רמב"ם זאגט אין די הלכות עשרת ימי תשובה...

Speaker 2:

אה, ער זאגט אז ס'איז געווען אין די וואכן. ווייל ראש השנה און יום כיפור זאגט מען עס נישט.

Speaker 1:

אה, ס'איז נישט אין די וואכן, ס'איז אמת.

תוספות בעשרת ימי תשובה — זכרנו, מי כמוך, וכתוב, ובספר חיים

Speaker 1:

זאגט דער רמב"ם ווייטער: **"יש מקומות שנהגו בעשרת הימים האלו להוסיף בברכה ראשונה"** — צוצולייגן די תפילה פון **"זכרנו לחיים", "ובשניה 'מי כמוך אב הרחמים'", "ובשמונה עשרה 'וכתוב לחיים'"**.

דיון: סתירה מיט'ן רמב"ם'ס כלל

Speaker 2:

א רגע, דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז מ'זאל נישט משנה זיין פון די נוסח התפילה פון וואס חז"ל האבן געזאגט, אבער דא זאגט ער אז אין די מקומות האט מען זיך ערלויבט. איך פארשטיי עס נישט.

Speaker 1:

ס'קען אויך זיין אז תוספות א גאנץ יאר טאר מען נישט, אבער א געוויסע צייט וואס מ'לייגט צו אפאר ווערטער. ס'קען אויך זיין אז אויף א מסודר'דיגע וועג, אבער אויף אן עראי'דיגע וועג איז עס אקעי. ס'קען זיין אז לכתחילה טוישן מיינט אז דו קומסט און דו מאכסט אן אייגענע נוסח, אבער אז דער ציבור איז עס מקבל און ס'ווערט א נייע מנהג איז נישט קיין פראבלעם.

Speaker 2:

זייער גוט.

וואו זאגט מען "וכתוב לחיים"

Speaker 1:

אין די אכצנטע ברכה זאגט דער רמב"ם אז מ'לייגט צו **"וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך"**. דאס איז "זכרנו לחיים", "מי כמוך אב הרחמים", און "וכתוב לחיים טובים". דאס איז "וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך". דאס איז די חתימה.

Speaker 2:

אה, דאס איז "זכור רחמיך", דאס איז "פארדיכעניש".

Speaker 1:

יא, אבער ס'איז דאך א תוספת.

Speaker 2:

יום טוב זאגט מען דאס, "אז יתפרנסו בו בשחרית ובערבית".

Speaker 1:

פשטות איז דאך אזוי ווי כולם, "זכור רחמיך".

Speaker 2:

ניין, מ'זאגט נישט "זכור רחמיך". מ'זאגט "וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך".

Speaker 1:

ניין, "זכור רחמיך" זאגט מען פאר "וכתוב".

Speaker 2:

אין די אכצנטע ברכה, נאך "בכל עת ובכל שעה", זאגט מען "וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך". און דערנאך זאגט מען "זכור רחמיך וכבוש כעסך".

Speaker 1:

יא, ראש השנה, יום כיפור. אבער אין עשרת ימי תשובה זאגט מען עס נאר די ענדע פון... ס'זעט אויס אז דער רמב"ם האט פארשטאנען אז דאס איז בעטן אינדערמיט. אדער אזוי איז געווען זיין נוסח. אויב מ'איז מוסיף אין ברכה אחרונה **"ובספר חיים"**. דער זאגט דאך "יש מקומות", יא? ס'איז נישט א מנהג כל ישראל, ס'איז נישט אזוי ווי די מנהגי כל ישראל אז מ'איז מחויב. אונז זאגן "ובספר חיים" אן א וו, רייט? "ובספר חיים". מ'דארף זען וואס דער רמב"ן'ס "ובספר חיים" איז. לכאורה ווייל ס'איז א המשך פון וואטעווער מ'זאגט דארט "ברכת שלום", "ובספר חיים".

זאגט דער רמב"ן ווייטער, די אלע שטיקלעך, אויב דו ווערסט קומען אריין צו מטבל זיין די נוסח, ס'קאנעקט זיך מיט די נוסח התפילה. אזוי ווי "וזכרנו לחיים", דו קענסט נישט אריינלייגן "וזכרנו לחיים" אין די קאנטעקסט. די אויבערשטע זאך איז "מי כמוך בעל גבורות", "מי כמוך אב הרחמן", וכו' וכו'.

ראש השנה ויום כיפור vs. עשרת ימי תשובה

Speaker 1:

און כאטש "יש מקומות", קען מען נישט קומען משנה זיין להוסיף בעשרת ימי תשובה אין ברכה שלישית "ובספר חיים". אדער "ובספר חיים" אן א וו, און נאכדעם "ובספר חיים צדיקים יראו וישמחו", וואטעווער. אבער ראש השנה ויום כיפורים איז דער מנהג פשוט. דו ווייסט אז מ'זאגט א גאנצע עשרת ימי תשובה דאס, אבער ראש השנה ויום כיפור איז דער מנהג פשוט. איך מיין נישט אז ס'איז א פשוט'ער מנהג, נאר א מנהג וואס איז פשוט געווארן. איך מיין לכאורה בכל ישראל, נישט? מנהג נתפשט. הילכך, אויסער ברכה שלישית, אויב ראש השנה ויום כיפורים קומט אריין, לייגט מען זיכער צו די "ובספר חיים".

Speaker 2:

ס'איז דא דער וואס האלט אז מ'זאגט עס אפילו אין עשרת ימי תשובה.

Speaker 1:

איי, גוט, שוין. דער רמב"ן ווען ער זאגט "וכולי" און די אלע זאכן, מיינט ער צו טשעקן בעק פון ספר אהבה, האב איך געזען ער ברענגט מער נוסחאות אלס ראיה. האט ער איבערגעטייטשט אין זיין אייגענעם סידור. ער האט געפונען אז דא שרייבט ער נישט די נוסח התפילה, נאר זאכן וואס זענען אזוי קורץ און מ'דארף זאגן געוועגליך.